

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

21. ISTUNGJÄRK

5.–8. november 1990

SISUKORD

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 21. ISTUNGJÄRK ESIMENE ISTUNG

5. november 1990.....	3
Istungjärgu päevakorra kinnitamine.....	3
Võru maavanema kinnitamine.....	4
Eesti Vabariigi maamaksu seaduse eelnõu esimene lugemine.....	5
Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Eesti Rahvusraamatukogu (parlamendiraamatukogu) kohta" esimene lugemine.....	22

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 21. ISTUNGJÄRK TEINE ISTUNG

6. november 1990.....	36
Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund.....	36
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendist.....	56
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu pöördumise vastuvõtmine.....	68

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 21. ISTUNGJÄRK KOLMAS ISTUNG

7. november 1990.....	77
Eesti Vabariigi Ülemkohtu liikme valimine.....	77
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatistest komisjonidest.....	80
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendist.....	84

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU 21. ISTUNGJÄRK NELJAS ISTUNG

8. november 1990.....	105
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 23. oktoobri otsusest "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu maaelukomisjoni ja saadikurühma "Sõltumatud demokraadid" poolt esitatud seaduseelnõust "Muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti NSV maksukorralduse seaduses" ...	107
Eesti Vabariigi Valitsuse 1990. aasta 3. septembri määruse nr. 184 "Riigimajandite süsteemi loomise kohta" rakendamise peatamisest.....	109
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatistest komisjonidest.....	112

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

21. ISTUNGJÄRK

ESIMENE ISTUNG

5. november 1990

Istungjärgu päevakorra kinnitamine

Juhataja (Ü. Nugis)

Ülemnõukogu, asugem töökohtadele. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 83 saadikut, puudub 22.

Lugupeetud Ülemnõukogu, teil on kõikidel käes presiidiumi poolt pakutav päevakorra projekt ja menetluses olevad küsimused. Meil on projekti ja menetluses olevate küsimuste baasil vaja kinnitada 21. istungjärgu päevakord. Tundub, lugupeetud Ülemnõukogu, et menetluses olevatest küsimustest tuleks kindlasti lülitada päevakorda Ülemnõukogu alatiste komisjonide küsimus. Tundub, et reglemendi muudatused tuleks lülitada päevakorda. Võib-olla on ka teisi arvamusi? Ma sõandaksin juhatuse nimel pakkuda veel mõned menetluses olevad küsimused, mida tuleks kinnitada päevakorda. "Eesti Vabariigi omandi- ja maareformist" teine lugemine. Ja maa-keskerakonna saadikurühma arupärimine. Tegelikult on küsimus läbi arutatud, ainult on vaja vastu võtta otsus uue projekti kohta. Lugupeetud Ülemnõukogu, kuidas suhtutakse sellesse, et me kinnitaksime sellise päevakorra? Nimelt presiidiumi pakutud projekt, mis koosneb 6 päevakorrapunktist; menetluses olevatest küsimustest lisaksime 7-nda ("Eesti Vabariigi omandi- ja maareformist"), 9-nda ("Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi muudatustest"), 14-nda ("Maa-keskerakonna saadikurühma arupärimine") ning 15-nda ("Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatistest komisjonidest"). Ollakse nõus? Paneme hääletusele.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et 21. istungjärgu päevakord kinnitada selliselt, et me võtame aluseks presiidiumi poolt pakutud projekti ning lülitame päevakorda menetluses olevatest küsimustest 7-nda, 9-nda, 14-nda ja 15-nda. Palun hääletage! Selle ettepaneku poolt on 76 saadikut, vastu ei ole keegi, erapooletuid on 2. Päevakord on kinnitatud.

Võru maavanema kinnitamine

Juhtaja

Lugupeetud Ülemnõukogu, alustame päevakorda Võru maavanema kinnitamisega. Ettekandeks saab sõna Ülemnõukogu esimees Arnold Rüütel.

A. Rüütel

Võru maakonna volikogu otsusega 27. juulist 1990. aastal otsustati vabastada Elmar Tiit Võru maavanema ametikohalt seoses üleviimisega Võru Piimatoodete Kombinaadi direktori ametikohale alates 1. augustist 1990. Võru maakonna volikogu otsusega 26. septembrist 1990 nimetati uueks Võru maavanemaks Einar Rannit. Vastavalt Eesti NSV kohalike omavalitsuste aluste seaduse § 12 lg. 2 kuulub maavanem kinnitamisele Eesti Vabariigi Ülemnõukogu poolt. Einar Rannit on sündinud 24. detsembril 1940. aastal. Rahvuselt eestlane. Einar Rannitil on kõrgem haridus. Erialalt on ta õpetatud agronoom, lõpetas Eesti Põllumajanduse Akadeemia 1971. aastal. Ta on parteitu. Einar Rannit töötas enne Võru maavanemaks nimetamist alates 1977. aasta aprillist kolhoosi "Oktoobri Lipp" esimehena Võru maakonnas Nasva külanõukogus. Ettepanek on kinnitada Einar Rannit Võru maavanemaks ning kinnitada samuti ka Elmar Tiidu vabastamine Võru maavanema ametikohast. Palun, kas Einar Rannit on siin?

Juhataja

Võib-olla me paluksime Võru maavanema kõnetooli. Millised on küsimused Võru maavanemale? Ei ole küsimusi? Suur tänu! On? Juhan Telgmaa.

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid, mul ei ole küsimusi. Ma lihtsalt tahan öelda, et ma tunnen Einar Rannitit kui endist kolleegi päris hulk aega. Ma ei ole küll Võrumaa mees olnud, kuid kõrvaltvaatajana ma võin teile kinnitada, et ta kui väga erksa maailmanägemisega ja kiire mõtlemisega mees omab väga suurt autoriteeti. Ja ma mõtlen, et meil ei ole midagi lihtsamat kui kinnitada see Võru maakonna volikogu otsus. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et meil küsimusi rohkem ei ole. Aitäh! Mõni sekund viivitust, mul ei ole otsuseprojekti.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Teil kõikidel on käes Eesti Vabariigi Ülemnõukogu

otsuseprojekt. Kas võime panna hääletamisele? Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Võru maavanema kinnitamise kohta? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 77 saadikut, vastu 2, erapooletuid on 5. Otsus on vastu võetud.

Oli pretensioon, et see oleks pidanud toimuma salajase hääletamisega. Kas Ülemnõukogu on seda meelt, et me teeme uue hääletusvooru salajaselt? On vaja. Reglement näeb ette, et persoonide valimised toimuvad salajasel hääletamisel. Midagi ei ole teha, hoiame sellest kinni. Salajane hääletamine. Eelmine hääletusvoor on tühistatud. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Võru maavanema kinnitamise kohta? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 73 saadikut, vastu 6, erapooletuid on 8. Otsus on vastu võetud.

Eesti Vabariigi maamaksu seaduse eelnõu esimene lugemine

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, juhatuse poolt on ettepanek, et järgmine päevakorraküsimus, mida me arutama hakkame, oleks Eesti Vabariigi maamaksu seaduse eelnõu esimene lugemine. Olete nõus? Selles küsimuses teeb ettekande Maksuameti peadirektor härra Villar Aron.

V. Aron

Lugupeetud esimees, eesistuja ja saadikud! Arvestades seda, et maamaksu seaduse eelmine variant oli juba korra esimesel lugemisel, ei ole vast vajadust otsast lõpuni üle rääkida kogu eelnõu sisu. Teeksin teatavaks muudatused, mis on sisse viidud, arvestades eelmisel korral avaldatud arvamusi ja keskkonnakomisjoni poolt tehtud ettepanekuid.

§ 2 on välja jäetud põlevkivikarjääride all olev maa. Esimeses variandis oli põlevkivikarjääride all olev maa ka maksu alt väljas, nüüdses variandis läheb siis maksu alla. Maks sellelt maalt ei ole suur ja moodustab vähem kui 1% põlevkivilt võetavast loodusvarade maksust. Selle tõttu see ei avalda olulist mõju põlevkivi omahinnale, järelikult ka müügihinnale. Turbabriketi tootmiseks kasutatavate turbaväljade maksust vabastamine oleks aga otstarbekohane, sest summa üle 2 miljoni rubla olulisel määral tõstaks briketi hinda.

§ 3 on välja jäetud maakondade keskmised diferentseeritud maksumäärad. Need määrad ei olnud sisuliselt maksumäärad, sest ühegi maksja suhtes neid ei oleks kasutatud, need olid maakonna keskmised. Otstarbekohane oleks anda valitsusele õigus kinnitada juhend, kuidas

tuuakse välja iga maatüki täiendav maamaksusumma. § 4 on esitatud eraldi üksikisikute, aiandus- ja suvilakooperatiivide ning teiste juriidiliste isikute maksumäärad. Üksikisikute maksumäärad on projekteeritud selliselt, et kogusummas maks jääb praegusele tasemele, tähendab maksukoormus ei suurene.

§ 5 – valitsus pidas õigeks anda kohalikele omavalitsustele õiguse diferentseerida maksumäärasid suuremas ulatuses kui eelmises variandis, olenevalt maa asukohast. Eelmises variandis oli 10 korda, selles variandis 100 korda. § 9 – on lisatud teine lõige, mille põhjustas asjaolu, et maatükk võib olla eraldatud aasta algul, mis võimaldab saada sellelt antud aastal saaki. Maaeraldus võib aga olla tehtud teisel poolaastal, kui saaki enam saada pole võimalik.

§ 15 on soodustustele lisatud riiklikud loodus- jt. kaitsealad. See oli keskkonnakomisjoni ettepanek. § 16 2. lõik – määratletud täpsemalt erisoodustuse andmise kriteerium seoses keskkonnakaitsega. Ka see oli keskkonnakomisjoni ettepanek.

Välja on jäetud eelnõust maksutähtpäevad, mis määratakse rakendamise juhendiga. Eelmisel korral oli mitmeid küsimusi seoses kuuenda paragrahviga. Oli arvamusi, et asulate klassidesse jaotamisel tuleks lähtuda keskkonna saastatusest. Minu arvates saastatuse tase ei saa olla määravaks ja seda järgmistel põhjustel. Esiteks, mittepõllumajandusliku maa väärtuse määrab peaaesjalikult siiski tema asukoht. Mida suurem linn, seda suurem ka tema tähtsus keskusena. Nendes asulates on paremini välja arendatud kaubandus, teenindus- ja kultuuriasutuste võrk, on paremad spordirajatised, paremad on side- ja transporditingimused ning mitmed muud tingimused, mis määravad elukeskkonna väärtuse. Teiseks. Kui võtta jaotamisel printsipiiks saastatuse tase, siis tuleks ilmselt pöörata see jaotus ringi. Kõige vähem saastatud on just maa-asulad ning väikesed linnad ja alevid, kõige rohkem on saastatud suured linnad. Ja kolmandaks, tuleb arvestada seda, et saasteallikad asuvad neissamades linnades, mistõttu linna viimine madalama maksumääraga klassi tähendaks saastavate ettevõtete soodustamist. Edaspidi maahinna kindlaksmääramisel tuleb arvestada nähtavasti neid ja teisi tingimusi. Kui ükskord niikaugele jõutakse, on täiesti mõeldav, et maamaks määratakse mitte kasutatava maatüki suuruse, vaid hinna järgi. Järgmisel aastal meil seda võimalust veel ei ole. Järgmise aasta alguseni on jäänud aga vähem kui kaks kuud, mistõttu praegu on võimalikud ainult kaks varianti, kas kehtestada uus maamaks pakutud printsipiide kohaselt või jätkata maksustamist endises korras. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et meil võib küsimusi olla. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra Aron! Kuidas te suhtute ettepanekusse vabastada maamaksust kultuuri-, haridus-, tervishoiu-, sotsiaalhoolekandeasutuste ja spordirajatiste maavaldused?

V. Aron

Valitsuses oli arutusel küsimus eelarveliste asutuste vabastamisest maamaksust. Ja eelmises variandis nii oligi. Kuid arutluse käigus arvamused muutusid. Nimelt leiti, et kui vabastada kõik need eelarvelised asutused maamaksust, siis kohalikel omavalitsustel võib tekkida huvi neile mitte krunte anda. Ja kuna kohalikel omavalitsustel on õigus vabastada maksjaid maksu tasumisest, siis on täiesti loogiline, et need, keda nad finantseerivad oma eelarvest (ma mõtlen siin tervishoiuasutusi, koole, kultuuriasutusi), nad ilmselt maksust ka vabastavad, sest pole mõtet võtta eelarvesse raha selleks, et anda seda maksu tasumiseks neile ettevõtetele või asutustele tagasi. Maksu alla võivad jääda ainult niisugused eelarvelised asutused, mis on riigieelarvest ülalpeetavad, mistõttu kohalikud omavalitsused muidugi ei ole huvitatud nende maksust vabastamisest. Aga nendele tuleb siis ka riigieelarvest selleks summad ette näha.

J. Telgmaa

Lugupeetud härra Aron, paluksin natuke seletust § 17 kohta. Mina saan asjast aru nii, et maamaksu (nagu ka teiste maksude) puhul on kaks osapoolt: üks on maksu maksja ja teine on Maksuamet, kes maksud sisse nõuab. Kontrollija peaks olema nagu keegi kolmas. Või saan ma valesti aru?

V. Aron

Mina saan asjast niimoodi aru, et Maksuamet ongi rakendatud tagama seda, et maksud õiges ulatuses laekuksid eelarvesse, et maksuseadused oleksid õigesti ellu rakendatud. Nii et maksuseaduste täitmise kontroll peakski toimuma Maksuameti poolt, sest mingit teist kontrollorganit ei ole. Kui keegi teine hakkab seda kontrolli tegema, siis pole Maksuametit vaja.

K. Raud

Lugupeetud ettekandja, ma paluksin veidi täpsemalt selgitada § 4. Selle kohta on mul nimelt niisugune küsimus, kas need üksikisikud, aiandus- ja suvilakooperatiivid, kes asuvad näiteks soo peal, maksavad maamaksu võrdselt nendega, kes asuvad näiteks superkuurortide rajoonis. Aitäh!

V. Aron

Suvila- ja aianduskooperatiivid maksavad selle järgi, missugusesse asulasse nendele eraldatud maa kuulub. Kui on maa-asulad, nii nagu nad enamasti on (kuigi ka linna piires on kooperatiive olemas), siis seal on pool kopikat ruutmeetrit.

V. Kois

Lugupeetud härra Aron, seletuskirjas on märgitud, et tervikuna vabariigis moodustab antud maks 63,4 milj. rubla. Minus tekitab antud arv teatud kahtlusi, ma tootsin ainult ühe näite. Meie Ida-Viru maakonnas asuvad põlevkivikarjäärid. Ma olen väga tänulik teie komisjonile, et ta neid arvestas ja pidas võimalikuks lülitada maksustamisele kuuluvate objektide hulka. Neid karjääre on umbes 9000 hektaril. Ruutmeetri maksumus on 3 kopikat ehk 300 rubla hektari eest, kogu maakonnas teeb see kokku 2,7 milj. rubla. See summa on maakonnaavalitsuse jaoks soliidne, kuid meil on õigus suurendada seda 100 korda, 270 miljonit aitaksid väga meie Ida-Viru maakonda. Kui meil tõepoolest oleks võimalik seda raha saada, oleksime väga tänulikud. Sellepärast kutsuvad seletuskirjas toodud arvud minus esile suuri kahtlusi.

V. Aron

Põlevkivikarjääride all olev maa kuulubki maksu alla. Teile läbivaatamiseks esitatud variandis ei ole maksust vabastatud maade alla põlevkivikarjääri arvatud. Võimalik, et siin nendes arvudes on vigu, ma täpselt ei tea, aga ma küsisin just Ida-Virumaa kohta järele, kui palju põlevkivikarjääride all maad on. Tuleb välja, et maksumus on sellelt kuskil 240–250 tuhat rubla aastas. Nii et nii on arvestatud ja nii on vist ka seletuskirjas kirjutatud. Aga suurendada nüüd teatud kohtades või teatud kasutusalaadel maksumäärasid ei ole vahest siiski õige. Kohalikel omavalitsustel on õigus teatud piirkonniti maksumäärasid muidugi suurendada, see õigus on olemas. Aga et seda näha ette, et just põlevkivikarjääride alust maad maksustada kõrgema määraga juba seaduse järgi, ei ole vast millegagi põhjendatud.

P. Grigorjev

Lugupeetud ettekandja, ma tahaksin tulla uuesti tagasi § 5 juurde, kus on kirjas maksu 100-kordne suurendamine. Te teate, missugune on meie demokraatia. Kas see ei anna kohalikule omavalitsusele ettekäände neile mittemeelepäraste majandusmeestega arvete klaarimiseks? Nii et "ja muud kriteeriumid" võivad tuua kaasa "ebasobiva" majandusmehe laostamise. Milles need "ja muud kriteeriumid" seisnevad?

V. Aron

§ 5 puudutab ainult mittepõllumajandusliku maa kasutajaid. Tähendab põllumajanduslikus kasutuses olevat maad see ei puuduta. Kuid ma ütlen, et see oli arutlusel valitsuses ja valitsus leidis, et 10 korda on vähe, et see võimalus peab suurem olema, ja nii ta on siin kirjastanud nüüd 100 korda. Mis ma muud ikka öelda saan?

Juhataja

Suur tänu! Kontrollime tõlget. Tundub, et tõlkega ei ole asjad korras. Tõlge on olemas.

V. Aron

Ma vastan uuesti eelmisele küsimusele. Suurendamise võimalus on ette nähtud ainult mittepõllumajanduslikus kasutuses oleva maa kohta. Majandeid see ei puuduta, vaid ainult seda maa osa, mis on eraldatud ettevõtetele, asutustele nende territooriumi jaoks. Ja valitsuse istungil oli see küsimus arutlusel, ma seda juba alguses märkisin. Otsustati, et 10 korda on liiga vähe, et oleks vaja anda võimalus 100-kordseks suurendamiseks olenevalt asukohast.

A. Tamm

Lugupeetud ettekandja, mul on kaks küsimust. Esiteks, millega välistatakse teatud subjektiivsus maamaksu kehtestamisel? Ma pean siin silmas esmalt diferentseeritud maamaksu osa, sest kuidas ma saan § 3 poolt hääletada, kui ma ei tea, kas mu talus haritava maa hektar hakkab maksma 15, 50 või 500 rubla. Te räägite küll üldsummadest, kuid mingisugused piirmäärad peaksid arvatavasti siiski olema pandud. Ja teine moment on 100-kordne maksumäärade suurendamine. Siin on ju tõesti võimalus, kui n.-ö. ei meeldi, siis panna 100-kordne maksumäär. Kas ei peaks ikkagi seaduses olema antud kõrgemad maksumäärad ja võimalus neid vähendada kas või 1000 korda, kui kohalik omavalitsus seda õigeks peab? Ja teine küsimus. Kui võrrelda Läti Vabariigiga, kus on põllumehe maksustamisel lähtutud peamiselt maamaksust, siis meie Eesti Vabariigis kehtestati põllumajandustootjatele tulumaksud valitsuse poolt: ettevõtte tulumaks ja siin Ülemnõukogus üksikisiku tulumaks. Kas me ei võiks praegu põllumajandustootjate osas maamaksust loobuda kuni maaseaduse vastuvõtmiseni, kuni me maaomandi suhtes täpsemalt selgusele jõuame. Aitäh!

V. Aron

Minu teada on põllumajandusministeeriumil kõikide põllumajanduslikult kasutatavate maatükkide kohta hinded olemas arvutis ja selle järgi antakse majanditele ja Maksuametile andmed, kui palju ühelt või teiselt tükilt maamaksu arvestatakse. See 100-kordne suurendamine kahtlemata sisaldab teatud subjektiivsust. Vähendamine on ette nähtud, vähendada võib kuni 0-ni. See õigus on kohalikul omavalitsusel, kelle eelarvesse see raha laekub. Nii et vähendamine on niikuinii ette nähtud. Kui oleks tulnud minna ainult vähendamise peale, mitte suurendamise peale, siis oleks tulnud muidugi neid määrasid tunduvalt tõsta, sest muidu ei oleks diferentseerimise võimalusi lihtsalt jäänud. Nüüd maamaksust loobumise küsimus. Eelmine kord, kui seda siin arutati, tõstatati küsimus väga teravalt ja leiti, et maamaksu tuleb tunduvalt suurendada. Nii et ma ei tea, kumb siis õige on, kas suurendada või vähendada. Praegu on valitsus selliselt välja pakkunud.

J. Kork

Austatud esimees, lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Mul on küsimus § 15 täienduse ja § 16 kohta. § 15 täiendus kõlab, et maakasutajateks olevad riiklikud looduskaitsealad ja teised kaitsealad vabastatakse. Aga küsimus on ka teistes kaitsealal paiknevatest maakasutajatest. Nendele võib soodustusi teha § 16 järgi ainult kohalik omavalitsus. Kaitsealad on riiklikud, aga soodustusi võib teha kohalik omavalitsus. Kas või Otepää situatsioon, kus terve kohalik võim asub kaitsealal. Tema peaks siis tegema soodustusi tervele kaitsealale, kogu oma territooriumil. See on vastuolus tema finantshuvidega. Kas ei anna kuidagi leida sellist lahendust, et mitte kohalik võim ei peaks olema huvitatud kaitsmisest, vaid riiklikul kaitsealal oleks taga riiklik finantseerimine.

V. Aron

§ 15 näeb ette soodustuse nendele kaitsealadele kui asutustele. Tähendab, kui nendele on eraldatud kasutamiseks maad, siis ei ole see maksu all. Kõik kaitsealadel asuvad teised maakasutajad ei peaks ju kohe seadusega saama maksusoodustust või kogunisti maksuvabaks, vaid ikkagi ainult sellistel tingimustel, kui nad peavad kinni kaitserežiimidest ja teevad midagi selle heaks. Ainult siis võiks see kõne alla tulla. Sellepärast ei saa kohe otse seaduses ette näha nende vabastamist igal juhul ja igasugustel tingimustel. Kuna aga raha laekub kohaliku omavalitsuse eelarvesse, siis ei ole nagu õigus teistel organitel soodustusi anda kui ikkagi sellel, kelle raha see on. Sest kui hakatakse siin valitsuse poolt näiteks soodustusi andma, võib kohalik omavalitsus tõstatada küsimuse, et talle kompenseeritaks saamatajäänud summad.

Võib-olla ta leiab, et ei peagi olema vabastatud näit. Lahemaa rahvusparki territooriumil mingi ettevõtte või majand või mõni teine maakasutaja. Sellepärast ei oska leida teist varianti. Soodustust võib ikkagi anda see, kelle eelarvesse raha laekub, ei keegi teine.

J. Liim

Austatud ettekandja! Ma tahaksin puudutada siin kolmanda klassi haldusüksusi. Ma loen teile nimed ette: Elva, Võsu, Aegviidu, Pühajõe, Sindi, Kunda, Kehtna, Kiviõli. Kui esimene nimekirjalt ilmest on nagu puhkepaigad, siis teine on tööstus ja siin on nimekirjas sõjaväebaase täis lükitud Paldiski. Kuidas see sinna on komplekteeritud? Ja § 2 selgub, et sõjaväelennuväljad ei kuulu maksustamisele. Palun kommenteerige. Täna!

V. Aron

Praegu selles eelnõu variandis §-s 6 on asulad jaotatud klassidesse, lähtudes ühest kindlast printsiibist. Esimene klass – vabariikliku alluvusega linnad, teine klass – maakonnakeskused, kolmas klass – kõik suuremad linnad, alevid. Siin on piiriks võetud umbes 4000 elanikku. Neljas klass on väiksemad alevid ja linnad. Viies klass – maa-asulad, tähendab külad, alevikud. Mis puutub Paldiskisse, siis sellisest printsiibist lähtudes sattub ta paratamatult kolmandasse klassi. Ja ma ei näe ka põhjust, miks ta peaks olema teises või esimeses või neljandas klassis. Mis puudutab sõjaväe lennuväljasid, siis sõjaväe kasutusse antud maa-alad ei saa olla maksustatud maamaksuga, neid ei saa üldse maksustada, vaid nende eest tasu saamine peaks toimuma riikidevaheliste lepingutega, siis mingisuguse rendimaksuna. Maailmapraktikas mitte kusagil ei maksustata sõjaväe territooriume kohalike maksudega. See ei kuulu üldse selle maksu alla.

J. Reinson

Lugupeetud ettekandja! Öelge palun, kas te peate seda õigeks, et 1000 m² suvilakrunt näiteks Käsmus või Varblas maksab 5 rubla aastas? See on viies klass ja 0,5 kopikat.

V. Aron

Käsmu kuulub Võsu alevi alla. Seal ei ole mitte 0,5 kopikat, vaid 3,5 kopikat ruutmeeter.

J. Reinson

Ma vabandan, kui olin Käsmu suhtes ebatäpne. Ma küsin Varbla kohta või võtame üldse põhimõtteliselt kõik sellised kohad.

V. Aron

Muidugi, siin võib lähtuda ka teisiti, hakata võtma neid krunte iga üksiku asukoha järgi. Kes on merele lähemal kui 100 meetrit ja kaugemal kui 100 meetrit ja võib-olla veel muudest tingimustest lähtudes, kuid see ajaks arvatavasti selle asja veelgi rohkem segamini, kui ta praegu teie arvates on. Ja sellepärast peab ikkagi mingisugusest kriteeriumist lähtuma. Ei saa lihtsalt võtta nii, kuidas meile meeldib, vaid peab olema mingi oluline põhjendus, miks me teeme nimelt just nii ja mitte teisiti. Praegu on pakutud välja variant, mille põhiprintsiipi ma teile natukese aja eest just rääkisin. Kui leitakse mingi teine, parem ja põhjendatum printsiip, siis muidugi võib selle ka ümber teha.

A. Novohatski

Lugupeetud ettekandja, § 2 esimeses lõigus on sulgudes loend: kolhoosid, sovhoosid, põllumajandusühistud, talud, asutuste ja organisatsioonide abimajandid. Mind huvitab siin mainitud "kodanike isiklikud abimajandid". Ning veel, § 4. Siin on "eraisikud, aiandus- ja suvilakooperatiivid". Mille poolest need isiklikud abimajandid erinevad eraisikutest, kellest on juttu §-s 4? Mulle tundub, et te ignoreerite siiski kõiki meie küsimusi, mis on seotud §-ga 5 ja kohalike omavalitsusorganite õigusega suurendada maksumäärasid 100 korda. Ma palun teid veel kord tulla tagasi küsimuse juurde, mille teile esitas saadik Valeri Kois. Kui I klassi karjäär Kohtla-Järve külje all maksab, oletagem, 30 kopikat ruutmeeter ning kohalik maavalitsus suurendab maamaksu 100 korda, 30 rubla ruutmeetri eest, toob see tingimata kaasa ahelreaktsiooni – põlevkivi maksumuse suurenemise, elektrienergia maksumuse suurenemise, siit edasi aga jahu, sealihha, loomaliha jne. maksumuse suurenemise. Lõppkokkuvõttes ei tea me pärast enam isegi, kus on selle karusselli algus, kus ots. Palun veel kord selgitada § 5. Millest on tingitud vajadus anda õigus maksu 100-kordseks suurendamiseks? Tänan!

V. Aron

§ 2 "kodanike isiklikud abimajandid" on kolhoosnike õueaiamaad, individuaalaiamaad, mis on antud maal elavatele ja mujal töötavatele inimestele. Nüüd mis puudutab aianduskooperatiive. § 4 on teised määrad, mis on mõnevõrra kõrgemad kui isiklike abimajandite määrad. Kuid ma leian siiski, et võrdsustada maaelaniku õue-aiamaad ja aianduskooperatiivi krunti päriselt ei saa, sest maal selle õue-aiamaa pealt või individuaalmaal pealt antakse ka põllumajanduslikku kaubatoodangut, kuid aianduskooperatiivide kruntidelt üldreeglina kaubatoodangut ei anta. Need on enamasti siiski linnainimestele puhkuseks.

Muidugi tehakse ka seal tööd ja nähakse vaeva ja see töö ei ole sugugi kerge. Aga see ei ole siiski eesmärk, ei ole niivõrd põllumajandusliku kaubatoodangu andmine. Nüüd § 5. Mina ei taha kuidagi seda sadat korda tunnistada heaks või halvaks. Ma ütlesin teile, et valitsus arutas seda küsimust ja otsustas niimoodi. Mis puudutab põlevkivikarjääre, siis asuvad need ikkagi ju maakonna territooriumil ja nende maksumäär on 3 kopikat ruutmeeter. Nii et 100-kordse suurendamise korral on 3 rubla ruutmeeter. See on sel juhul, kui kõigile 100 korda kohe kiiresti otsa pannakse. Aga ma ei usu seda, sellepärast et meil siiski kohalikes maavalitsustes töötavad ka arukad inimesed. Ma ei arva, et me peaksime kõike ette nägema, nii et kohalik omavalitsus midagi ise otsustada ei võiks.

J. Kass

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Millest lähtus komisjon, kui ta tegi linna piires maamaksu ühesuguseks, ühe klassiga. Ma toon näiteks konkreetselt Pärnu linna. Raeküla on Pärnus väga suur linnaosa, kuid oma infrastruktuurilt ja kommunikatsioonivahendeilt kuulub ta täitsa IV klassi, alevi klassi. Samal ajal maksavad need elanikud esimese klassi maksu. Palun kommenteerige sellist olukorda.

V. Aron

Need maamaksumäärad on ühe administratiivüksuse kohta ühesugused, kusjuures kohalikul omavalitsusel on õigus vähendada või hoopiski maksust vabastada üksikuid maksjaid või teatud piirkondi. Kohalikul omavalitsusel on õigus kõike seda korraldada. Kui ta leiab, et Raekülas peaksid inimesed tõepoolest maksma vähem, siis keegi ei keela seda maksu vähem võtta. Aga hakata seaduses piire ajama, kustsaadik näiteks Tallinnas peaks olema üks maksumäär ja kus algama teine maksumäär, see vist lihtsalt käib üle jõu. Seda võib siiski ainult kohalik omavalitsus kindlaks määrata.

J. Pöld

Austatud härra Aron, mul on küsimus § 5 kohta. Kuidas te mõtestaksite lahti need viimased sõnad "ja muud kriteeriumid"? Kas ei jäta see seaduse kohta liiga suvalise tõlgenduse võimaluse? Aitäh!

V. Aron

Meil on kohalikule omavalitsusele antud õigus maksu vähendada või hoopiski maksust vabastada, ilma et me ette kirjutaksime kindlaid kriteeriume, mis selleks peab olema täidetud.

Arvatavasti peaks olema kohalikul omavalitsusel õigus maksumäärasid ka suurendada, ilma et me seaduses näeksime ette kriteeriume, mille järgi seda täpselt teha võib. Näiteks võtame Tallinna. On ilmne, et kesklinnas peaks olema maksumäär kõrgem kui ütleme näiteks Lasnamäel. Siin on asi seotud keskusega. Aga kui võrrelda näiteks Nõmmet ja Lilleküla, siis kuigi Lilleküla asub keskusele tükk maad lähemal kui Nõmme, on küsitav, kumma maks peaks olema suurem. Seda teab siiski kohalik omavalitsus paremini, millistest kriteeriumidest ta lähtub, kui ta need tsoonid oma territooriumil maksumäärade kaupa ära jaotab.

L. Arro

Lugupeetud ettekandja! Minul on küsimus § 15 kohta. P. 1 on kirjas, et pensionärid nende kasutuses oleva maatüki eest pindalaga kuni üks hektar on vabastatud maamaksust. Kuidas seda mõista? Millised pensionärid ja millisest maamaksust? Kui ma näiteks olen suur äriees ja pensionär ning hangin siin Tallinnas ühe hektari maad, kas ma olen siis maamaksust vabastatud? Kas ei tuleks seda siin põhjendada? Ma arvan, et siin on mõeldud neid pensionäre, kes loomi peavad ja karjamaad. Ja kas on ikkagi vaja vabastada?

V. Aron

Praegu on vabastatud põllumajandusmaksust vanade inimeste majapidamised. Linnas on praegu hoonetmaksust ja maamaksust vabastatud pensionärid. Juhul kui me nüüd selle seadusega paneksime kõik maksu alla, siis ma ei oskaks kuidagi põhjendada, miks me peaksime nad maksu alla panema. Ja siin on arvestatud kõiki pensionäre, mitte ainult põllumajandustootjaid, vaid ka linnades maatükke ja ehituskrunte omavaid isikuid. Kuna nad on siiaani maksuvabad, jäägu see soodustus neile ka edaspidiseks, sest vaevalt siin massiliselt saab olla midagi niisugust, mis tuleks ilmtingimata maksustada. Sest juhul kui tegemist on mingisuguste suurte tulude saamisega, siis see ei puuduta ju maamaksu, see on tulumaksu küsimus. Maamaks on ikkagi ainult inimese kasutusse antud maa pindala järgi ja linnades-asulates eriti suuri maatükke ehituskruntideks niikuinii välja ei anta. Selleks on ka omad reeglid olemas, kui palju üldse võib ehituskrundiks välja anda, kusjuures üldreeglina on need muidugi alla seda üht hektarit. Nii et kõik pensionärid jääksid maksuvabaks, vaatamata saadavale pensionile.

A. Gussev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Nagu me näeme, käsitlevad enamus küsimustest § 5. Mul on ettepanek hääletada § 5 eraldi kahes variandis, maksumäära suurendamine võiks

olla 10-kordne ja 100-kordne. See, et ruutmeeter võib maksta kas 30 kopikat või 3 rubla, sellest võib veel aru saada, aga et üks ruutmeeter võib maksta 30 rubla, see küll pähe ei mahu. Seetõttu teen ma ettepaneku hääletada § 5 eraldi. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! See ei olnud küll küsimus, ettepanek paluks kirjalikult. Härra Aron, meil praegu rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu! Kaasettekandeks saab sõna maaelukomisjoni esimees Heldur Peterson.

H. Peterson

Lugupeetud kolleegid! Meie arutasime maamaksu seaduseelnõu teist varianti kaks nädalat tagasi. Viimati koos majandusdoktor Maide ja valitsusnõunik hr. Aasmäega. Nendele sai tehtud ka vastavad ettepanekud. Selleks et ettekanne oleks konstruktiivsem, ma tooksin ära need mõtted ja seisukohad, mis maamaksu lugedes üles kerkisid. Võib-olla vastatakse neile või võetakse neid arvesse.

1. Eesti Vabariigi maamaksu seadus tuleks ümber nimetada Eesti Vabariigi ajutiseks maamaksu seaduseks. Ja seda järgmistel kaalutlustel. Seaduseelnõu lähtub riiklikust omandiõigusest maale ja selle kasutusõigusest. Lähtudes kasutusõigusest on planeeritud ka maamaksu kehtestamine. Eeldatavalt aga lähtub kavandatav maareform omandiõigusest maale. Iga Eesti Vabariigi territooriumi osa peab saama omaniku ja vastavalt sellele peab ka maamaksu seadus tulevikus lähtuma omandiõigusest, mitte kasutusõigusest. Maamaksu seadus peab määrama omanikud, kes tasuvad maamaksu, kes mitte, ja kasutamiseõiguse alusel maakasutuse tasulised vormid. Need oleksid siis maamaks, rendimaks, tulumaks.

2. Eelnõu on kooskõlastamata Eesti Vabariigi 13. juuni 1990. aasta omandiseaduse §-dega 18, 30, 37 lg. 2. Nende alusel tehakse vahet juriidiliste isikute ja riigiettevõtete, asutuste ja muude riigiorganisatsioonide vahel. Seaduseelnõu maksustab maamaksuga ainult üksikisikud ja juriidilised isikud. See on § 4. Ei räägi aga üldse riigiettevõtete maksustamisest. Praegu on seaduse sõnastuse kohaselt riigiettevõtted üldse maamaksust vabastatud. Osav jurist võib selle nii välja lugeda.

3. § 4 toodud maksumaksjate jaotus on juriidiliselt ebakorrektn. Ka aiandus- ja suvilakooperatiivid on juriidilised isikud. Sellise jaotuse kohaselt tuleks teist gruppi nimetada siis vastavalt "teised juriidilised isikud". Kusjuures omandiseaduse kohaselt ei lähe selle alla riigiettevõtted.

4. Juriidiliselt ja majanduslikult küsitavad on § 5 toodud erandid. § 5 ei luba kõrgendada

makse aiandus- ja suvilakooperatiividele, aga § 4 võrdsustab maksumäärade osas üksikisikud aiandus- ja suvilakooperatiividega. Tekib küsimus, millistel kaalutlustel ühe ja sama maksumääraga maksustatavaid üksikisikuid võidakse maksustada 100 korda kõrgema maksumääraga või aiandus- ja suvilakooperatiive sellisest kõrgendusest vabastada. Selline eritlus peaks olema arvestatud juba ka maksumäärades.

5. § 6 jagab maksumaksjad klassideks linnade ja alevite osas, kuid suur osa aiandus- ja suvilakooperatiive, samuti üksikisikuid ei paikne nende linnade ja alevite territooriumidel. Kerkib küsimus, mis alust on Harjumaa, Tartumaa ja teiste I klassi maakondade territooriumidel paiknevate maakasutajate maakasutust maksustada kõige madalamate maksumäärade järgi. Järelikult ei piisa liigitusest ainult linnade ja alevite järgi.

6. Täielikult on eelnõust väljas metsamaade maksustamine. Kas see tähendab, et metsade all olev maa, nn. metsamaa ei olegi maa ja selle maakasutuse eest ei olegi kellelgi vaja tasuda? Kas see tähendab, et riigi- või munitsipaalmetsade kasutajad ei peagi maamaksu tasuma? Samal ajal aga põllumajanduslike maakasutajate puhul arvatakse see maa nn. üldpindala hulka ja maksustatakse siis ka maamaksuga. Millest tuleneb selline ebavõrdsus?

7. § 2 lõige 2 toodud maade loetelu, milliseid ei maksustata maamaksuga, on ebatäpne. Näiteks, riigi- ja munitsipaalomandis olevad tagavaramaad või täielikud looduskaitsealad. Mis saab munitsipaalelarvelistest asutustest ja ettevõtetest? Maamaksuga mittemaksustamine vajab fikseerimist kahest aspektist. Esiteks. On subjekte, mida ei saa maksustada. S.o. omanik ja kasutaja ei saa maksta iseendale. Ja teiseks. Maakasutuse iseloom, mille kohaselt seda ei ole otstarbekas maksustada maamaksuga. Need on siis tervishoiu, kultuuri, spordi, teaduse jm. huvides kasutatavad maad.

8. Kuivõrd täiendavad maksud haritavale maale kehtestab vabariigi valitsus, siis pole teada, millal see toimub ja kui suur see tuleb. Seega põllumajanduslikud maakasutajad ei tea oma maksu suurust ega kohalike eelarvete valdajad oma sissetulekuid. On toodud ka üksikisikute maksumäärade kõikumised. Need oleks vaja avalikustada, et ei oleks võimalik öelda subjektiivselt: sina maksad nii palju ja sina nii palju.

9. § 12 kuni 14 on orienteeritud maakasutuse õigusele. Seal on eraldamine, äravõtmine. Need instituudid on maaomandiõigusele võõrad ja järelikult on need sätted ajutise iseloomuga.

10. Lahendamata on maamaksu määrad linnades. Need on uurimata. Oleks tarvis rajoonide kaupa diferentseerida.

Põllumajanduslik maa on põhjalikumalt uuritud ja on lähtunud diferentsiaalrendist. Nimetaksin veel, et ettepanekuid tegid härrad Allik ja Kois. Nende ettepanek oli, et spordi-, lasteasutused, usuasutused, kultuuriasutused jne. oleksid maamaksuvabad.

Nüüd veel ühest asjast. Just praegu viibib meie komisjoni ruumes Eesti Vabariigi Maa-ameti juhataja hr. Soasepp. Kahjuks ei tea ta antud maamaksust mitte midagi. Küsiks, miks temaga ei konsulteeritud. Viimati, kui arutasime maamaksu seaduseelnõud, meil oli kokkusaamine ka majanduskomisjoniga. Ühiselt oldi seisukohal, et järgmiseks aastaks tuleb maamaks ajutiselt kehtestada Eesti Vabariigi Valitsuse otsusega või määrusega.

Põhimõtteliselt oleme küll selle poolt, et maamaks peaks olema püsiv, stabiilne ja mitmeks aastaks ette teada, selleks et saaks tootmist planeerida. Kuid kuna praegu on lahendamata individuaaltootjate maamaksu küsimus, samuti linnades ei ole maamaksu diferentseerimist tehtud, siis seetõttu teeme ettepaneku, et üksikisikutele kehtestada maamaks samadel alustel kui oli käesoleval aastal. Riigiettevõtetele ja ühistutele, kooperatiivsetele ettevõtetele kehtestada see Eesti Vabariigi Valitsuse otsusega. Sellekohane otsuseprojekt on majanduskomisjoni poolt tehtud ja maaelukomisjon on samal seisukohal. Selle kannab ette hr. Raig.

Juhataja

Suur tänu, hr. Peterson. Meil on ilmselt mõned küsimused. Kalju Koha soovib küsimust esitada.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, kolleegid ja ettekandja! Mul on küsimus. Te nimetasite riigiettevõtet ja juriidilisi isikuid, kuid ma ei saanud teie jutust aru, mis on nende vahe. Ma ei saanud teie mõttekäigust hästi aru. Aitäh!

H. Peterson

Siin on tegemist sellega, et ka aiandus- ja suvilakooperatiivid on riigiettevõtted ning siin peaks selguse mõttes tooma ära teised riigiettevõtted. Omandiseaduses on need üksikasjalisemalt lahti mõtestatud.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud ettekandja! Kas ma sain nüüd õieti aru? Kalju Kohale vastates ütlesite, et suvila- ja aianduskooperatiivid on ka riigiettevõtted.

H. Peterson

Ei ole riigiettevõtted, nad on juriidilised isikud. Seetõttu tegin ettepaneku nimetada "ja teised juriidilised isikud".

I. Fjuk

See oli siis lihtsalt keelevääratus. Ja minu küsimus on järgmine. Teie ettekandes oli seisukoht, et riigiettevõtted võiksid olla vabastatud maamaksust. Oli see nii?

H. Peterson

Ei ole.

Juhataja

Suur tänu, härra Peterson. Meil ei ole rohkem küsimusi. Teiseks kaasettekandeks saab sõna majanduskomisjoni esimehe asetäitja Ivar Raig.

I. Raig

Austatud spiiker, teised saadikud! Majanduskomisjon arutas samuti esitatud seaduseelnõu. Kõigepealt ma pean vajalikuks juhtida tähelepanu sellele, et maamaksu seaduseelnõu on teist korda esimesel lugemisel. Ma pean vajalikuks meelde tuletada, et esimesel korral lükati see kahe komisjoni ja ühe saadikugrupi poolt tagasi. Põhjuseks oli, et seaduseelnõu oli kiirustatult tehtud, ei olnud piisavalt loogiline ja konstruktiivne. Maamaks esitatud kujul ei stimuleerinud piisavalt maa ratsionaalset kasutamist, eelkõige mittepõllumajanduslike maakasutajate poolt. Maamaksumäärad olid kavandatud liiga madalad, nende diferentseerimist senikehtiva administratiivse jaotuse alusel ei saanuks pidada õigeks. Oli veel rida teisi parandusi, millest ma ei räägi. Neid parandusi võeti paljuski arvesse. See puudutab looduskaitseobjekte, maa kahjustamist jne. Samuti jäeti seaduseelnõust välja need diferentseeritud maksumäärad, mis pidid ühtlustama majandustingimusi põllumajanduses. Kuid kahjuks sisuliselt esitatud maamaksu seaduseelnõu ei erine kontseptuaalselt eelmisest ja seetõttu majanduskomisjon võttis vastu oma koosolekul pisut teistsuguse seisukoha kui eelkõnelejad rääkisid. Seejuures pidas majanduskomisjon maamaksu seaduse vastuvõtmist võimalikuks pakettis maaseadusega. Kuivõrd meil maaseaduse eelnõu ei ole, siis majanduskomisjon ei pidanud võimalikuks ka nüüd teist korda esitatud maamaksu seadust panna arutamisele, veel vähem hääletada selle poolt. Komisjoni poolt esitatav otsus kõlab järgmiselt.

1. Peatada Eesti NSV maksukorralduse seaduse § 27 toime kuni 1992. aasta 1. jaanuarini. § 27 käib maamaksu kohta ja seal on öeldud, et maamaksu seadusega kehtestatakse määrad, maksmise kord ja diferentseerimise alused. Me peatame selle seaduse ning tahame ajutiselt järgmiseks aastaks anda nende määrade kehtestamine üle valitsusele, kuni maamaksu seaduse vastuvõtmiseni uuel kontseptuaalsel alusel.

2. Eesti Vabariigi Valitsusel kehtestada 1991. aastaks juriidiliste isikute maamaksumäärad ja maksmise kord. Üksikisikute puhul tuleks jätta senised maksumäärad samaks. See lihtsustaks tunduvalt meie tööd. Kui me võtaksime selle kahepunktilise otsuse vastu, siis nii nagu valitsus võttis enda kätte ettevõtte tulumaksu määrade kehtestamise, nii annaksime valitsuse kätte ka maamaksu kehtestamise juriidilistele isikutele, ja üksikisikute puhul jääksid endised maksumäärad jõusse. Kui põhjendada seda meie otsuse projekti, siis võiks veel lisada, et ka täna me ei saanud härra Aronilt vastuseid paljudele küsimustele, näiteks sõjaväeobjektide maksustamise kohta. Seletuskirjas maamaksu seaduse eelnõu juurde on öeldud selgelt, et maamaksu eesmärgiks on maksustada maad kui loodusvara ja territooriumi. Ja kas siis lennuväebaas või üldse sõjaväeobjektide maa, kus nad asuvad, ei ole ei Eesti Vabariigi territoorium ega loodusvara? Kui me räägime, et seadus on ühtne kõigile, siis peaks olema ka ette nähtud nende objektide maa maksustamine. Olen nõus, et see võib olla erikokkuleppega, kuid meil peavad olema kindlaks määratud kriteeriumid, mis maksab see maa, mis on sõjaväeobjektide all. Ja see maksumus peab olema sõjaväebaasidega sõlmitud erileppe sees. Me peame teadma, kui palju see maa maksab. Praegune seaduseelnõu seda ei paku. Samuti ei saa nõus olla sellega, et maamaksu saab administratiivselt tõsta. Näiteks mittepõllumajanduslikele maakasutajatele kohaliku omavalitsuse suva alusel. Kui me räägime üleminekust turumajandusele, siis maamaks peab olema seostatud maa hinnaga ja maa hind peab kujunema tulevikus nõudmise ja pakkumise turusuhete alusel, mitte niimoodi, et asulatüüpide lõikes kehtestatakse erinevad maksumäärad. Näiteks Läti Vabariigis on kehtestatud selline maamaksu võtmise põhimõte, et maamaks alaneb kontsentriselt suuremate asulate suhtes. On arvestatud ka maatüki asukohta suuremate tsentrite sees. Meil on see asukohafaktor peaaegu arvestamata ja endiselt maksab maatükk Lasnamäel ja Tallinna vanalinnas ühepalju. Samuti ei saa nõustuda, et aianduskooperatiivide maksud võivad tõusta, et see higi ja pisaratega viljakaks tehtud maa läheb kõvema maksu alla, kui on kõögivilja ja juurvilja kasvatavates kolhoosides ja sovhoosides. Praegu me teame, et aianduskooperatiivid toodavad rohkem kui 80% (individaaladadega kokku) puuvilja ja üle poole juurvilja.

Sellega ma tahakski lõpetada ja veel kord resümeerida majanduskomisjoni seisukohta, et meil oleks vaja võtta vastu ainult kahepunktiline otsus, et peatada maksukorralduse seaduse § 27 ja

lubada valitsusel kehtestada juriidiliste isikute maksumäärad järgmiseks aastaks oma senise kontseptsiooni alusel. Kuid järgmisel aastal võtta vastu üks korralik maamaksu seadus, mis oleks kooskõlas kõikide teiste maksuseadustega, kus oleks maamaks mõneti suurem kui praegu kavandatud, aga samal ajal oleks võimalik põllumajandustöötajatel vähendada maksukoormat, mis tuleneb ettevõtte tulumaksust, et maotöötajate maksukoormus tervikuna mingil juhul ei suureneks. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Üks hetk. Kas on Ivar Raigile küsimusi? Sellisel juhul on minul üks. Kumb komisjon on juhtivkomisjon, kas maaelu- või majanduskomisjon?

I. Raig

See küsimus oli vaidluse all, kui otsustati, kes peavad tegema kaasettekanded maamaksu seaduseelnõu kohta. Otsustati, et mõlemad on juhtivad, jäeti pariteetsel alustel. Kuid arvestades seda, et maksuseadused on kõik senini tulnud majanduskomisjoni kaudu, siis ma arvan, et majanduskomisjonil peaks olema vähemalt vetoõigus või need seisukohad peaksid olema vastu võetud konsensusel.

Juhataja

Ivar Raig, Heldur Petersoni ettekandest ei olnud võimalik välja lugeda, et nende seisukoht puudutaks ka ainult kahte otsusepunkti. Kuulame vahepeal veel küsimused ära. Valeri Kois.

V. Kois

I. Raig, ma olen teiega nõus, et antud seaduseelnõul on olulisi printsiipiaalseid vajakajäämisi. Kuid anda valitsusele täiesti vaba voli, ilma et oleks seadusandliku organi kontrolli, on vaevalt õige. Niigi me pole tegelikult vastu võtnud ühtegi asjalikku, lõplikult läbimõeldud seadust. Me jätame pidevalt kõige olulisemad momendid üksipuha millistes seadustes otsustamiseks valitsusele. Ja nüüd teete te ettepaneku praegu kehtiv maamaksu seadus tühistada. Võib-olla tuleks lihtsalt pikendada selle kehtivust järgmise aastani ning töötada välja uus seadus. Täna!

I. Raig

Kõigepealt ma kommenteeriksin hr. Nugise seisukohta, et kas siis on konsensus või mitte. Siin ei olnudki praegu taotlust, see on esimene lugemine, hakkame otsust vastu võtma. Need

olid praegu kahe komisjoni erinevad seisukohad ja nendest kahest seisukohast lähtuvalt me peaksime hakkama püüdma konsensuse poole minema.

Vastuseks härra Koisile. See on õige tähelepanek, et me oleme maksuseaduste vastuvõtmisega tegelnud väga vähe. Ma tuletan meelde, et valitsus ise kutsus need maksuseadused tagasi, aga ta kutsus tagasi sellised maksuseadused, mis on otsustava tähtsusega kogu maksukoormale. Ja praegu vägisi suruda seda maamaksu, mis on kogu maksukoormusest ainult 3%, see ei muudaks kogupilti. Valitsusel on nagunii võimalus nende maksudega nii palju mängida, kui on vajalik riigieelarve täitmiseks, ja see 3% seda enam ei muuda. Nüüd olekski just õige ja loogiline, et kuivõrd juba valitsus võttis ettevõtte tulumaksu enda peale (see käib ka põllumajandusettevõtete kohta, maamaksu on ettevõtetel samuti vaja maksta), et siis oleks juba kooskõlastatud, valitsus saaks nende maksukoorma määrata. Just sellest loogikast lähtudes, et valitsus juba võttis ettevõtte tulumaksu enda peale, on ettepanek lasta valitsusel kehtestada see maks oma määrusega. Muidugi ei puuduta see üksikisikuid, üksikisikute suhtes ongi ettepanek jätta järgmiseks aastaks kehtima endised maksud.

H. Kostabi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! Vabandust, kas meie järjekordne edasilükkamine tekitab maal kindlusetunnet või ebakindlusetunnet ja mida me tahame sellega saavutada? Aitäh!

I. Raig

Minule tundub, et see tekitab kindlusetunnet, sest praegu on väga palju ärevaid signaale selle kohta, et hakatakse maksusid tõstma, eriti aianduskooperatiivide puhul. Ma olen saanud isiklikult kümneid kui mitte sadu kirju selles suhtes. Ja kui me seda maksu ei puuduta, siis hävitab see teatud stabiilsuse. Kui me ei ole suutnud maarahvale ära rääkida uue maamaksu kontseptsiooni ja saada uue kontseptsiooniga konsensus ka maarahva hulgas. Muidugi saan ma aru, millele oli vihjatud. Ega ma ei pakugi kõrge maamaksu vastuvõtmist sellel aastal.

A. Paju

Austatud juhataja ja lugupeetud ettekandja! Mul tekkis üks küsimus. Võib-olla ma ei saa hästi pihta. Tähendab, maamaks on see maks, mis täidab kohalikku eelarvet. Kuid teie vastasite, et ta sünnitab maal kindlusetunnet, kas mitte vastupidi? Sest selle kaudu saab kohalik eelarve ju täitumuse.

I. Raig

Aga ma pakungi, et valitsus kehtestaks selle määra nii nagu valitsusel oli kavandatud kohalike omavalitsustele vahendite laekumine. Las ta siis lahendab selle olukorra praegu niimoodi. Aga me ei saa olla nõus kogu selle maamaksu kontseptsiooniga. Maamaksu kontseptsiooni aga ei ole võimalik nädala-paariga välja töötada. Seda veel tingimustes, kui meil ei ole ka maaseadust, kui meil ei ole maareformi, meil ei ole maareformi põhimõtte läbi vaadatud. Need on kõik omavahel seotud küsimused ja sellepärast ongi ettepanek, et järgmisel aastal meil on vaja paketti. Kui meil on maareform, maaseadus ja maamaksu seadused, siis vaatame need asjad koos uuesti läbi.

Juhataja

Suur tänu, Ivar Raig. Ma annan mõned saadikute ettepanekud, mis oleks vajalikud teise lugemise dokumentatsiooni koostamiseks.

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kõik protseduurid, mida vastavalt reglemendile esimene lugemine nõuab, on täidetud. Kas võime esimese lugemise lõpetada? Ollakse nõus. Meie reglement näeb ette, et enne igat hääletamise vooru tehakse kohaloleku kontroll. Kohaloleku kontroll. Kohal on 82 saadikut, puudub 23. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lugeda Eesti Vabariigi maamaksu seaduse eelnõu esimene lugemine lõppenuks? Palun hääletada! Lihthäälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 67 saadikut, vastu on 4, erapooletuid on 8 saadikut. Esimene lugemine on lõppenud.

Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Eesti Rahvusraamatukogu (parlamendiraamatukogu) kohta" esimene lugemine

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, jätkame päevakorraga. Eesti Vabariigi seaduseelnõu "Eesti Rahvusraamatukogu (parlamendiraamatukogu) kohta" esimene lugemine. Ettekande teeb proua Ivi Eenmaa.

I. Eenmaa

Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Sugugi mitte juhuslikult ei ole Eesti Vabariigil ja praegusel Eesti Rahvusraamatukogul ühine sünniaasta – 1918. Alles rahvusriigi sünniga tekkis vajadus saada riigijuhtimiseks tõest, kiiret ja ammendavat informatsiooni. Sama iseloomulik on ka fakt, et omariikluse hävinguga see vajadus kadus.

Kuigi meie eelkäija – Eesti Vabariigi Riigiraamatukogu – eluiga oli lühike, napilt 22 aastat, jõudsid tema raamatuvardad kasvada endiselt kubermanguvalitsuselt päranduseks saadud 20 000 köitelt 60 000-ni, oluliselt muutus raamatukogu koht ühiskonnas. Võib-olla alles viimaste aastate sündmuste taustal oleme mõistma hakanud tema tegelikku panust Eesti Vabariigi poliitilisse, majanduslikku ja kultuurilisse arengusse. See panus ei piirdunud üksnes riigivalitsemiseks vajalike raamatute ja muude dokumentide hankimisega ning neis sisalduva informatsiooni kättesaadavaks tegemisega, vaid ka meie rahvusmälu säilitamise vajaduse teadvustamisega, rahvusvahelise koostööga nii raamatukogude kui ka parlamendiorganisatsioonide vahel. Ja kuigi rahvusliku kultuurielu keskuseks jäi tol ajal endiselt ülikoolilinn Tartu, polnud Riigiraamatukogu loomisel üksnes poliitiline tähtsus. See tähendas uut suundumust Eesti kultuuriellu.

Siinsamas Toompea lossi saalis oli viimast korda Eesti seadusandliku kogu arutatava seaduseelnõu objektiks raamatukogu 52 aastat tagasi. 6. aprillil 1938. aastal vastuvõetud Riigiraamatukogu seadusega pandi punkt meie praeguse kõnepruugi järgi rahvusliku infosüsteemi õiguslikule regulatsioonile. Paraku sai see seadus kehtida napilt kaks aastat. Mis järgnes, pole täna enam kellelegi saladus. Raamatukogud muutusid rahvusliku mälu säilitajaist selle mälu hävitajaks ja moonutajaks. Hävitustööst ei pääsenud isegi lastekirjandus. Ja nii jäi raamatukogudesse järele ainult 59 nimetust eestikeelset kirjandust. Ülejäänud kas siis hävitati või suunati pikkadeks aastakümneteks kurikuulsatesse erihoidudesse, mis sisuliselt tähendas seda, et see kirjandus muutus lugeja jaoks olematuks. Sama saatus tabas maailmakirjandust. On kulunud väga palju aega, et taas mõista – väljaspool infoühiskonda ei saa olla mingit püsivamat demokraatiat. Seepärast on täna esimesele lugemisele esitatud Rahvusraamatukogu seaduse eelnõul mitte ainult juriidiline ja programmiline, vaid kindlasti ka poliitiline tähendus. Ajaloolise arengu seaduspärasus väljendub selleski, et analoogilised seaduseelnõud on ettevalmistamisel nii Lenini-nim. Riiklikus Raamatukogus, Leedu ja Läti rahvusraamatukogudes jne.

Kultuuri reguleerimine seadusandlikul teel ei ole lihtne. Tavalised majandushoovad selles valdkonnas iseregulatsiooni ei toeta, sest põhiosas finantseeritakse kultuuri ikka riigi ja selle omavalitsusorganite eelarveist, mitmesugustest maksudest, trahvidest, fondidest,

sihtkapitalidest. Ilmselt hakkab see seadusandlus toimima alles siis, kui on tasakaalus kultuuri majandusmehhanismiga. Seepärast on kultuuriseadusandlus üks raskemini stabiliseeritavaid seadusrühmi üldse. Näiteks muudeti Eesti avalike raamatukogude seadust 1924. aastast kuni 1939. aastani 6 korral. Kultuurkapitali seadust ja muinasvarade kaitse seadust 1925. aastast 1938. aastani 9 korral jne. Sellele tüliale asjaolule vaatamata pole demokraatlikus maailmas kusagil mindud lihtsama vastupanu teed jätta kultuuri reguleerimise seadust alamalseisvate aktide ja ametkondade äranägemise hoolde. Tahaks arvata, et peale infoühiskonna praktiliste vajaduste ja õigusriigi printsiipide on selle põhjus ka äratundmine, et kultuur on ainus keskkond, kus inimene on võimeline arenema, järelikult ka paremini tööd tegema. Eesti Rahvusraamatukogu seaduse vastuvõtmine oleks meie esimesi samme infoühiskonna suunas. Põhimõtteliselt uue seadusandluse väljatöötamise vajaduse on tinginud asjaolu, et infoühiskonna rajamisele suunatud riikluse areng on sattunud vastuollu paljude seni veel kehtivate normatiivaktidega, sealhulgas raamatukogundust reguleerivate normidega. Tuginedes arenenud riikide kogemustele võib väita, et raamatukogude ja infoasutuste reform on ühiskonna, ka majandusreformi eeltingimus.

Raamatukogunduses tähendab see struktuurimuutus rahvaraamatukogude allutamist kohalikku võimkonda ja Rahvusraamatukogu allutamist Ülemnõukogu võimkonda. Muidugi ei muutu Ülemnõukogu seeläbi Rahvusraamatukogu suhtes kõrgemalseisvaks organiks, kes peaks lahendama varustus-, majandus- ja muid seesuguseid probleeme. Rahvusraamatukogu hakkab alluma vahetult seadusele, suheldes kõigi riigivalitsemisorganitega nende pädevuse piires. Rahvusraamatukogu nõukogus aga kooskõlastatakse raamatukogu põhimõttelised küsimused: eelarve projekt, suuremad majandustehingud, arengukontseptsioonid jne. Nõukogul on ka kontrolliõigus, mis on igati loogiline, sest parlamendiraamatukoguna on Rahvusraamatukogu Ülemnõukogu üks tööorganeid.

Rahvusraamatukogu mõiste ise sündis teatavasti koos Suure Prantsuse revolutsiooniga ja arenes uute rahvusriikide tekkega. Tänapäeval see mõiste on määratletud UNESCO 1975. aastal Pariisis toimunud XVI istungjärgul vastuvõetud raamatukogude rahvusvahelises klassifikaatoris ja TFA dokumentides. Rahvusraamatukogu on unikaalne riiklik institutsioon, mis on seatud koguma, põliselt säilitama ja talle omaste tegevusvormide kaudu kättesaadavaks tegema kõiki sel maal, selle maa kohta ja selle rahva keeles ilmunud raamatuid ja muid dokumente, olles ühtlasi oma riigi suurim üldkasutatav raamatukogu. Rahvusraamatukogul on riigi, kultuuri- ja kommunikatsioonisüsteemis keskne koht, mis sageli on ühitatud teistegi üldriiklike vajaduste rahuldamisega. Tihti peavad nad riigi trükitoodangu statistikat, täidavad juriidilise keskraamatukogu ja parlamendiraamatukogu

ülesandeid. Ja tüüpilisemad näited on *Library of Congress* USA-s ja *Diet Library* Jaapanis. Nimetatud ülesandeid täidab ka tänane Eesti Rahvusraamatukogu.

Selline tendents universaalsusele on seletatav nii traditsioonidega kui ka ökonoomsusega. Riikliku infovajaduse arvestamine rahvusraamatukogude fondide komplekteerimisel ja tegutsemine infokeskusena võib sel juhul ära hoida mitmeti dubleeriva tegevusega asutuste teket. Ja vähendab kulutusi parlamendile ja valitsusele vajaliku informatsiooni hankimisel, säilitamisel ja töötlemisel.

Suhteliselt lihtsam on lahendada ka informatsiooni levi-, kaitse-, omandi-, standardiseerimis- ja muid probleeme.

Rahvusraamatukogu fondid ja andmebaasid on rahvuslik omand mitte ainult materiaalses mõttes, kuigi ka seda ei maksaks arvestamata jätta, üheainsa inkunaabli keskmine oksjonihind maailmaturul on näiteks üks miljon USA dollarit. Rahvusliku omandi mõiste on märksa laiem. Kui muud tüüpi raamatukogude (kõrgkoolide raamatukogud, teaduste akadeemiate raamatukogud, eraraamatukogud jne.) areng sõltub nende omanike arengust, siis rahvusraamatukogu vastav ekvivalent on riik ja rahvas. Selline positsioon seletab, miks demokraatlikes riikides on rahvusraamatukogud asetatud väga kõrgele. Ameerika Ühendriikides kooskõlastab Kongressi raamatukogu tähtsamaid küsimusi ja kontrollib selle tegevust kongressikomisjon, Jaapanis parlamendi mõlema koja saadikuist koosnev komisjon jne. Rahvusraamatukogu juht määratakse tavaliselt ametisse riigi presidendi poolt, üldjuhul täidab ta ka presidendi nõuniku ülesandeid.

Kas moodustada spetsiaalne parlamenti teenindav raamatukogu koos informatsiooni analüütiliselt töötleva talitusega või ühitada need ülesanded rahvusraamatukoguga, sõltub iga konkreetse riigi arengukäigust. Eraldi on need institutsioonid näiteks Soomes ja teistes Skandinaaviamaades. Ja kui ajaloolist järjepidevust poleks 1940. aastal vägivaldselt katkestatud, oleks ehk meilgi arenenud välja kaks institutsiooni. Paraku läksid asjad teisiti, Riigiraamatukogu järglane – Eesti NSV Riiklik Avalik Raamatukogu, hiljem Kreutzwaldi-nim. Riiklik Raamatukogu minetas oma tegevuse parlamendiraamatukoguna, hakates üha enam täitma rahvusraamatukogule omaseid ülesandeid. 1988. aastal nimetatigi ta Eesti Rahvusraamatukoguks.

Viimaste aastate riikluse areng on tinginud, et raamatukogu on taas asunud ka parlamendiraamatukogu ülesandeid täitma. Ja Ülemnõukogu Presiidiumi 18. oktoobri 1989. aasta otsusega pandigi Eesti Rahvusraamatukogule parlamendiraamatukogu kohustused, mille täitmiseks loodi raamatukogus parlamenditeenistus. Parlamendiraamatukogu eriomaste ülesannete hulka kuulub kindlasti ka õigusbibliograafia

koostamine ja avaldamine, mida oleme meiegi hakanud tegema. Loodame, et veel selle aasta lõpuks valmib Eesti *iuridica* trükikataloogi käsikiri. Meie uues majas on parlamenditeenistuse käsutusse kavandatud mugavad töötingimused erisaali, lugemisbokside, grupitöö ruumide jms. näol. Raaltehnoloogia võimaldab kõiki põhiprotsesse kiirendada ja teeb kättesaadavaks välismaised andmepangad.

Oleme mõelnud ka informatsiooni analüütilisele töötlemisele, mis eeldab väga kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide koolitamist ja tööerakendamist. Koostöös Ülemnõukogu Presiidiumi õigusekspertiisi osakonnaga on kavandatud esimesed sammud; meie baasil hakkab toimuma õigusekspertide täienduskoolitus.

Meie raamatukogus, mis sisaldab tänaseks rohkem kui 4,4 miljonit trükiüksust paljudelt teadusaladelt, on esinduslik eelkõige ühiskonna- ja humanitaarteaduste alane kirjandus. Seda niihästi eesti keeles kui ka vene ja teistes võõrkeeltes. Väärtuslik on teatmekirjanduse kogu ja 60 000-kõiteline Riigiraamatukogu fond, mille põhiosa moodustab paljudes riikides väljaantud õiguskirjandus: monograafiad, seaduskogu, rahvusvahelise õiguse ja Rahvaste Liidu dokumendid. Meie raamatukogus on esindatud ka kõige täiuslikumalt Eesti Vabariigis 1918–1940 ilmunud ametlike väljaannete ja *iuridica* kogu. Pikalt võiks rääkida ka väliseesti kirjanduse kogust.

Eraldi puudutaksin võõrkeelset kirjandust ja eriti seda osa, mis huvitab teid. Tänapäevaks on meil 43 välisriigis rohkem kui 400 vahetuspartnerit. Nende hulka kuuluvad maailma suurimad rahvus- ja parlamendiraamatukogud, ülikoolid, teadusasutused. Juba täna võib öelda, et selgi aastal on vahetuse teel saadud rohkem kui 15 000 trükist. Suurema osa moodustab sellest ühiskonnateaduslik kirjandus: politoloogia, ajalugu, *iuridica*, sealhulgas Skandinaaviamaade, Saksa Liitvabariigi, Ameerika Ühendriikide seaduste kogud ja palju muud. Lisaks täidab meie raamatukogu UNESCO väljaannete hoidla ülesandeid Baltimaades ja ka sealt me saame raamatuid, ajakirju, jätkväljaandeid. Uuendamisel on 1938. aastal sõlmitud kehtiv leping USA-ga ametlike väljaannete vahetamiseks, mille järgi hakkavad meile laekuma USA kõik ametlikud väljaanded. Nende loetelu võtaks üksi mitu trükilehekülge.

Nii või teisiti on raamatukogu peegel kõigest ühiskonnas toimuvast. Meie uuele raamatukoguhuonele nurgakivi panek sai kivi panekuks meie kultuuri alusmüüri. Oleme veendunud, et just sellest ajast peale tunnetab ja teadvustab Eestimaa rahvas Rahvusraamatukogu mitte ainult kitsalt raamatukoguna, vaid kasvava kultuuri sümbolina. Loomulikult ei ole see ainult ühe maja ehitamise tulemus, vaid eelnenud pikkade aastate töö. Uue maja ehitamise alustamisega sai lihtsalt kõik nagu järsku selgeks. Õnnelikul kombel,

õigem oleks küll öelda seaduspärasel kombel hakkasid toimuma muutused kogu ühiskonna mõtteviisis ja Rahvusraamatukogu on suutnud ajaga kaasas käia.

Rahvusraamatukogu tõstis esimesena Eesti raamatukogudest mässu kinniste fondide suhtes ja me olime ka esimesed, kes likvideeris need. Pärast meid oli teistel lihtsam. Meile tuldi appi, seda tegid eesti kirjanikud, teadlased ja poliitikud, kellest osa istub siin kõrge kogu saalis. Oma vaimusilmas näeme Rahvusraamatukogu kui ühte vaimuelu keskust, kus on ühendatud informatiivsed, kommunikatiivsed ja kultuurifunktsioonid.

Kahjuks ei võimalda lühike ettekanne kõnelda kõigest, kuid ma olen valmis vastama teid huvitavatele küsimustele. Enne kui lõpetada, tahaksin avaldada tänu Tartu saadikutegrupile, kes selles kõrges saalis esitas ka küsimuse – kuidas läheb uue hoone ehitamine? Tänan teid tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Meil on mõned küsimused. Pavel Grigorjev.

P. Grigorjev

Lugupeetud proua Eenmaa, tänan valgustusliku ettekande eest. Seaduseelnõuga tutvunud, tekkis mul mulje, et meil on monorahvuslik ühiskond. Ma ei tahaks heita varju Rahvusraamatukogule, aga öelge siiski, mida teha juutidel, grusiinidel, venelastel, kes elavad Eestis, kust nemad ja neid esindavad saadikud saavad dokumentatsiooni? Seaduses on selgelt kirjas ainult eestikeelne dokumentatsioon ja eestlaste jaoks. Tähendab, meie kogukonnad peaksime looma oma rahvusraamatukogud või saate meid kindlustada kirjandusega? Tänan!

I. Eenmaa

Ma ei saanud küsimusest lõpuni aru, sellepärast et rahvusraamatukogu, Eesti Rahvusraamatukogu, see on mõiste ja tema fondides on tänaseks ligi 50% kirjandusest venekeelne. Ja kirjandus ja selle kasutamine ei sõltu rahvusest, meie raamatukogus pole kunagi neid küsimusi nii püstitatud ja minu arust ei saa ka seaduses nii olla. Ma palun täpsustada, millises punktis on see nii, et ainult eestlased ja ainult eestikeelne. Seaduse eelnõus on ära toodud Rahvusraamatukogule eriomased ülesanded rahvusraamatukoguna ja parlamendiraamatukoguna, aga tema fondid on loomulikult universaalsed ja sellepärast on ka nimetatud, et ta on suurim teaduslik avalik raamatukogu.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid, austatud proua Ivi Eenmaa! Tänan teid täieliku ettekande eest, kuid mul on niisugune küsimus, milline seaduse tekst on praegu arutusel, kas teadus-kultuurikomisjoni poolt esitatud või teie poolt esitatud tekst.

I. Eenmaa

Ma arvan, et võib-olla lugupeetud Enn Põldroos selgitab väikseid erinevusi, mis on siin kahes seaduseelnõus tekkinud. Põhimõtteliselt on jutt ikkagi uuest variandist, mis on kooskõlastatud kultuurikomisjonis.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud proua Ivi Eenmaa! Hästi kosutav oli kuulda, et viiekümne aasta tagant on taas kainestav laine jõudnud ka siia saali. Eriti niisugusel ajal, kui siin saalis on mitmedki kaldad täitsa määratlemata. Aga mul on üks küsimus teile. Meie käes oleva seaduseelnõu pealkiri on "Eesti Rahvusraamatukogu (parlamendiraamatukogu) kohta". Üldsätetes §-s 1 on pärast määratletud, mis on Eesti Rahvusraamatukogu ja ühtlasi parlamendiraamatukogu. Kas siin ei võiks olla lihtsustus, et pealkiri jääks "Eesti Rahvusraamatukogu kohta" ja üldsätetes siis määratleme ära, et parlamendiraamatukogu on osa sellest. Kui ta on juba rahvusraamatukogu, ma ei usu, et ta siis ei oleks parlamendiraamatukogu. Kuna niisugune küsimus on päevakorral, siis milline on teie kui elukogenud inimese arvamus, kas selle dokumendi arutus antud hetkel Eestimaal ei peaks olema ka mingiks üldistuseks. Raamatukogu kui märksõna. Kas teie niisuguse silla ehitamisega ei tooks oma kolleegidele tolle õhina hinge, et neid ei ole ära unustatud. Et peale kõikide muude asjade nad ehk tulevad kusagil kogemata meelde. Mis te arvate sellest?

I. Eenmaa

Rahvusraamatukogu ei pea olema ka parlamendiraamatukogu. Näiteks Soomes, Rootsis, teistes Skandinaaviamaades on rangelt eristatud kaks eraldi raamatukogu. Meie oludes ei olnud sellel mõtet sellepärast, et meil on ühiskonnas tekkinud vajadused ja võimalused neid kaht asja ühendada. Rahvusraamatukogu on nimi ja ka tüüp. Täpselt samamoodi on püüdnud lahendada neid küsimusi riigid, kus on ühendatud ühes majas kaks raamatukogu, ühtepidi rahvusraamatukogu ja teistpidi parlamendiraamatukogu. Ja mis puudutab teie teist küsimust, kui ma sellest õigesti aru sain, siis ma usun, et tulevikus jõuab lugupeetud väga kõrge kogu

ette Eesti rahvaraamatukogude seadus. Kõrgkoolide raamatukogud näiteks hakkavad alluma oma kõrgkooliseadusele. Nii et siin on lihtsalt püütud eristada seisundit.

P. Priks

Lugupeetud proua Eenmaa, mul on küsimus seoses Eesti Rahvusraamatukogu varadega. Kas seoses meie vabariigi traagilise saatusega on muist varasid ka välismaale sattunud ja on praegu tagastamata või on kõik varad n.-ö. kodus?

I. Eenmaa

Nii nagu ettekandes oli ka öeldud, varasid hävitati. Repliigi korras ei saa ma jätta nimetamata, et meil on hakanud käima väga palju inimesi ja organisatsioone, kes otsivad oma raamatukogusid. Ja meil on väga raske selgeks teha seda, et kord ära viidud raamatuid ei toodud ei meile ega Tartu Ülikooli raamatukogule igavesele säilitamisele, vaid nad toodi just nimelt hävitamisele. Ja kui rääkida meilt äraviimisest, siis me otsime mõnda kogu praegu taga. Nii on näiteks lugupeetud kunstiteadlase Leo Gensi isa väga hinnaline raamatukogu meile teadaolevail andmeil sattunud Valgevenesse. Me teame, et ka Moskvast on meie raamatukogu ja Eesti raamatukogude templeid kandvaid raamatuid. Ma usun, et terves riigis ükskord see küsimus lahendatakse. Omalt poolt me loomulikult püüame omad varud tagasi saada. Aga kui vaja, siis me tagastame, mis ei ole meie oma.

T. Kallas

Proua Ivi Eenmaa! Ma kasutan seda mikrofoni mitte küsimuseks, vaid repliigiks, sest on endastmõistetav, et kirjanikuna olen ma üks neist, kes on ehk asjadega natukene rohkem kursis ja ootab kõige palavamalt selle uue hoone lõplikku valmimist. Ma tahaksin pöörduda mitte ainult Pavel Grigorjevi, vaid mõne teisegi poole. Ma loodan, et te küsimus ei olnud esitatud pahatahtlikkusest, vaid teadmatuses. Siin on tegemist terminoloogilise küsimusega, mida me muuta ega määrata ei saa. Näiteks on vene keeles olemas kogu Liidu eelarvet käsitlev termin "natsionalnõi dohod" ja millegipärast see ei ole kunagi kedagi ärritanud. Nii et ärgem esitagem nii tõsise asja puhul nagu Eesti kultuuritempel selliseid versioone, mis võivad tekitada tarbetuid pingeid. Aitäh!

N. Aksinin

Lugupeetud Ivi Eenmaa! Vabandage minu profaansust, kuid ma tahaksin siiski saada vastuse. Miks nimelt rahvus-, aga mitte näiteks vabariiklik või riiklik raamatukogu?

I. Eenmaa

Rahvusraamatukogu on rahvusvaheliselt tunnustatud termin. Vabariikliku raamatukogu mõistet ei ole rahvusvahelises standardis lihtsalt olemaski. Me vähemalt püüame jõuda maailmakaardile. Muide on olnud ka küsimus, miks näiteks Lenini raamatukogu on riiklik raamatukogu, miks ta ei ole rahvusraamatukogu. Ka nemad seisavad selle küsimuse ees, et muuta oma nime riiklikust raamatukogust rahvusraamatukoguks, kuigi näiteks meil on selles suhtes oma seisukoht. Nimelt me ei ole veendunud, et on olemas mõiste nõukogude rahvas.

E. Tupp

Lugupeetud juhataja, lugupeetud proua Eenmaa! Mul on niisugune väikene küsimus. Milline on garantii selle sundeksemplari õiguse realiseerimiseks?

I. Eenmaa

Täna teid selle väga asjaliku küsimuse eest! Garantiisid ei ole ei meil ega ka nendel teistel raamatukogudel, kes siis saavad kas tasulise või tasuta sundeksemplari. Sellepärast et trükikojad lihtsalt ei allu ega tahagi alluda seadusele. Aga see on üks näide seadusetusest või õigemini seadusele mitteallumisest. Ja kui siin välja öelda, siis on kaks kirjastust, kes kõige vähem alluvad sellele seadusele. Üks neist on meie valitsuse trükikoda ja teine on EKP Keskkomitee trükikoda.

S. Sovetnikov

Lugupeetud proua Eenmaa! Ma saan aru P. Grigorjevi ja N. Aksinini murest. Võib-olla ei ole seaduseelnõu tõlge päris täpne, sest võib nii aru saada, et Rahvusraamatukogus, Eesti parlamendiraamatukogus hakatakse säilitama eestikeelseid raamatuid, materjale ja dokumente, mis on seotud Eesti ajaloo, või siis välismaterjale ja kogusid, mis puutuvad samuti Eestisse. See kõik on kiiduväärt, kuid arvatavasti peaks lugeja saama Rahvusraamatukogus teadmisi kõikide maailmakultuuri, -kunsti ja -kirjanduse küsimuste ja probleemide kohta. Seda funktsiooni ei hakka ju täitma munitsipaal-, linna- ja maakonnaraamatukogud. Aga üldiselt võib öelda, et mõningate paranduste sisseviimisega võib eelnõu vastu võtta juba esimesel lugemisel. Täna!

I. Eenmaa

Kui te lubate, ma vastan. § 8 p. 2 on toodud ära, et vastavate seadus- ja riigiasutuste kaasabil Eesti riikluse, majanduse ja kultuuri arenguks vajalike dokumentide komplekteerimine ja

kättesaadavaks tegemine, maailmakultuuri vahendamine. Ja kui te lubate, siis ma lisaksin veel ühe täpsustuse ka venekeelsest kirjandusest. Nimelt on meie raamatukogu Eesti ainukene raamatukogu, kes saab ka tasuta sundeksemplari venekeelsest kirjandusest. Ükski teine raamatukogu seda ei saa. Nii et meie jaoks on nii eesti-, vene- kui ka võõrkeelne, kusjuures võõrkeelne väga mitmetes keeltes, just nimelt vajalik. Ja ma ütleksin rohkem. Kui vaadata meie kogusid (ma kutsun teid raamatukogusse nendega tutvuma, seda enam, et siinsamas lossiruumideski on raamatukogu fondid) ja kui vaadata ka venekeelse kirjanduse osa, siis on meil fondides raamatuid Juri Dolgoruki aegadest peale. Ja palju muud. Meil on Nõukogude Liidu üks parim 20–30-ndate aastate venekeelse kirjanduse kogu. Ja see on kõigile kättesaadav, niihästi eestlastele, venelastele kui ka kõigile. Ma leian, et ei saa olla tolerantsemat kohta kui raamatukogu. Siin ei loe rahvus. Täpselt nii nagu ka meie teenindamises. Kui tuleb inimene, kes oskab ainult hiina keelt, siis meie peame leidma inimese, kes oskab temaga rääkida ka hiina keeles. See on juba meie töö.

Juhataja

Suur tänu, proua Eenmaa, vastused olid ammendavad. Meil rohkem küsimusi ei ole. Lugupeetud Ülemnõukogu, peame nõu. Meie ametlik tööaeg on läbi, minu käsutuses on veel 13 minutit. On ära kuulamata veel üks kaasettekand. Samas ma sõندان meelde tuletada, et meil on vaja veel otsustada, kas me oleme valmis diskussiooni jätkama. Loomulikult me sel puhul mingit hääletust läbi ei vii, diskussioon on reglemendiväline üritus ja ilmselt saab selgust siis, kui jäävad saali need, kes diskussiooni peavad. Kuid peame nõu selles küsimuses, kas me praegu kuulame ära ka Enn Põldroosi kaasettekande, lootuses, et ta mahub järelejäänud aja sisse koos küsimuste esitamisega. Kaasettekandeks saab sõna Ülemnõukogu alatise komisjoni esimees Enn Põldroos.

E. Põldroos

Härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Kultuuri-, teadus- ja hariduskomisjon kõigepealt palub vabandust, et ma kasutasin mõnevõrra ebastandardset käiku ja võtsin endale vabaduse esitada koos presiidiumi poolt esitatud tekstiga ka oma redigeeritud teksti, mis on muide raamatukogu juhtkonnaga koostöös valminud. Me lihtsalt lootime sellega võita aega. Asi on selles, et seaduseelnõu ettevalmistamine langes teatavasse intermeediumisse, kus vana komisjoni koosseis enam ei olnud tegutsemispädev, uut ei olnud ja selletõttu me asusime nagu hiljem asjaga tõsisemalt tööle.

Need muudatused, mida me oleme teksti toonud, on meie arvates teinud teksti mõnevõrra kompaktsemaks. Me oleme võtnud välja küsimused, mis oleksid pidanud kuuluma pigem raamatukogu põhikirja või tööjuhendi raamidesse. Kuid enne, kui nende juurde tulla, ma tahaksin peatuda mõningatel üldistel märkustel ja kõigepealt öelda seda, et tänane päev on ajalooline. Tänapäev on tõesti ajalooline sellepärast, et peale pooleaastast tegelemist tähtsate riiklike asjadega on Ülemnõukogu esmakordselt võtnud vaatluse alla kultuuriküsimuse. Peame tänase kuupäeva meeles.

Ma ei taha siin rääkida kultuuri tähtsusest tänapäeva maailmas, ja eraldi veel väikerahvaste elus, kus kultuur on just selleks jõuks, mis hoiab rahvust koos, hoiab tema identiteeti koos ja kaitseb teda lahustumast teiste rahvuste sekka. Eriti võib-olla meie puhul. Sest öelgem ausalt, kui me peale 50 aastat, väga rasket aega, suutsime uuesti selja sirgu ajada, siis rahvas suutis säilitada oma kultuuri tänu sellelegi, et meil olid säärased asjad nagu raamatukogud, nagu teatrid, et me suutsime nad elus hoida. Olgu see meile edaspidi õpetuseks. Teiseks. Võib-olla üldine märkus selle seaduse üldise ideoloogia kohta. Nimelt, tuua ära Rahvusraamatukogu ametkondlikust alluvusest ja tuua ta otseselt kontakteerima parlamendi ja riigieelarvega. Asja üheks põhjenduseks on loomulikult see, et Rahvusraamatukogu, olles ühtlasi parlamendiraamatukogu, teenindab parlamenti ja muutub üheks küllaltki oluliseks nähtuseks parlamendi töö organiseerimisel. Kuid ma tahaksin siin rõhutada ühte veel suuremat ja universaalsemat printsiipi, mis on minu hingele eriti lähedane. Nimelt, iga rahva kultuuris on mingid asutused, mingid nähtused, mis oma tähtsusest on, võiks öelda, globaalsed, mis on hetke tähtsusest üle, mille suurus, vajadus ja väärtus on igavikuline. Kahtlemata Rahvusraamatukogu kuulub nende väärtuste hulka. Ja seetõttu on täiesti loomulik, et sellised üksikud igavikulised väärtused väljuvad siiski täna sellise, homme teistsuguse valitsuse mõju alt, ja et nende toetajaks, võiks öelda, sponsoriks on otseselt parlament. Seda on tehtud kõikides riikides ja see on väga kaunis ja väga ilus traditsioon.

Muidugi kerkisid siin ka mõningad praktilised küsimused seoses kultuuriministeeriumiga, kelle alluvuses seni Rahvusraamatukogu oli. Nimelt moodustas Rahvusraamatukogu üldise raamatukogude süsteemi n.-ö. püramiidi tipu ja tegeles metoodilise abiga raamatukogudele tervikuna. Siiski, nagu nüüd on selgunud, on need küsimused lahendatavad ja seda probleemi on selles tekstis ka võetud arvesse.

Ma ei hakka praegu teie tähelepanu koormama kõikide redaktsiooniliste erinevustega, ma räägiksin võib-olla kõigepealt peamisest. Raamatukogu direktori määramine ja samuti raamatukogu nõukogu ametisse määramine on toodud Ülemnõukogu funktsioonist Ülemnõukogu Presiidiumi funktsiooni, mis on ka loogilisem.

Võib-olla üks oluline redaktsiooniline parandus on see, et sõna "dokument", mis esialgses redaktsioonis esineb mitmel puhul ja mõneti teistsuguses tähenduses, kui me oleme tavapäraselt harjunud, on tähenduslikult lahti mõtestatud.

Ma ei tahaks, aga võib-olla siiski tuleb peatuda veel kord Rahvusraamatukogu ja rahvuskultuuri vahelkorral, millele siin just lugupeetud vene rahvusest saadikud pöörasid tähelepanu. Täiesti loomulik, et maailmas ükski teine raamatukogu ei tegele eesti rahvuskultuuriga, ei tegele ei Leningradi, ei Moskva ega ka Kongressi raamatukogu Washingtonis. Sellega saab tegelda ja seda saab ülesandeks teha ainult Eesti Rahvusraamatukogule ja seetõttu on ta siia sisse ka toodud. Loomulik, et ta tegeleb ka teiste kultuuridega. Selles uues redaktsioonis, uues variandis on sisse toodud maailmakultuuri vahendamine, võib-olla seda tuleks rõhutada, see on oluline asi.

Võib-olla kõige põhilisemaks erinevuseks on see, et komisjoni arvates raamatukogu tegevust ei saa reguleerida ainult seadus, peab olema ka raamatukogu põhimäärus, mis juba detailselt tema sisekorda ja tema tööprintsipi reguleerib. Kui me aga leiame, et säärane dokument peab olema ja see seadus raamatukogusiseseid tööküsimusi ei reguleeri, siis on ka selge, et paljud esialgses variandis olnud sätetest tegelikult on sellised, mis peaksid kuuluma sellesse raamatukogu põhimäärusesse. Pole mingisugust mõtet hakata seaduse tasemel määrama, mitu asedirektorit on, milline on nende tööjaotus, kuidas toimub raamatukogu sisemine töö, milliste teenuste eest võetakse tasu ja milliste eest ei võeta tasu. Võib-olla tulevikus me ei võta millegi eest tasu, kui saame rikkamaks. Samuti õigus üürida ruume jne. Tähendab, paljud säärased väiksemad küsimused me jätsime praegu siit välja, arvestusega, et need peaksid minema raamatukogu põhimäärusesse sisse. Hoopis kokku on surutud viimane peatükk, Eesti Rahvusraamatukogu finantseerimine. On ainult ära märgitud finantseerimine riigieelarve vahendusel, liigne detailiseerimine on ära jäetud. Võib-olla provokatsiooniliselt me jätsime sisse maksude küsimuse, selleks et juhtida Ülemnõukogu tähelepanu, sest see on tõesti väga tõsine küsimus. See on probleem, mis puudutab muide paljusid teisigi organisatsioone, kultuuriorganisatsioone, loomeliite, raadiot, televisiooni, kelle senise tegevuse finantseerimine on toimunud maksusoodustuste arvel. Kuna seda uutes maksuseadustes pole sees, siis muidugi oleksid kõik need süsteemid sattunud krahhi äärele. Probleem vajab kompleksset lahendust. Me pöörusime sama küsimusega raadio ja televisiooni põhimääruste vastuvõtmisel, kuid põhimäärustega seda küsimust lahendada ei saa, meil on tegemist seadusega ja seetõttu me siiski jätsime selle maksusoodustuste küsimuse siia sisse. Ma ei hakka võib-olla kõiki üksikuid sõnamuutusi siin praegu üksikult valgustama.

Juhataja

Suur tänu! Meil on mõned küsimused. Kalju Koha. Palun kontrollida Kalju Koha mikrofoni.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja! §-st 1 ja 2 selgub, et Rahvusraamatukogu on iseseisev organisatsioon ja juhindub ainult seadusest. Kas ei oleks vajalik, et ka Ülemnõukogu vaataks läbi põhikirja? Presiidiumi poolt n.-õ. seadustatakse peadirektor. Aga mis siis teha, kui Ülemnõukogu otsustab presiidiumi likvideerida, kes siis kinnitab peadirektori?

Ja järgmine küsimus. Kuidas te ikkagi seletate §-s 15 pakutud vastuolu maksukorraldusseaduse §-ga 2?

E. Põldroos

Ka seda küsimust me arutasime, aga ilmselt on asi selles, et juhul kui presiidium likvideeritakse, siis antakse tema funktsioonid üle mingile teisele tasandile, tasemele. Kas siis Ülemnõukogu esimehele või ma ei tea kellele. Need funktsioonid lihtsalt niisama ei kao, ei jää õhku rippuma. Sellepärast me jätsime sisse. Me ei saanud siin panna mingisugust tulevikunägemust, et tulevikus on meil president ja antud küsimus jääb tema funktsiooni. Mis puutub sellesse maksuseaduse küsimusse, siis tõepoolest vastuolu on. Me võib-olla jätsime sellepärast, et teadvustada veel kord Ülemnõukogule küsimuse tähtsust. Kuid kuna maksuseadus on vastu võetud seaduse tasemel, siis see on ka seaduse tasemel. Nad on võrdse tugevusega dokumendid. Nii et ma leian, et seda on võimalik siiski siin puudutada. Seda enam, et maksuseadus näeb ka ette võimalust maksusoodustuste kohta.

J. Allik

Lugupeetud härra Põldroos, mul on küsimus raamatukogu direktori ja raamatukogu nõukogu kinnitamise staatuse kohta selles mõttes, et Eesti Televisiooni, Eesti Raadio juhid kinnitatakse Ülemnõukogu Presiidiumi poolt ajakirjanduskomisjoni ettepanekul. Ka nõukogu kinnitab ajakirjanduskomisjon. Kas see on põhimõtteline seisukoht, et direktor on esitatud Ülemnõukogu esimehe ettepanekul, nagu valitsusjuhi või peaprokuröri suhtes, ja nõukogu kinnitab presiidium, või ei pea te võimalikuks siin n.-õ. minna välja komisjoni tasemel. Ja lõpuks, seda maksuprobleemi ma tervitan ja toetan muidugi hr. Põldroosi ettepanekut see asi seadustada. Avaldan kahetsust, et Ülemnõukogu Presiidium viskas selle välja ringhäälingu ja televisiooni puhul. Ilmselt me peame minema seda teed, et ka ringhäälingu ja televisiooni ja

iga teatri kohta võtma vastu seaduse Ülemnõukogus. Aga see probleem vajab kompleksset lahendust, et meie kultuuriasutusi ei maksustataks nagu tööstusettevõtteid. Aitäh!

E. Põldroos

Ma alustan viimasest küsimusest. Mis puudutab raadiot ja televisiooni, siis kahjuks oli küsimus selles, et seal oli tegemist põhimäärusega, tähendab madalamal tasemel oleva aktiga. Ja madalamal tasemel oleva aktiga ei saa seadust muuta ega korrigeerida. Kahjuks olime seetõttu sunnitud selle sealt välja jätma, olgugi et meie hing ja süda oli antud küsimuses raadio ja televisiooni poolt. Kuna siin on seadusega tegemist, siis on võib-olla asi natukene lihtsam.

Nii et ka mingisuguse seaduse tasemel akti vastuvõtmine, mis reguleeriks ajakirjanduse tööd ja sealjuures puudutaks ka raadiot ja televisiooni, võiks ilmselt neid küsimusi reguleerida. Mis puudutab teie ettepanekut, siin ma pean tõesti ütlema, et see viimane variant tuli natukene kiirustades. Siin oli ka erinevaid seisukohti. Ja kui ma nüüd püüan meelde tuletada, siis sel polegi praegu täpset selgust, kuidas enamus arvas. Praegu on siia teksti jäänud, et direktor esitatakse Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe ettepanekul. Mina isiklikult ei märgiks üldse ära, kelle ettepanekul. Ma kujutan ette, et sellisel juhul võib ettepanekuid laekuda väga mitmelt poolt. Miks mitte Teaduste Akadeemialt, aga miks ka mitte Kirjanike Liidult ja ma ei tea, kust veel. Loomulikult võtab Ülemnõukogu Presiidium need säärasel juhul kõik arutusele ja valib siis oma arusaamise järgi parima välja. See on praegu minu isiklik arvamus. Ma ei seostaks, et tingimata Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe või Ülemnõukogu esimehe ettepanekul.

Juhataja

Suur tänu, Enn Põldroos, meil rohkem küsimusi ei ole.

E. Põldroos

Lõpuks ma veel avaldan tänu hr. Sovetnikovile, kes arvas võimaliku olevat võtta eelnõu vastu esimesel lugemisel. Muidugi oleks väga hea meel, kui Ülemnõukogu seda teeks. Aitäh!

Juhataja

Meil on nüüd kaks eelnõu ja karta on, et ilma läbirääkimisteta me vist hakkama ei saa. Nii et praegu ma ei sõandaks esimesel lugemisel seadust vastu võtta. Kõigepealt ehk loeme esimese lugemise lõppenuks.

Kontrollime kohalolekut. Kohaloleku kontroll. Kohal on 86 saadikut, puudub 19. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et lugeda seaduseelnõu "Eesti Rahvusraamatukogu (parlamendiraamatukogu) kohta" esimene lugemine lõppenuks? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 84 saadikut, vastu ja erapooletuid saadikuid ei ole. Esimene lugemine on lõpetatud.

Kuna on kaks seaduseelnõu, siis oleks otstarbekas eelnõude ekspertiis, aga seda me arutame juba töö korras.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kuidas arvatakse, kas me teeme väikese vaheaja enne diskussiooni või jätkame kohe diskussiooniga? Jätkame kohe diskussiooniga.

Ma tuletan meelde, et kuna diskussioon ei ole reglemendijärgne üritus, siis mingit hääletust me läbi ei vii. Heinz Valk. Ettepanek?

H. Valk

Härra juhataja, kuna käesolev diskussioon keskendub põhiliselt ühe isiku, s.o. Eesti Vabariigi valitsusjuhi härra Savisaare ümber, siis ma teeksin ettepaneku see edasi lükata, kuni härra Savisaar on paranenud ning saaks selle diskussiooni juures olla. Muidu niisugusest seljataga jutuajamisest on ehk liiga vähe kasu. Tänan!

Juhataja

Suur tänu!

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

21. ISTUNGJÄRK

TEINE ISTUNG

6. november 1990

Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotund

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere hommikust, lugupeetud Ülemnõukogu, asugem töökohtadele! Kontrollime kohalolekut. Palun kiirustage! Kohal on 76 saadikut, puudub 29.

Lugupeetud Ülemnõukogu, vastavalt meie kinnitatud reglemendile ja päevakorra alustame Eesti Vabariigi Valitsuse ja Eesti Panga infotunniga. Ma värskendan Ülemnõukogu mälu, sest infotunni reglement mõnevõrra erineb Ülemnõukogu reglemendist. Infotunnis antava suulise vastuse kestvus ei tohiks ületada 10 minutit. Ja küsimuse esitanud Ülemnõukogu liikmeil või fraktsioonil on õigus esitada kuni 2 täpsustavat lisaküsimust. Kui me planeeritud aega kokku hoiame, siis on lubatud esitada täiendavaid lisaküsimusi ja seda ka ülejäänud saadikute poolt. Sotsiaaldemokraatlik fraktsioon esitas järelepärimise välismajanduspoliitika kohta. Kas tõlkega ei ole asjad korras? Palume kontrollida tõlget. Kohe selgitatakse. Palume varuda hetk kannatust, praegu häälestatakse tõlkeaparatuuri. Tõlge on olemas.

Lugupeetud Ülemnõukogu, sotsiaaldemokraatlik fraktsioon esitas järelepärimise välismajanduspoliitika ja riikliku välismajandusliku tegevuse kohta. Selles küsimuses toob teile selgust Välismajandusameti peadirektor hr. Pilv. Palume kõnetooli.

M. Pilv

Lugupeetud presiidium, lugupeetud rahvasaadikud! Sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni saadikud on esitanud neli küsimust välismajandustegevusest.

Esimene küsimus. Millised rahvusvahelised riiklikud kokkulepped on Eesti poolt sõlmitud? Millised on sõlmimisel?

Teine küsimus. Milline on kaubavahetuse, ekspordi ja impordi struktuur nii riikide kui kaubaartiklite osas?

Kolmas. Millised koostööprojektid ning ühisettevõtted on teoksil?

Ning neljas. Millised on praegu vabariigi valuutavarud ja kuidas neid suurendatakse?

Vastan küsimuste esitamise järjekorras.

Millised rahvusvahelised riiklikud kokkulepped on sõlmitud, millised on sõlmimisel? Teatavasti on praegu peamiseks takistuseks Eesti osalemisel rahvusvahelistes organisatsioonides ja riiklike kokkulepete sõlmimisel meie praegune poliitiline olukord ja riiklik staatus. Siiski, vaatamata Eesti kui iseseisva riigi diplomaatilisele mittetunnustamisele *de jure*, omab Eesti käesoleval ajal välismajanduslikke sidemeid rohkem kui 90 maailma riigiga.

Tänapäeva rahvusvahelist kaubandust reguleeritakse peamiselt mitte niivõrd riikidevaheliste kahepoolsete kaubanduskokkulepetega, vaid eelkõige vastava seadusandluse, tollide, kvootide, litsentside, limiitide süsteemiga. Riikidevaheline kaubandus on igapäevane, pidevalt toimuv tegevus, millesse riikidevahelisel tasemel sekkutakse ainult suurte disproportsioonide korral. Riikidevahelised kaubanduskokkulepped on omased eelkõige keskpioneerimisega

riikidele. Teatud lepinguid meil Liidu kaudu siiski on. Eestil on sõlmitud piirikaubanduslepingud Soome ja Rootsi, ettevalmistamisel on poliitilise ja majanduskoostöö leping Sloveeniaga, mille majandusosa sisaldab mitmeid projekte eelkõige metsatööstuse ja turismi alal. Ettevalmistamisel on majanduslepingud viie Kesk-Euroopa endise sotsialismimaaga eesmärgiga tagada Vastastikuse Majandusabi Nõukogu lagunemise ajal vastastikku kasuliku kaubavahetuse jätkumine. Põhieesmärgiks on fikseerida teatud aladel bartertehingute teostamise võimalused. Viie endise sotsialismimaaga on tekstid läbi töötatud ja neid vahetatakse välismajandusametite tasemel. 12. septembril esitas Eesti valitsus laialdase ettepaneku Soome Vabariigi valitsusele koostöölepeteks reas valdkondades. Kontrollitud info Soome poolt näitab, et hr. Holkeri on selle kätte saanud ja vastus on tulemas.

Riikidevahelisel alusel on sõlmitud terve rida kokkuleppeid rahvusvahelise majandusabi saamiseks. Näiteks Põhjamaade Nõukoguga, eraldi kahepoolsete lepetega teiste Põhjamaadega. Ka Lääne-Saksamaaga on töös. Mul on ka konkreetsed numbrid, ma jätan need presiidiumile, et jõuaksin teistele küsimustele vastata.

Teine küsimus. Milline on kaubavahetus, ekspordi ja impordi struktuur nii riikide kui ka kaubaartiklite osas?

1989. aastal eksporditi Eestist kaupu ligi 170 miljoni valuutarubla eest. Senistesse sotsialismimaadesse läks veidi üle poole ekspordist, ligi 40% väljaveost langes kapriikidele ja natuke alla 10% arengumaade arvele. Riikide lõikes olid meie kaupade suurimad ostjad Soome 14% Eesti ekspordist, Kuuba 11%, Poola 10%, Mongoolia 7%, Saksamaa Liitvabariik 7%, Tšehhi ja Slovaki 6%. Järgnevad maad olid Ungari, Ameerika Ühendriigid, Bulgaaria, Rumeenia, Rootsi jne. Suuremad kaubagrupid Eesti ekspordi struktuuris olid tööstuslikud tarbekaubad 43%, toiduained 24%, masinad, seadmed ja transpordivahendid 20%. Tähtsamad eraldi ekspordiartiklid 1989. aastal olid puuvillased ja villased kangad 17,7%, kala- ja kalasaadused 15,7%, mööbel 8,2%, rõivad ja pesutooted 7,1%. Käesoleva aasta 9 kuuga on Eesti eksportinud kaupa 123,3 miljoni rubla väärtuses, sellest vabalt konverteeritava valuuta eest 22 miljoni rubla eest. Vaatamata segadusele majanduses oleme suutnud säilitada ekspordi taseme, osaliselt isegi suurendada.

Nüüd impordist. 1989. aastal imporditi Eestisse kaupa ligi 650 miljoni rubla eest. Käesoleva aasta esimese poolaasta vabariigi import on 342,7 miljonit rubla, sellest 94 miljonit rubla ehk 27% on tulnud Ida-Euroopa maadest. Põhjamaadest 49,4 miljoni rubla eest ehk 14% kaupa. Riikide lõikes oli kõige suurem osakaal impordil Soomest 10,3%, järgnesid Suurbritannia 7,85%, SDV 7,4%, Tšehhi 7%, India 5,5% ja USA 5,3%. Suurimad importijad meie

ministeeriumide ja ametkondade lõikes olid kaubandusministeerium 161,4 miljonit rubla – 47%; materiaalsete ressursside ministeerium 47,4 miljonit rubla – 14%; tööstuse ja energeetikaministeerium 39,2 miljonit; teraviljaamet 31,3 miljonit; ETKVL 19,4 miljonit. Ja impordi jaotus suuremate kaubagruppide lõikes käesoleva aasta esimesel poolaastal oli järgmine: kergetööstustoodang 85,7 miljonit rubla, puu- ja juurviljad, tsitruselised, kohv, teravili, jõusööt – 59,8 miljonit rubla. Masinad, mehhanismid, seadmed 46 miljonit rubla, nahk-, kummi- ja muud jalatsid 36,8 miljonit, keemiatooted 35 miljonit, kondiitritooted 24 miljonit rubla.

Kolmas küsimus. Millised on teoksilolevad koostööprojektid ning ühissettevõtted? Väliskapitali osalemisega on käesoleval aastal 9 kuuga loodud 137 uut ettevõtet, sealhulgas 70 ühissettevõtet ja 67 aktsiaseltsi. Kokku on käesoleval ajal vabariigis organiseeritud 198 ühissettevõtet. Majandustegevust on nendest alustanud 66 ja nende poolt on käesoleva aasta esimesel poolaastal realiseeritud toodangut ja teenuseid 51,2 miljoni rubla eest, sealhulgas ekspordi vabas valuutas 6,8 miljoni rubla eest ja välisvaluuta eest on siseturul realiseeritud 5,6 miljoni rubla eest kaupa. Väliskapitali osavõetuga ettevõtted importisid käesoleva aasta 9 kuuga kaupu ja teenuseid 8,6 miljoni valuutarubla eest. Nimetatud ühissettevõtetes töötab meil praegu 3132 inimest, sealhulgas 24 välismaa kodanikku. Aastatel 1987–89 on välisfirmade poolt investeeritud Eestisse 41,6 miljonit valuutarubla, need on otsesed investeeringud. Käesoleva aasta investeeringute maht lisab sellele 22–23 miljonit valuutarubla. Siia võib lisada umbes sama suurusjärgu kaasatud väliskrediite, liisingu alusel toodud seadmete maksumusi ja ühissettevõtete oma valuutakasumist tehtud investeeringuid. Kui rääkida teoksilolevatest suurematest ja väga olulistest koostööprojektidest, siis võib mainida eelläbirääkimisi uue tsemenditehase rajamiseks, põlevkivitööstuse ja tselluloositööstuse moderniseerimiseks, söödavalgu proteiinaine tootmise alustamist, samuti eeltöid alternatiivse tooraine, põhiliselt naftasaaduste sissetoomiseks.

Neljas küsimus. Millised on praegu vabariigi valuutavarud ja kuidas neid suurendatakse? Praegusel ajal vabariigi valuutavarude all tuleb meil mõista valitsuse valuutafondi vahendeid. Need moodustuvad eksportööride eraldistest, käesolevast aastast ka valuuta sundmüügist ning mõnedest muudest väiksematest allikatest. Valuutavarude suurendamise teeks on meil ekspordi ja rahvusvahelise ettevõtluse arendamine. Kokku oli valitsuse valuutafondi arvel käesoleva aasta 9 kuu seisuga valuutat 3 978 600 rubla eest, sealhulgas I gruppi 572 400 rubla, II gruppi – Soome valuutat – 456 000 rubla, V gruppi, sotsmaade raha – 2 160 000, piirikaubanduse vahendeid Soome ja Rootsi 800 000 rubla. Praegusel hetkel valuutavahendite vaba jääk on kokku 3 153 300 rubla, sellest I gruppi 500 000, II gruppi

340 000, V gruppi 1 517 000 ja piirikaubandusvahendeid 178 400. 1990. aasta jooksul on laekunud valuutat 3,8 miljonit rubla. I gruppi 6,8 miljonit rubla, II gruppi 4,8 miljonit rubla, V gruppi 2,1 miljonit rubla ja piirikaubandusvahendeid 570 000 rubla. Tähendab, laekumised ei ole vähenenud eelmise aastaga võrreldes. Mismoodi on neid valuutavahendeid vabariigi valitsus kasutanud? Kokku on kasutatud 1 276 000 valuutarubla, I gruppi on kulutatud 373 900 valuutarubla ja ülejäänud on ostud Ida-Euroopa maadest. Tarbetuks muutuvad Ida-Euroopa ülekanderublad oleme suutnud praktiliselt kasulikult realiseerida. Küllalt keerukas on olukord veel Mongoolia, Vietnami ja Kuuba valuuta kasutamiseks, kus meil ka intensiivne töö käib. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud sotsiaaldemokraadid, teil on õigus esitada kokku 8 küsimust. Marju Lauristin.

M. Lauristin

Kaks küsimust. Esimene puudutab I grupi valuutat ja seda, kas nende kulutuste sisse on juba arvestatud Eesti krooniga seotud kulutused. Kas te ei kommenteeriks, kuidas olukord on? Teine küsimus puudutab suhteid Ida-Euroopaga. Me teame, et põhiliselt Poola restauraatorid on meie vanalinna restaureerinud. Ja ka Tartus on nendega seotud mitmed suured projektid. Mind huvitab konkreetselt Raadi Rahvamuuseumi restaureerimine. Kas see, et poolakad nüüd lähevad üle ainult kõvale rahale, tähendab seda, et Raadi restaureerimisele on kriips peale tõmmatud? Millised on siin väljapääsuteed ja lahendused?

M. Pilt

Esimene küsimus. I grupi vahendeid on Eesti krooni trükkimiseks arvestatud. Kuna selgus, et Välismajanduspanga kaudu valitsuse poolt eraldatud esimese 250 000 rubla realiseerimine on Eesti Pangal raske, sai eile otsustatud leida teine võimalus. Ma usun, et see küsimus peaks laheneda 2–3 päeva jooksul. Tuleb tehniliselt teistmoodi teostada vabariigi valitsuse valuutafondist 250 000 USA dollari ülekandmine. Valuutavahendid on vabariigi valitsusel olemas. Usun, et kahe-kolme päeva jooksul asi tehniliselt laheneb.

See, et oleme kasutanud Poola restauraatoreid ehitamisel eelmise 10 aasta jooksul, oli hea ja kasulik. Raha õnnestus Moskvast saada ainult n.-õ. palvekirjadega. Praegusel hetkel oleme teinud analüüsi, mida oleks Ida-Euroopa maadelt vaja saada: trammide, trollide, autobusside tagavaraosad, ravimid, teatud keemiatoorained, ka ehitajad. See nõuaks meilt 52 miljoni rubla

eest vastukaupa, meile endale küllalt vajalikku kaupa. Tõstsite selle küsimuse üles valitsuses umbes nädal tagasi. Kuu aja jooksul peab ehitusminister koos meie ametiga pakkuma valitsusele välja, millised Poola ehitajate projektid on võimalik üle anda meie ehitajatele. Meie arust ei ole mitmetel objektidel mingit ehitustehnilist ega tehnoloogilist takistust teha restaureerimistööd Eesti ehitajatega. Meil endal on 1200 kvalifitseeritud restauraatorit, poolakaid on siin praegu 300, nad saavad hästi makstud. Tööviljakuse kohta ma ei oska öelda. Juhul kui ehitusminister härra Golubkov leiab, et meie ehitajad ei ole võimelised kahte või kolme restaureerimisobjekti ja nende projektdokumentatsiooni üle võtma, sel juhul üldise kaubabilansiga on võimalik barterkaupadega seda ehitust jätkata. Ma tahaks veel öelda, et see ei lähe vaba valuuta arvele. Vaba valuuta arvel ehk maailmaturu hindadega määratakse tööde maksumus, tasumine siiski toimub meie oma kaupadega bartertehingute kujul. Raadi mõis on üks kolmest objektist, mis esmajärjekorras on antud ehitusministeeriumile vaatamiseks. Ehitusministeerium väidab, et Eesti ehitajad ei ole võimelised seda ise ehitama. Sel juhul me taotleme ressursiministeeriumist kaubakatet. Milliseid kaupasid taotleda, see on meil teada, nii et ootame ehitusministri ekspertiisi.

Ü. Aaskivi

Lugupeetud härra Pilv! Viimasel ajal on ärevust tekitanud probleemid seoses meie loodusvarade, eriti metsa kaitsega. Kas Välismajandusamet suudab kontrolli all hoida Eesti maakondade loodusvarade müüki välismaale ja mis annab garantii kuritarvituste vältimiseks? Aitäh!

M. Pilv

Välismajandusamet annab välismajanduslikke tegevuslitsentse. Mets on väga rangelt litsentseeritav kaup. Konkreetsele müüjale-eksportijale annab kaubakoguse Eesti Kaubalitsentsiamet. Meie omalt poolt ei anna tegevuslitsentse ebasoliidsetele partneritele, konkreetselt jälgib kaubalitsentsi Kaubalitsentsiamet.

M. Lauristin

Palun juhatajat sotsiaaldemokraatide nimel loovutada järjekord Tiit Madele, sest tema küsimused väliskaubanduse alal võimaldavad ilmselt meile kõigile kõige rohkem infot.

Juhataja

Tiit Made küsimus on neljas. Tiit Made.

T. Made

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud proua Lauristin, ma tänan teid selle tohutu suuremeelsuse eest, mida sotsiaaldemokraatidelt kahtlemata tuleb tulevikus kõikide meie ettevõtmiste toetuseks. Suur tänu! Kuid ma oleksin tõesti soovinud härra Pilvelt küsida ühte põhimõttelist küsimust, sest arvud on toredad asjad, aga nad alati ei veena. Kas Välismajandusamet on kaardistanud enda jaoks need võimalikud tooted, mida tulevikus üleüldse on võimalik Eestist välismaale müüa ja kas te olete teinud analüüsi sellest hinnatasemest, mida ühe või teise kauba eest välisurul, ükskõik siis mis regioonist, võiks saada. Aitäh!

M. Pilv

Jah, me oleme kaardistanud. Teades, et me Liitu viime kaupa 5–6 miljardi rubla eest, mujale alla 200 miljoni rubla eest, oleme pakkunud meie väliskaubanduspartneritele osta kaupu, mida meie arvates on võimalik ümber suunata idaturult lääneturule. "Estimpexis" töötab konkreetne konjunktuoriosakond. Me jälgime detailselt maailmaturu hindu puidutoodete, turba, kalatoodete jt. oluliste kaupade osas ja püüame meie käsutuses olevate vahenditega vältida mõnede küllalt aktiivsete ettevõtjate püüdu müüa Eesti kaupasad tunduvalt alla omahinda. Õiglaste hindade eest võideldes tuleb seista selle eest, et ei müüdaks alla hinda.

Juhataja

Suur tänu! Viies küsimus on Veetõusmelt.

A. Veetõusme

Lugupeetud härra juhataja ja härra Pilv! Mul on selline küsimus. Teie amet peab andma litsentse väga laialt, alates põllumajandustoodetest, metsandusest, lõpetades tarbekaupadega. Kas teil jätkub spetsialiste, et saada tõepoolest objektiivset infot ja anda litsentse õigesti välja, ja kas te kasutate ka spetsialiste väljaspool ametit? See oleks minu küsimus. Ma tahaksin teile meelde tuletada, et vaatamata sellele, et te ise ei suvatsenud majanduskomisjoni tulla, on teie ameti poolt informatsioon siiaamaani esitamata. Telefoni teel on antud mitmeid lubadusi, kuid siiaamaani on see tegemata. Ma siiski paluks Ülemnõukogu niipalju austada, et informatsioon ära anda. Aitäh!

M. Pilv

Välismajandusamet oli eilse päeva seisuga välja andnud erinevaid tegevuslitsentse 1050 tükki, see on väga suur arv. Neid litsentse välja andes vaatame iga kord asja sisuliselt. Eestis

teatavasti on litsentseeritavad umbes 30 tegevusvaldkonda. On valdkondi, mis nõuavad mitte ainult välismajandustegevuslikku, vaid ka konkreetset pädevust nõudvaid litsentse, nagu ravimine, regulaarne liiklus, ehitus-projekteerimine, koolitus. Nende kohta on olemas vastav erialane litsents. Teiseks, asutus, organisatsioon või inimene tuleb meie juurde litsentsi taotlema, kui ta kohalikus omavalitsuses on registreeritud. Võib olla ka nii, et kohalik omavalitsus on määratlenud asutuse kui sellise vajalikkuse. Teiseks, kui tema tegevuslitsents nõuab ametialast pädevust, tal on see litsents olemas. Meie vaatame välismajanduslikku pädevust, välispartneri olemasolu, väliskapitali ja meie kapitali jaotamise õigsust ja vajaduse korral kaasame spetsialiste. Vaatamata litsentside suurele arvule me ei anna ühtegi litsentsi formaalselt ja oleme suutnud püsida vastavalt seadusega ettenähtud kümne päeva piires litsentsi väljaandmisel. Kohalikud omavalitsused reeglina annavad välja litsentse kuu aja jooksul.

Nüüd küsimuse teine pool. Majanduskomisjon on hästi informeeritud, et kolm nädalat varem, täpselt samal kellaajal oli peaministri eesistumisel metsa eksportprogramm. Sinna oli saadetud minu asetäitja, kes tõenäoliselt suutis kompetentselt informeerida. Et välismajandustegevust puudutavate materjalide koopiad ei ole jõudnud majanduskomisjoni, selle pärast ma väga vabandan. Üritan, et hiljemalt homme hommikul te saate piisavalt statistilist materjali. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kuues küsimus, Ivar Raig.

I. Raig

Ma tänan, et ka mulle anti võimalus küsida, kuigi ma ei kuulu sotsiaaldemokraatide hulka nagu Madegi. Küsimus kõlab selliselt. Kas Välismajandusametil on olemas konkreetne dokument, mis fikseerib selle ameti välismajanduspoliitika, strateegia, ja kas selles dokumendis on kirjas ka näiteks suhtumine rahvusvahelistesse organisatsioonidesse? Millise järjekorra alusel neid kontakte üles võetakse ja kuidas neid sõlmida püütakse? Ja teine küsimus on mul härra spiikerile. Kas meil reglemendis on punkt, mis lubab ilma vaheaega välja kuulutamata neljal saadikuterühmal lihtsalt lahkuda ja jätta meid siia eraldi arutama? Tänan!

Juhataja

Ma kasutan juhust ja kuritarvitan oma õigust, vastates esimesena. Meie reglement ütleb seda, et saadikud ei ole kohustatud viibima kogu aeg Ülemnõukogu saalis. Sellest lähtudes ei ole

meil praegu alust reageerida lahkumisele väga haiglaselt. (Hääled saalist.) Teisel juhul oleks saadikurühmad palunud vaheaega, mida aga reglement ette ei näe.

Praegu on tegemist kompromissiga Ülemnõukogu juhatuse ja nelja saadikurühma vahel. Nüüd hr. Pilv.

M. Pilv

Välismajandusametil on põhikiri, see on juriidiline dokument, kus on meie põhiülesanded. Meie tegevusvaldkonnad on väga detailselt kirjas majandusministeeriumi vastavas brošüüris. Strateegilisi suundasid – ekspordi suurendamine, rahvusvaheline ettevõtlus, krediitide kaasamine, majandusabi – realiseerivad meie 4 osakonda. Loomulikult me jälgime praegu Euroopas toimuvat integreerumisprotsessi üsna detailselt, sealhulgas ka ETA läbirääkimisi. Näiteks ETA läbirääkimised Euroopa Ühisturuga. Integreerumisprotsesse puudutav dokumentatsioon moodustab mõnikümmend tuhat lehekülge tihedat teksti, väga konkreetset, väga kompetentset teksti. Meie oma seadusandlikes aktides üritame võtta Euroopa arengutendentse arvesse. On täiesti selge, et neid kümneid tuhandeid lehekülgi me ei suuda läbi töötada. Me kasutame oma kontakte Soomes, Rootsis, Saksamaal, Belgias, kasutame väliseksperptide abi, et olulisemaid punkte arvesse võtta. Suuremat arvessevõtmist me näeme selles, et ettevalmistamisel olev seadusandlus oleks kompetentne ja võtaks arvesse mitte ainult praegu olevaid majanduspoliitilisi leppeid Euroopas, vaid ka integratsiooniprotsessi käsitlevaid projekte. Selles suhtes on meil õnnestunud tutvuda üsna mitmete konkreetsete projektidega väliskapitali kaasamisel, investeerimisel, dokumentide projektidega, mida meie naabermaade parlamendid ja valitsused hakkavad käsitlema järgmise aasta suvel ja sügisel. Nii et üritame hästi aktiivselt ja kompetentselt neid dokumente jälgida.

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, praegu on just selline juhtum, et meil on mõningane aja kokkuhoid ja sotsiaaldemokraadid küsimusi ei esita, nii et 5 minuti jooksul võivad saadikud esitada küsimusi hr. Pilvele. Ei ole küsimusi. Suur tänu, härra Pilv! Lugupeetud Ülemnõukogu, rahvasaadik Gussevilt on saabunud küsimus, millele ei ole keerukas vastata. Kas ollakse nõus sellega, et me ei pea kinni rangest bürokraatiast, et see dokument peab läbima kõik instantsid. Kas lubame riigiminister hr. Varel sellele küsimusele kohe vastata. Ollakse nõus? Härra Vare.

R. Vare

Selle järelepärimise sisu, mille esitas rahvasaadik Gussev, oli järgmine. Ta küsis, kui palju saavad palga valitsuse liikmed ja nende asetäitjad, s.t. peaminister, ministrid ja ministrite asetäitjad.

Need määrad on reglementeeritud eelmise valitsuse poolt vastuvõetud dokumentidega, määrusega 11. oktoobrist 1989 nr. 335 "Eesti NSV kohaliku omavalitsuse organite ja riigiasutuste töötajate ametipalkade kohta" ning määrusega 11. jaanuarist 1990 nr. 8 "Eesti NSV Ministrite Nõukogu 11. oktoobri 1989. aasta määruse nr. 335 osalise muutmise kohta". Mõlemad dokumendid puudutavad nii riigiteenistujaid, sealhulgas valitsuse liikmeid, nende asetäitjaid, riiklike ametite peadirektoreid ja teisi, kui ka kohaliku omavalitsuse töötajaid.

Ka teises dokumendis on lõike, mis puudutavad otseselt valitsust.

Vastavalt 11. oktoobri 1989. aasta määrusele ning parandusele 11. jaanuarist selles määruses on vabariigi valitsuse liikme, ministri ametipalgaks 730 rubla. Kõigil ja võrdselt. Vastavalt 11. oktoobri määrusele on peaministri palgaks, niisamuti nagu Ülemnõukogu esimehe palgaks 900 rubla. Peale selle on 11. oktoobri 1989. aasta määrusega ette nähtud, et riigiasutuste juhtide, see tähendab ministrite ning nende asetäitjate premeerimine on ette nähtud kuni kahe ja poole kuu ametipalga ulatuses ning neile võib anda materiaalselt abi kuni ühe kuu ametipalga ulatuses aastas. Valitsusliikmete ja valitsuse alatiste esindajate premeerimise kohta võetakse iga kord eraldi vastu valitsuse otsus.

Ministrite, juhtide asetäitjate, sealhulgas ka ministrite asetäitjate palgamääraks on kehtestatud 5–15% madalam palgamäär kui vastaval juhil, see tähendab siis vastavalt on ministri asetäitjate palgad niipalju madalamad. Ma ei oska nii paugupealt nüüd öelda teiste ministri asetäitjate kohta, kuid minu asetäitjate palgamäär on 650 rubla.

Ma arvan, et sellega on küsimusele vastatud. Igaüks võib teha ise arvutusi, jagada kuude lõikes jne., kuid ma arvan, et peaministri puhul 20-tunnise tööpäeva kohta 900 rubla vist eriti palju ka ei ole.

Juhataja

Suur tänu! Kas hr. Gussev soovib täpsustada oma küsimust? Ei soovi. Aitäh, hr. Vare.

Lugupeetud Ülemnõukogu, minul ei ole rohkem järelepärimisi valitsusele, kuid on Eesti Pangale. Ülemnõukogu saadikud Veetõusme ja Koha esitavad järelepärimise, milles on kolm küsimust:

1. Selgitada Eesti Vabariigi Ülemnõukogule, millises seisus on Eesti raha müntide verimimine.
2. Kuidas on verimise protsessis tagatud salastatus.

3. Millised raskused ja takistused segavad müntide tegemist?

Samas on sõltumatud demokraadid pannud südamele hr. Otsasonile, et ta võiks anda põhjaliku informatsiooni Eesti krooni trükkimiseks ülekantava valuuta seisust ja saatusest. Kokku võiks öelda, et tegemist on nelja erineva küsimusega, millest kolm puudutavad metallraha ja neljas paberraha. Palume hr. Otsasoni kõnetooli.

R. Otsason

Lugupeetud saadikud, vastan järgemööda.

Eesti Vabariigi Valitsuse korraldusega 11. märtsist 1990. aastal kohustati tootmiskoondist "Juveel" organiseerima Eesti müntide vermimise. Metallraha vermimiseks on rajatud vajalik tootmisruum, on muretsetud tootmiseseadmed, loodud erihoiu tingimused ning lõpetamisel on signalisatsiooni rajamine ja erirežiimi väljatöötamine.

Eesti Panga ja tootmiskoondise "Juveel" spetsialistide poolt on läbi töötatud müntide toorme tarnepakkumised Saksa Liitvabariigist, endisest Saksa Demokraatlikust Vabariigist, Inglismaalt ja Soomest. Soome ühe firma pakkumine osutus meile kõige sobivamaks, teiste sõnadega, kõige odavamaks ja kvaliteedilt paremaks. Vaatamata sellele, et esimese etapi müntide toorme ostmiseks oli eraldatud vabariigi valitsuse protokollilise otsusega 120 000 II grupi valuutat juba 11. märtsil, toimus faktiline eraldamine alles 17. septembril, s.o. teistkordse otsuse alusel. Alles pärast seda, 26. oktoobril sõlmis "Estimpex" lepingu Soome firmaga toormete hankimiseks 21 milj. mündi valmistamiseks.

Teise ja kolmanda partii ostmiseks on Eesti Pank koos tootmiskoondisega "Juveel" pöördunud vabariigi valitsuse poole 400 000 II grupi valuutarubla eraldamiseks veel sellel aastal, et sõlmida täiendav toormete hankeleping sama firmaga tulevaks aastaks.

Vermimise protsessi salastatus on tagatud esiteks rahapaja töö erirežiimiga, teiseks tootmisprotsessi mitmekordse kontrollprotsessi loomisega, kolmandaks – vajaliku kaadri komplekteerimisega, neljandaks – valmistatud müntide ja toormete eraldi hoidla rajamisega. Viiendaks, peenraha arvelevõtmise, transportimise ja hoiustamise kaitstusega. Praegu lahendamata küsimuseks on põhihoidla üleandmine Eesti Pangale, mis on endisele Eesti Pangale kuulunud peahoones Estonia puiesteel.

Nagu te teate, ma olen korduvalt olnud sunnitud sellest rääkima, ei ole veel senini vabariigi valitsusel täidetud Ülemnõukogu poolt vastuvõetud otsus Eesti Pangale sobivate pangaruumide eraldamise kohta. Ja lähema pooleteise-kahe kuu pärast muutub olukord, ma ütleksin, traagiliseks, sest meil ei ole hoiuruume raha hoidmiseks. Oleme esitanud oma ettepaneku, kuidas võiksime juriidiliselt juba täna kindlustada selle, et Eesti Pank saaks sisse

minna Estonia puiesteel asuvasse põhimajja, kuid kahjuks meie projekt Eesti Vabariigi territooriumil tegutsevate pankade omanduse ülevõtmise kohta ja pangasüsteemi taasloomise kohta seisab senini veel majanduskomisjonis.

Teine probleem on teise ja kolmanda partii müntide toorme hankimiseks vajaliku täiendava valuuta eraldamine. Ma loodan, et see küsimus laheneb koostöös valitsusega, sest praegu me ei ole veel saanud mingit eitavat vastust sellele ja ma tahaks loota, et meie vajadust hinnatakse.

Neljas küsimus puudutas valuuta eraldamist Eesti paberraha trükkimiseks. Ma pean nähtavasti veel kord tuletama meelde kaht tähtaega: 12. aprill, Ülemnõukogu Presiidiumi otsus kohustab valitsust eraldama Eesti Pangale selleks raha iga kvartal teatud summas, 250 000 dollarit. Teine dokument. 1. august k.a., kui me veendusime, et raha polnud eraldatud, saatsime valitsusele uue kirja, näitasime täpselt, millisele arvele Rootsi pangas ja milliseks tähtajaks (30. septembriks) on vaja raha eraldada. Pärast seda, nagu te teate, olin sunnitud esinema avaliku pöördumisega Ülemnõukogu poole. Sellele järgnes jällegi, nagu teile teada, valitsuse otsus eraldada valuuta paberraha trükkimiseks, kuid kahjuks see eraldamise otsus oli seotud kahe olulise puudusega. Esiteks, hoolimata sellest, et oli võimalik eraldada raha mitmest allikast, eraldati raha Liidu Välismajandussidemete Panga kaudu. Liidu Välismajandussidemete Pank aga tänastes finantsraskustes teostab tegelikult makseid 2, 3, 4 ja mõnikord isegi rohkem kuud pärast seda, kui on saanud maksekorraldus. Praktiliselt juba see üksinda välistas võimaluse tasuda välispartnerile õigeaegselt. Teiseks, hoolimata meie eelnevast kokkulepest, oli valitsuse poolt Välismajandussidemete Pangale esitatud dokumendis otseselt kirjutatud, et raha eraldatakse Eesti Pangale selleks, et tasuda Eesti paberraha trükkimise eest. Võttes arvesse mõningaid Liidu valitsusjuhtide mõtteavaldusi raha trükkimise võimatuse kohta liiduvabariikides, võis see täiendav informatsioon sellele pangale tekitada olukorra, et meile ei eraldatakski raha selle panga kaudu. Eile õnnestus meil Välismajandusameti juhatajaga saavutada kokkulepe, et tema on nõus toetama seda, et meile teostatakse maksed otseselt teise panga kaudu. Siis võiksid maksed toimuda kahe päeva jooksul, nagu härra Pilv ka täna informeeris. Täna hommikul ma sain omalt poolt ka võimaluse viseerida seda dokumenti. Aga selle küsimuse lahendamine muidugi ei ole veel lõppenud, sellepärast et valitsuse juhi poolt on see veel otsustamata. Selline on tänase päeva informatsioon. Homme olen ma sunnitud andma välispartnerit esindavale pangale kas lubaduse maksta (ja sellisel juhul mittemaksmise korral jääb Eesti Pank maksuvõlglasteks) või teatan ma midagi hoopis halvemat, et me ei ole suutelised maksuma. Me muidugi loodame, et me saame siiski teatada, et me maksame. Täna tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Kokku on võimalik esitada 8 küsimust. Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, lugupeetud härra Otsason! Arvestades teie vastuse viimast poolt on mul konkreetne küsimus. Kuna valitsus on antud juhul osutanud karuteene Eesti Pangale, Eesti Vabariigile, siis keda tuleks teie arvates töölt vabastada, kas valitsuse juht, rahandusminister või Välismajandusameti juht? Kes on süüdi, sest meil tuleb hakata lõppude lõpuks kedagi ka karistama. Teiseks, info teile, kuna teid ei olnud eelmine kord, kui arutati küsimust Eesti Vabariigi omandiõiguse taastamisest Eesti Vabariigi territooriumil tegutsevate riiklikele pankadele üleläänud vara suhtes, milles osalesid esindajad valitsuse poole pealt, Eesti Pangast härra Meerits, paljude pankade esindajad. Seal tehti väga hulgaliselt märkusi antud projekti kohta, kusjuures majanduskomisjoni otsus oli (mis edastati ka härra Meeritsale), et Eesti Pank arvestaks neid märkusi ja esitaks parandatud projekti. Või on Eesti Pank põhimõtteliselt selle projekti parandamise vastu? Aitäh!

R. Otsason

Vastan esimesele küsimusele. Ma esindan siin Eesti Panka. Eesti Panga põhikirjas ei ole Eesti Pangale tehtud ülesandeks teha ettepanekuid valitsusliikmete taandamise kohta. Ma ei saa rohkem sellele küsimusele vastata. Kuid ma oletan, et küsimus selle kohta, kuidas hinnata valitsusliikmete tööd, võib-olla võiks kuuluda majanduskomisjoni kompetentsi.

Teine küsimus on selline, et Eesti Pank tõesti on sellel seisukohal, et meie protestitud ettepanekud on põhjendatud ja ainuvõimalikud, sest teist teed ruumide omandusõiguse taastamiseks ei ole keegi välja pakkunud. Me pidasime Eesti Pangas ka peale seda koosolekut konsultatsioone teiste pankadega ja need pangad, kellega meil olid konsultatsioonid, toetasid seda ettepanekut endiselt, mõningate täpsustustega, mis ei muuda asja olemust. See on vastuseks kõik.

Juhataja

Suur tänu! Ignar Fjuk ja seda erandkorras, sest ei Kalju Koha, Ants Veetõusme ega sõltumatud demokraadid ei soovi küsida. Nüüd võivad teised küsida. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Kaks küsimust. Esiteks, kas Eesti Pank on püüdnud ka ise luua mingisugust programmi endale vajalike ruumide suhtes? Ma saan aru, jutt ei saa ju olla ainult mingist ühest ühtsest Eesti pangahoonest, vaid see tähendab kogu Eesti struktuurset katmist Eesti panga hoonetega. Ma arvan, siin ei saa seda jätta ainult nõndanimetatud valitsuse tööks, vaid siin peaks olema ka Eesti Pangal oma grupp, kes seda ette valmistab. Kas see on tehtud? Ja teine küsimus. Kas te olete kaalunud, et Eesti Pangale sobiks Eesti pealinnas väga hästi endine EKP Keskkomitee või ka praegune haldushoone, kus on väga head keldrid, kus oleks võimalik ka hoiuruumi korraldada.

R. Otsason

Ma vastaksin mõlemale küsimusele ja eriti tänaks selle esimese küsimuse eest. See on väga tähtis ja annab mulle võimaluse praegu vastata sellele laiemalt. On tõesti hädavajalik tõdeda, et Eesti Panga süsteem ei saa areneda välja ilma vastavate pangaruumideta üle kogu vabariigi. Ma peaksin juhtima tähelepanu ühele näiliselt kõrvalisele asjaolule, mis on siiski väga tähtis. Nimelt see, et meil täna väljakujunenud kommertspankade süsteem põhiosas, erandiks on Tartu Kommertspank, kujutab enesest tegelikult krediidiühistute süsteemi, need kommertspankad praktiliselt peaaegu ei tee ettevõtete pangaarveldusi. Pangaarveldused teatavasti on töömahukad ja igaüks neist annab väga vähe tulu. Krediidioperatsioon võib üheainsa allkirjaga anda sadu tuhandeid ja rohkemgi tulu. Tähendab, me peame Eesti Pangas võtma endile vastutuse selle eest, et organiseerida kogu pangasüsteemi nii, et kommertspankade alusel töötades teostataks kõik vajalikud pangaarveldused, see on iga ettevõtte esmane huvi. Nüüd meil seisab ees riiklike pankade, kes seni töötasid käsu korras, ümberkorraldamine samuti kommertspankadeks. Kuidas siin kindlustada, et vabariigi huvid oleksid täidetud ka arvelduste tegemisega. Meie näeme niisugust skeemi. Kui me oleme võtnud vabariigi omanduseks vabariigis praegu olemasolevate riiklike pankade omanduse, siis me võtame vabariigi omanduseks ka praeguse Maapanga ja Sotsiaalpanga omandused. Nähes ette nende pankade ühendamise Eesti Pangaga, me saavutaksime selle, et üle vabariigi igas rajoonis on meil vähemalt üks pangaruum, mille omandusõigus kuuluks Eesti Pangale. Järgmise sammuna me alustaksime nende pangahoonete kasutamise baasil kommertspankade loomist, juba niisuguste kommertspankade loomist, mis võtaksid enesele ka täieliku vastutuse kõikide klientide arveldusliku teenindamise eest. Sealjuures me ei lähtuks sellest, et uued kommertspangad peaksid olema täpsed koopiad näiteks Maapangast või Sotsiaalrangast. Vastupidi, me arvame, et igale rajoonile ja linnale tuleb anda võimalus näidata oma

initsiatiivi, kui neil seda on, ja taotleda ka oma kohaliku kommertspanga loomist. Me saaksime teda siis kindlustada hoonetega, kuid me teeksime seda ühe täiendava tingimusega, nimelt niimoodi, et me hooned anname üürile lepinguga, millega antud pank kohustub endale võtma ka kõikide antud regiooni klientide teenindamise. Nii suudaksime me garanteerida selle, et kliendid oleksid teenindatud, ja samuti kindlustaksime Eesti Pangale täielikult kogu vajaliku materiaalse baasi. Ma tooksin ühe näite. Praegu on Saaremaal üles tõstetud kommertspanga loomise küsimus. Kui me lähtuksime vanast skeemist, siis me peaksime ütleva, et seal töötab praegu Maapanga osakond ja me ei saa sellele pangale sinna anda mingisugust oma hoonet. Aga kui me lähtume selle skeemi järgi, mida Eesti Pank praegu pakub, siis me saame seda küsimust lahendada praktiliselt ja lihtsalt. Seetõttu ma ütlesin veel kord, et sellele küsimusele vastates ma tahaksin ikkagi toonitada seda, et Eesti Panga poolt väljapakutud variant Eesti omandusõiguse taastamise kohta ja pangasüsteemi taasloomise kohta on täna kõige kasulikum ja kõige õigem variant. Ja mul oleks tohutult kahju, kui majanduskomisjon ei suunaks seda arutamiseks vabariigi Ülemnõukogule, ükskõik kas oma positiivse või negatiivse arvamusega.

Teine küsimus, EKP Keskkomitee hoone kohta. Me ei saa öelda ühtegi argumenti, miks see hoone ei sobiks Eesti Pangale. Nii et ma arvan, et see küsimus väärrib edasist tõstatamist, kui leitakse, et see on kõige kasulikum variant selle ruumi kasutamiseks.

I. Raig

Austatud hr. Otsason, ma tahaksin pöörduda kõigepealt tagasi hr. Veetõusme küsimuse juurde, nimelt ta ei soovinud, et te hakkaksite kedagi ametist vabastama. Seda me teame kõik, et sellega peab tegelema Ülemnõukogu. Veetõusme just sooviski teada teie isikliku arvamust. Kellel lasub süü, et valitsuse ja panga koostöö ei laabu? Ma tuleks selle juurde tagasi.

Ja siis on minul selline küsimus. Kunas on Eesti Pank valmis üle minema Eesti rahale organisatsiooniliselt, arvestades senist ettevalmistuste kulgu? Siis teine, sellega seoses. Kunas on teie arvates võimalik poliitiliselt üle minna Eesti rahale? Tänan!

R. Otsason

Ma tahaksin öelda, et nii nagu mina eesti keelest aru saan, andis hr. Raig hoopis teise tõlgenduse hr. Veetõusme küsimusele. Hr. Veetõusme küsis, keda valitsuse liikmetest võiks süüdistada, hr. Raig küsis, mis on selle põhjus, et koostöö Eesti Panga ja Eesti valitsuse vahel tema arvates ei laabu?

Ma võin vastata sellele teisele küsimusele sellesamaga, millega ma vastasin juba eelmises infotunnis. Tegelikult ei ole olemas vastuolu Eesti Panga ja Eesti valitsuse vahel. On vastuolu Eesti valitsuse ja Eesti Ülemnõukogu vahel. Need kaks küsimust, mis on praegu olnud kõige rohkem vaidluse all, nimelt valuuta eraldamine ja ruumide eraldamine, johtuvad sellest, et Ülemnõukogu on vastu võtnud vastava otsuse ja valitsus ei ole seda täitnud. Nii et ma ei näe siin mingisugust põhjust otsida kunstlikult konflikte valitsuse ja panga vahel selles küsimuses. Muidugi, seisukohad on erinevad, aga konflikti siin ei ole.

Teine küsimus: millal Eesti Pank on tehniliselt valmis? Eesti Pank on valmis esimesel võimalusel, kui on loodud majanduslikud tingimused oma rahale üleminekuks. Täna ma pean teile ütlema, et kõige suurem takistus on majanduslike eelduste puudumine. Kui me võtaksime täna või detsembris vastu otsuse minna üle oma rahale, siis me looksime oma raha tingimustes, kus otsekohe võib tekkida Ladina-Ameerika, Vietnami ja mõnes teises riigis hästituntud hüperinflatsioon. Inflatsioon, mille puhul hinnad kasvavad mitte protsentides, vaid kordades ja isegi kümnetes kordades.

Sellises olukorras me faktiliselt võtaksime enesele täiendava raha trükkimise kulud, ilma et me oma rahast majanduslikku tulu saaksime. Ja seetõttu ma tahaksin toonitada, et kõige tähtsam on luua kaks põhilist eeldust. Esiteks. Kaubavahetuse korraldamisega ida suunas luua Eesti ettevõtete arengule stabiilne alus. Kui meid ähvardab oht, et iga päev võivad uued ettevõtted ukсед sulgeda, siis seda alust ei ole. Teine eeldus on see, et meie majandusmehhanism peab looma ka normaalsed konkurentsitingimused ettevõtete vahel, nii et majandusmehhanism tõesti toimiks turumehhanismi põhimõtetel. Kuni meil veel ei ole kehtivaid maksuseadusi, kuni me ei saa kindlasti öelda, kas nad kindlustavad niisuguse konkurentsi, seni võib teine inflatsioonioht meid ka siit ähvardada.

Kolmas suur inflatsioonioht võib tekkida siis, kui vabariigi eelarve hakkab kujunema ülisuure defitsiidiga. Seda ohtu ma ei pea täna nii suureks kui kahte esimest, kuid me ei saa veel seda ka välistada. Nii et alles pärast seda, kui me oleme analüüsinud, kas meil on loodud majanduslikud eeldused, võiksime hakata rääkima tähtaegadest.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud hr. Otsason! Tundub, et meie rahaasjad hakkavad laabuma. Mõni päev tagasi lugesime me ajalehtedest, et 20. detsembriks jõuab kohale esimene partii Eesti kroone Inglismaalt ja ülejäänud osa aasta lõpuks. Täna selgub, et müntidega on asjad ühelpool. Ilmselt laheneb ka heade keldritega hoone küsimus, kas siis Lenini puiesteel või Laial tänaval, kus on ka üks heade keldritega maja. Aga mina tahaksin küsida, kuidas on

arenenud Eesti Panga sidemed teiste maailma emissioonipankadega? Millised on Eesti Panga sidemed Läti ja Leedu pankadega, praeguseks hetkeks Moskva Nõukogude Liidu keskpangaga, sest kui oma raha tuleb, kui oma pank saab jalad maha, siis kahtlemata rahvusvahelised sidemed on äärmiselt olulised. Aitäh!

R. Otsason

Meile on tähtsad rahvusvahelised sidemed nii Ida kui Läänega, nagu küsija õigesti märkis. Leedu ja Lätiga on meil praktiliselt konsultatsioonid igal kuul. Leedu ja Läti arvates on Eesti Pank iseseisva pangasüsteemi kujundamisel mõnevõrra ees ja seetõttu käiakse väga tihti meie juures konsulteerimas, kuidas lahendada ühte või teist küsimust.

Ühes küsimuses jällegi on Leedu meist ees. Nimelt Leedus on juba vastu võetud otsus maapanga ja sotsiaalpanga ühendamise kohta, mida ma siin juba teist kuud olen vabariigi Ülemnõukogule pakkunud. Ma tahaksin siiski veel kord toonitada, et selles küsimuses on meil Leedult õppida.

Väga tähtsaks positiivseks muutuseks on see, et meil on õnnestunud sisse seada väga normaalsed ja vastastikku kasulikud töösuhted Vene Föderatsiooni keskpangaga. Selle ilminguks oli, et Eesti Pank oli kutsutud Vene Föderatsiooni keskpanga konverentsile kuu aega tagasi. Ja möödunud nädalal toimus Vene, Läti, Leedu ja Eesti keskpanga juhtide nõupidamine.

Ka Vene keskpangaga me läheme ühes suunas pangasüsteemi ümberkorraldamisel. Viimasest nõupidamisest võtsid osa ka veel Moldaavia, Gruusia, Valgevene ja Ukraina pangasüsteemide esindajad, kusjuures mul oli heameel tõdeda, et nad väga paljus püüavad jälgima hakata sama teed, mida käime meie, kaasa arvatud ka oma raha trükkimine. Nii et ilmselt asuvad sellele teele juba lähemas tulevikus mitte ainult kolm vabariiki. Meie sidemed teiste riikide keskpankadega on arenenud mõõdukalt, mitte nii palju, nagu me seda tahaksime. Meil on väga head suhted Soome keskpangaga, peaaegu aastaringselt on üks või teine meie töötaja seal täiendusõppustel. Nende esindajad on käinud siin. Igas küsimuses, milles me vajame konsultatsioone, me võime otseselt pöörduda nende poole. Väga head sidemed on meil Rootsi keskpangaga, kes kõikidele meie konsultatsioonitaotlustele on vastu tulnud. On välja kujunemas sidemed Saksa Liitvabariigi keskpangaga, kelle külaline mul oli võimalik olla Lääne-Saksamaal ja kelle esindaja kaks nädalat tagasi käis siin tutvumas meie pangasüsteemiga, andmaks meile mõningaid konsultatsioone seoses rahavahetamise probleemidega. Konsultatsioonid ja sidemed kestavad.

Kahjuks ei saa ma tuua rohkem näiteid keskpankade aktiivsest koostööst meiega, sest paraku on mitmed lääneriikide keskpangad ettevaatlikumad ja püüavad piirduda mitteametlike kontaktidega, selleks et mitte pahandada Nõukogude Liidu Riigipanka.

Veel peaksin mainima seda, et ilmselt kõikide meie kontaktide arendamisele hakkab väga positiivselt mõjuma Nõukogude Liidu Ülemnõukogu otsus turumajandusele ülemineku kohta, kus on ette nähtud, et liiduvabariikides luuakse iseseisvad, ainult nende ülemnõukogudele alluvad keskpangad. See võtab ilmselt mitmelt Lääneriigi keskpangalt ära selle piduri, mis on praegu takistanud meie kontaktide arendamist. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, kui nüüd need neli küsijat on oma küsimused esitanud ja vastus ei ületa kahte minutit, siis me tuleme ajalimiidiga välja, nii et ma paluksin rohkem mitte küsimusi esitada. Hanno Schotter.

H. Schotter

Lugupeetud härra Otsason, mul on üks praktiline küsimus. See puudutab metallrahadete müntimist ja selleks toorme hankimist. Me kuulsime, et selleks kulutatakse küll II grupi valuutat, aga see on üsnagi suur summa. Maailma riikides on kasutusel väga erinevatest materjalidest münte ja üldreeglina on n.-ö. rublad ja kopikad erinevast materjalist. On üsna vähe tõenäoline, et hakatakse võltsima neid sente, sest see lihtsalt ei tasu ära. Kas meil kohapealt ei oleks siis olnud võimalik mingit materjali muretseda? Ma toon niisuguse näite, et Eesti Vabariigis münditi 1-sendised omal ajal vanametallist.

Ja teine küsimus. Kas Eesti Pangal on olnud kontakte ka Rahvusvahelise Valuutafondiga?

R. Otsason

Esimesele küsimusele ma vastaksin niimoodi, et maailmas on tuntud muidugi mitmesugusest metallist rahad. Ma usun, et enamik teist on näinud näiteks endise SDV alumiiniummünte, mis on kõige odavam, kuid ka kõige halvema kvaliteediga. Meil õnnestus siiski peaaegu samasuguse hinnaga saada mündimaterjali, mis 93% sisaldab vaske ja 2% niklit. Kahjuks ei ole Nõukogude Liidust võimalik neid toorikuid saada. Ja isegi siis, kui me saaksime selleks ainult puhast metalli, siis see tähendaks, et me peaksime väga suurel hulgal ostma täiendavalt seadmeid, sest siis on vaja ka toorikuid ise teha. Nii et see osutus mitteotstarbekaks.

Mis puutub kontaktidesse Maailmapangaga, siis ma pean ütlema, et Maailmapanga mõningad esindajad, kellega mul on olnud juttu, on alati toonitanud, et meie kohtumised peavad jääma

omavahelisteks, mitteametlikeks. Neid kohtumisi on siiski olnud kahel korral. Alati on toonitatud, et kuni me ei ole juriidiliselt tunnustatud suveräänne riik, senikaua ametlikke kontakte meiega ei võeta.

T. Mets

Härra Eesti Panga president, minu küsimusest, õigemini ettepanekust teatud osa tegi härra Schotter juba ära, ma siiski püüaksin veel täiendada. Te tõite esile valuutasummad, mis olid ette nähtud mündimetalli hankimiseks. Arvestades meie valuutanappust on siiski vajalik, et uued mündid ei pea olema sugugi tehtud erilisest spetsiifilisest metallist. Praeguseks on maha võetud terve rida endiste suuruste metallkujusid ja nende arvel on olemas piiramatut reservi. Metallkujude pronks on täiesti kõlbulik mitme mündinomiinaali verimiseks. Sellega oleks ka endistest suurustest mingi praktiline kasu. Palun seda võimalust siiski kaaluda mündimetallile määratud valutarublade suhtes. Nendele valutarubladele leiame palju praktilisema kasutuse.

Juhataja

Luban, et me uurime seda küsimust.

M. Kolossova

Hr. Otsason, meie valijad on esitanud niisuguse küsimuse, millele me ei ole osanud vastata, ja ma usun, et teie ehk teete seda. Nimelt huvitab meid see, et kui ühel ilusal päeval tuleb meil Eesti oma raha nii paberis kui ka metallis, milline saab olema tema jõud, võrreldes turul praegu oleva valuutaga, nii Soome marga kui ka USA dollariga, sest turg on kõva valuutaga meil sisemaal juba üle ujutatud. Aitäh!

R. Otsason

Jällegi peaksin vastama, et raha on küll tähtis, kuid raha ei ole iialgi nõiavits. See, milline on raha, sõltub sellest, milline on majandus. Kui me võiksime otsekohe teha raha konverteeritavaks, vabalt konverteeritavaks, siis oleks raha ostujõud samasugune nagu Soome margal, Ameerika dollaril või mõnel muul. Kurss määraks siis selle reaalse ostujõu astme ära. Kuid nende tingimuste juures, mis saavad meil olema pärast Eesti raha kehtestamist, me ei saa otsekohe teha Eesti raha konverteeritavaks. See tähendab, et teatud piirangud tema vahetamisel saavad olema, ja niivõrd, kuivõrd on need piirangud, niivõrd võib ta olla väärtuslik inimestele, kuivõrd on konverteeritav valuuta. Kuid majanduse parandamine on

muidugi meie kätes ja järk-järgult me suudame selle teha konverteeritavaks ja järelkult sama väärtuslikuks.

V. Malkovski

Lugupeetud Eesti Panga juhataja, minu küsimus teile jätkab eelnenud teemat, sest igaüks mõtleb oma raha peale. Mida te kavatsete teha 2,5 miljardiga, mis on isiklikel hoiuarvetel ning jäävad n.-ö. külmutatuks, kui teil tuleb teine raha? Mida te kavatsete selle 2,5 miljardiga teha?

Teiseks, kas te kujutate ette neid raskusi, mis on seotud juba trükitud raha sissetoomisega Eestisse? Nende rahade sisseveoga, mida te kavatsete vahetult vabariiki tuua?

R. Otsason

Esimest küsimust ma natukene muudaksin. Mida mina kavatsen teha? Te omistate mulle väga suure tegutsemisjõu ja otsustusõiguse. Minu võimalused on natuke väiksemad. Õige küsimus oleks võib-olla niimoodi, et mis juhtuks Eestis oleva 2,5-miljardilise hoiusesummaga? Ja see sõltub kahest põhitegurist. Mis juhtub Nõukogude Liidu finantssüsteemiga lähemate kuude või aasta jooksul ja mida suudab Eestimaa ja sealhulgas Eesti Pank teha oma raha sisseviimisega. Minu prognoos on niisugune, et kui meie oma raha sisseviimine viibib, siis Nõukogude Liidus toimub tõenäoliselt üsna kiiresti finantssüsteemi halvenemine, eelarvedefitsiidi väga suur kasv, mille tulemuseks paratamatult, kuigi seda täna püütakse eitada, peab olema rahareformi läbiviimine. See aga oleks juba sunnitud kriisiabinõu ja paratamatult see toimuks niimoodi, et suurt osa hoiustest ei vahetataks ümber või vahetataks ümber mingisuguse niisuguse koefitsiendiga, mis jätab inimesed suures osas nende hoiustest ilma. See on niisugune prognoos, millest me peame lähtuma. Kui meil õnnestub luua majanduslikud tingimused Eesti raha sisseviimiseks varem, siis sõltub meie otsustest, mis hakkab toimuma Eesti inimeste hoiustega. Eesti Pank lähtub sellest, et meil on olemas täna majanduslikud võimalused Eesti inimeste hoiuste päästmiseks nende põhiosas. Nagu ma olen rääkinud, me võime seda teha niimoodi, et vahetame ümber hoiuste suure osa uue raha vastu ja liigse raha viime ringlusest välja mitte sel teel, nagu tõenäoliselt peab toimuma Nõukogude Liidus, et osa raha tunnistatakse kehtetuks, vaid sel teel, et me privatiseerimisest saadava tulu näol võtame selle raha ringlusest välja. Selles on lahendamise võti. Kui me seda teed ei lähe, siis muidugi ei ole ka meil lõppude lõpuks mingisuguseid võimalusi inimeste hoiuseid päästa. Aga selleks, et seda teed mööda minna, me peame privatiseerimise programmi ja uuele rahale ülemineku programmi omavahel kooskõlastama ja üheskoos läbi viima. Nii et vastaksin

lühidalt – minu seisukoht on selline, et meil on võimalik täna veel Eesti inimeste hoiuseid hoiukassades päästa.

Üle piiri viimise küsimus sõltub eelkõige poliitilistest eeltingimustest oma rahale üleminekul. Meie pank, samuti nagu Eesti Vabariigi juristid, on arvamusel (Eesti Panga kohta ütleksin – on kindlal veendumusel), et Nõukogude Liidu seadus 27. novembrist möödunud aastal Leedu, Läti ja Eesti ülemineku kohta majanduslikule iseseisvusele andsid juriidilise aluse oma raha sisseviimiseks nendes vabariikides. Ma tuletan veel kord meelde, et nendes dokumentides on öeldud, et vabariigisiseseid majanduslikke suhteid reguleerivad nende vabariikide konstitutsioonid ja nendes vabariikides vastu võetud seadused. Eestis näiteks seadus regionaalse isemajandamise kohta. Ja nendes seadustes, mis on jällegi kindel juriidiline dokument, on öeldud, et meil on niisugune õigus. Ma tuletaksin veel meelde seda arutelu käiku Nõukogude Liidu Ülemnõukogus 2. novembril, kus nii Mihhail Gorbatšov kui ka valitsust esindanud Abalkin astusid otsustavalt nende delegaatide vastu, kes taotlesid, et Eestis, Lätis, Leedus keelataks oma raha sisseviimine. Niisugust keeldu seal ei olnud. Lähtudes sellest seadusest, ma arvan, et meie kolmel vabariigil on juriidiline õigus seda teha. Järelikult piir ei tohiks olla takistuseks. Tänan tähelepanu eest ja küsimuste eest!

Juhataja

Suur tänu, härra Otsason! Lugupeetud Ülemnõukogu, sellega seoses loen valitsuse ja Eesti Panga infotunni lõppenuks.

Lugupeetud Ülemnõukogu, meil on plenaaristungiga aega veel üle poole tunni, kuid ma tahaksin Ülemnõukogu informeerida sellest, et töö korras on saadikud arutanud ühte probleemi, nimelt tänase "Rahva Hääle" pehmeltselt öeldes taunimisväärset sisu. Juhatusel on selline ettepanek, et me oleksime valmis seda küsimust arutama täna kell 12. Võib-olla isegi mõni minut enne, komisjonide ja presiidiumi tööaja arvelt, mõelge, palun, ma tõstatan selle küsimuse veel, kui aeg on kätte jõudnud. Nii palju informatsiooniks, et kohale on kutsutud ka "Rahva Hääle" toimetaja härra Leito.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendist

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Me oleme kõik seda kogenud, et reglement vajab täiustamist. Meil on olemas vastav punkt päevakorras. See töö peab olema pidev, kanduma edasi ühelt

istungjärgult teisele, sest see dokument vajab lihvimist ja see peab toimuma töö käigus. Lugupeetud Ülemnõukogu, kuidas te suhtute sellesse, kui me järelejäänud poole tunni jooksul püüaksime osa juba tehtud ettepanekuid vormistada Ülemnõukogu otsusena, see tähendab, reglemendi muudatusena, nii nagu näeb ette meie protseduur. Ma rõhutan veel, lugupeetud saadikud, et tehtud on päris mitmeid asjalikke ettepanekuid reglemendi muutmiseks, kuid lähtudes küsimuste tähtsusest ja aktuaalsusest sõandaks ma kõigepealt panna Ülemnõukogu ette selle muudatuse, mis on tehtud reglemendikomisjoni poolt – rahvasaadikud Allik, Kask ja Menšikov – ja puudutab § 4. Võtke, lugupeetud rahvasaadikud, ette see projekt, mis puudutab § 4, nimelt alatiste komisjonide moodustamist.

Meil on komisjonid moodustatud. Selles mõttes, et on olemas 13 komisjoni, kuid komisjonide koosseisud on moodustamata. Me teame, kuidas praegu kehtiva reglemendi järgi see käib, kuid pakutud parandusettepanek tundub olevat parem kui praegu meil jõus olev reglement ette näeb. Öelge palun, lugupeetud rahvasaadikud, kas me peaksime avama läbirääkimised sellel teemal või oleme valmis kohe otsustama. See puudutab § 4 ja mõte seisneb selles, et Ülemnõukogu juhataja koos asejuhatajatega jaotavad saadikurühmade ning sõltumatute saadikute vahel mandaadid alatistes komisjonides. Ja edasi nii, nagu ta teil käesolevas projektis on esitatud. Kas ma võin oletada, et rahvasaadikud nõustuvad sellega, et ei ole vaja läbirääkimisi pidada sellel teemal või asume kohe hääletamisele? Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud kolleegid! Ma tahaks lihtsalt stiilimuutust sisse viia. Üks trükiviga ja üks stiilimuutus. Alt 4. reas ei ole mitte sõna "osanikud" vaid on "omanikud", see on trükiviga. Määrata mandaatide omanikud, mitte osanikud. Viimases lauses vajaks parandamist sõnade järjekord, seda võiks lugeda nii: "Saadikurühmade koosseisu muutumisel vaadatakse Ülemnõukogus vajaduse korral läbi ka komisjonide koosseis." Sõnad "vajaduse korral" tõsta kaks sõna edasi, siis on lause arusaadavam. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et kõik on heameelega nõus Jaak Alliku poolt öelduga. Kas kõik on leidnud selle eelnõu? Johannes Kass.

J. Kass

Mul on küsimus. Kas praegu esitatud projekt § 4 kohta asendab ainult olemasolevat 1. punkti või punkti 3?

Juhataja

Punkti 3 jah. Kas on veel vaja anda selgitusi? Ei ole vaja anda selgitusi. Ma loen ette. Parandus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendis § 4 p. 3: Ülemnõukogu juhataja koos asejuhatajatega jaotavad saadikurühmades ning sõltumatute saadikute vahel mandaadid alatistes komisjonides. Mandaatide jaotamisel võetakse arvesse saadikurühmade ja sõltumatute saadikute taotlusi ja lähtutakse poliitiliste jõudude võimalikult mitmekesise ja tasakaalustatud esindatuse põhimõttest. Saadikurühmadel ja sõltumatutel saadikutel on õigus vastastikuse kokkuleppe korras mandaate vahetada ning määrata mandaatidele omanikud. Alatiste komisjonide koosseis ja hilisemad muudatused kuuluvad kinnitamisele Ülemnõukogus. Saadikurühmade koosseisu muutumisel vaadatakse vajaduse korral Ülemnõukogus läbi ka komisjonide koosseis.

Kas on nüüd selgus käes? Kohaloleku kontroll. Kohal on 83 saadikut, puudub 22.

Ma veel täpsustan viimast lauset, mul see "vajaduse korral" ei läinud õigesse kohta. Viimane lause kõlab niimoodi: "Saadikurühmade koosseisu muutumisel vaadatakse Ülemnõukogus vajaduse korral läbi ka komisjonide koosseis." Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on minu poolt ettelõetud parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 72 saadikut, vastu 1, erapooletuid on 7. Reglemendi parandusettepanek on vastu võetud. Marju Lauristin.

M. Lauristin

Lugupeetud saadikud, mul on väga hea meel, et me lõpuks võtsime selle paranduse vastu. Nüüd on olukord niisugune, et mul on taotlused ainult kolmelt saadikurühmalt. Vastavalt praegusele parandusele on meil härra Nugisega võimalik mandaadid ära jagada ka siis, kui taotlusi ei ole, kui nad õigeks ajaks pole laekunud. Ma tuletan härrastele meelde, et ma palusin tänase istungi lõpuks rühmadel taotlused teha. Kui neid ei ole, siis nähtavasti vastav nimekiri juba vastab taotlustele. Ja homme me peaksime asuma juba nende mandaatide korrigeerimisele, komisjonide moodustamisele. Ma palun kiirustada.

Juhataja

Nagu öeldud, lugupeetud Ülemnõukogu, meil on mitmeid parandusettepanekuid. Ja tundub, et nad kõik tõepoolest muudavad reglemendi paremaks. Järjekord, kuidas juhatus neid praegu esitab, tuleneb meie arusaamast, et nii oleme me suutelised Ülemnõukogu paremini juhtima. Järgmine parandusettepanek, mida ma sõandan panna Ülemnõukogu ette otsustamiseks, on esitatud samuti reglemendikomisjoni poolt ja see puudutab § 17. Head kolleegid, võtke ette projekt "Seadusega reglementeerimata protseduurid". Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, kas ei oleks parem, kui me vahetaksime natukene mõtteid väljapakutud reglemendimuudatuste üle, enne kui me hakkame midagi hääletama. Näiteks minul isiklikult on ka ühtteist öelda ja arvatavasti ka teistel kolleegidel. Teeme mõttevahetuse kõigepealt ära ja siis alles hääletame.

Juhataja

Eelmise parandusettepaneku puhul pidasin ma silmas, et Ülemnõukogu võiks soovida mõtteid vahetada läbirääkimiste korras, kuid Ülemnõukogu nõustus niisama. Kui see parandusettepanek vajab läbirääkimisi, siis alustame. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud kolleegid! Kui Ülemnõukogu saadikud leiavad, et reglemendiküsimused nõuavad läbirääkimisi, siis seoses § 7-ga ma paluksin reglemendikomisjoni nimel sõna ettekandeks, et selgitada mõningaid põhimõtteid. Aga ma kardan, et me täna oleme juba ajapuuduses.

Juhataja

Head kolleegid, mina pidasingi silmas seda, et meil on jäänud plenaaristungi töö lõpuni vähem kui 20 minutit. § 7 arutamine oleks vähemasti minu arvates vajanud ilmtingimata läbirääkimisi. Samas oli mul julgust arvata, et võib-olla § 17 osas väga tuliseid debatte ei tule. Lepime ehk kokku selliselt, et alustame läbirääkimistega. Ja kui on näha, et läbirääkimised lähevad väga "viljakalt", siis jätame pooleli ja lõpetame homme. Me tahaksime kell 12 istungi ja presiidiumi töö arvelt arutada "Rahva Hääle" tänase numbriga seonduvat. Ma siiski sõandan pakkuda praegu § 17 muudatuse. (Hääled kõrvalt.) Mu tähelepanu juhiti sellele, et õigem oleks § 18. § 18. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud kolleegid! Ma väga vabandan. See, et on 17, on minu viga. On tõesti 18. Veel üks trükiviga selles tekstis. Mitte Ülemnõukogu kavasisid, vaid Ülemnõukogu tavaid, vene keeles siis "obõtsei".

Juhataja

Suur tänu! Nii et tegemist on § 18-ga. Alustame läbirääkimistega. Kas Tiit Made soovib esimesena? Jaak Allik, kas on midagi öelda? Ei ole. Jaak Allik loobub. Kas Tiit Made soovib?

Praegu § 18 kohta. Ilmselt tuleb terve reglemendi kohta läbirääkimisi pidada. Me pidasimegi juhatuses seda silmas, et praegu pakume § 4 ja § 18, mis võib-olla võivad Ülemnõukogule meeldida ka ilma läbirääkimisteta. Jüri Rätsep.

J. Rätsep

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma teeksin ettepaneku jätta pealkirjast esimene sõna ära. Me liialdame natuke seaduse mõistega ja ma arvan, et see säte võiks olla pealkirjastatud "reglementeerimata protseduurid".

Juhataja

Suur tänu! Mis Jaak Allik arvab sellest, et paranduse pealkiri ei oleks mitte "seadusega reglementeerimata protseduur", vaid ainult "reglementeerimata protseduurid"? Jaak Allik. Palun kontrollida, mis on Jaak Alliku mikrofoniga.

J. Allik

Meie reglemendikomisjon on selle parandusega nõus. Selles suures projektis, mis teil oli juba mitu päeva käes, on samuti 17. Sealt see viga tulebki. Praegu hr. Nugis peab silmas täna hommikul eraldi lehega kättejagatud projekti, kus on nr. 17, mis peaks olema nr. 18. Ja ma saan aru, et hr. Nugis talitab praegu nii, et vastu võtta kiiresti need punktid, kus läbirääkimisi ei tule.

Juhataja

Jaa. Kas Jaak Allik on nõus Jüri Rätsepa ettepanekuga? On nõus. Siis me ei pea hääletamisele panema. Genik Israeljan.

G. Israeljan

Lugupeetud kolleegid! Ma kas ei saa aru või polnud tõlge õige. Selle paragrahvi lõpp on, kui järele mõelda, järgmine: "otsuseid langetab istungi juhataja, võttes seejuures arvesse Ülemnõukogu plaane", mis on arusaadav, "ja rahvusvaheliselt tunnustatud parlamendireegleid". Vabandage, millistest reeglitest on juttu? Igal parlamendil on oma situatsioon, oma traditsioonid ja rahvusvaheliselt tunnustatud reegleid ma ei tea! Võib-olla peaks sellest konkreetselt rääkima või siis kuidagi teisiti sõnastama. Vastasel juhul võimaldab see tekkivaid situatsioone väga laialdaselt tõlgendada.

Juhataja

Juhatus on kursis ja tõepoolest puudutab see põhipostulaate, kuidas käitutakse parlamendis. Seda ongi peetud silmas. Kas Jaak Allik oskab paremini vastata Genik Israeljanile? Jaak Allik.

J. Allik

Põhimõtteliselt Genik Israeljan juhtis tähelepanu sellisele tõesti pisut udusele kohale. Me vaidlesime komisjonis selle formuleeringu üle, aga jäime siiski selle juurde. Kui härra Nugis väidab, et ta põhimõtteliselt tunneb neid asju, siis on küsimus lahendatud.

Juhataja

Ma olen tutvunud Soome, Rootsi, Taani parlamendi tööga ja olen mingil määral või päris hästi kursis nende parlamentide töökorraga ja oletan, et ka nemad lähtuvad rahvusvahelistest reeglitest. Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud härra juhataja, siis oleks muidugi hea neid rahvusvahelisi parlamendireegleid edaspidi jaotada kõigile saadikutele, et teaksid, muidu me teeme mõne vea. Mul on tegelikult üks küsimus. Millal me ikkagi hakkame arutama reglementi komplekselt? Või hakkamegi iga päev natuke arutama? Kui aega üle, võtame jälle mõne punktikese ette. Me peaksime ikka minu arvates reglemendi korruga ette võtma. Aitäh!

Juhataja

Vastama olen kohustatud mina. Juhatus peab silmas, et viljakas töö reglemendiga saab toimuda ikka komisjonides ja sellepärast ta kõige esimesena pakkus just selle paranduse, mis Ülemnõukogu poolt heakskiitu leidis. Samas võib ikka jääda reglemendi lõpliku vastuvõtmiseni võimalusi, et on reglementeerimata alad. Sellepärast juhatus palub, et sinnamaani nõustutaks just sellise seisukohaga, nagu on projektis pakutud. Kui need kaks parandusettepanekut on vastu võetud Ülemnõukogu poolt, siis sellisel juhtumil on olemas eeldused, et me saame reglemendiga seonduva komplekselt läbi arutada. Tiit Made.

T. Made

Lugupeetud Ülo Nugis, ma võin ainult tunda kaasa sellele suurele raskele tööle, mis sinul ees seisab, kui see reglemendipunkt vastu võetakse. Selles, et sa orienteerud rahvusvahelises

parlamenditöös, ma ei kahtle, kuid kas sa ka orienteerud Ülemnõukogu tavades ja kavades, siin on kirjutatud kavades ...

Juhataja

See parandus juba viidi sisse.

T. Made

... see on asja raskem külg. Mulle tundub, et me raskemad probleemid, mis tulevad meil siin ette ja mis ei ole reglemendis sätestatud, peaksime siiski Ülemnõukogu koosseisuga läbi hääletama. Näiteks, kui meil on küll öeldud, et isiku küsimused hääletatakse salajaselt, kuid näiteks, kui üks saadik soovib, et tema kohta käiv hääletamine oleks avalik, kas siis härra Nugis otsustab selle ainuisikuliselt. Kas on näiteks kuskil Vanuatu või Kiribati parlamendis niisugune komme? Aitäh!

Juhataja

Konkreetselt. Sellelaadiline probleem, nagu kolleeg Tiit Made kirjeldas, on reglemendis täpselt ära määratud, nii et siin ei ole spiikeril vaja fantaseerida. Samas söandan ma öelda, et minule meeldib küll Ülemnõukoguga konsulteerida kõikides küsimustes ja heameelega Ülemnõukogu nõu kuulda. Kui ma kipun hätta jääma, pöördun ma teie poole. Samas ma juhin tähelepanu, et meil on jäänud 8 minutit. Kui Ülemnõukogu soovib seda parandusettepanekut vastu võtta, siis sellisel juhtumil me peaksime olema vähem jutukad. Enn Tupp.

E. Tupp

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mul on suur kiusatus pakkuda § 17-le veidi teistsugust redaktsiooni. 18, vabandust. Mis sisuliselt midagi ei muuda, kuid keeleliselt on minu arvates vastuvõetavam. See oleks niisugune. "Reglemendi või mõne teise kehtiva akti poolt reguleerimata Ülemnõukogu protseduurilisi küsimusi, samuti korra tagamist istungite saalis otsustab Ülemnõukogu juhataja, arvestades Ülemnõukogu tavaid ja rahvusvaheliselt tunnustatud parlamendireegleid." Võib-olla oleks see parem? Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Jällegi ma pöördun Jaak Alliku poole.

J. Allik

Väga raske on nii arvamust öelda. Ma saan aru ainult sellest, et hr. Tupi ettepanek ei muutnud sisuliselt mitte midagi, seetõttu arvan ja loodan, et ka hr. Tupp on nõus, et me laseme selle paragrahvi ära hääletada ja siis reglemendikomisjon ja hr. Tupp koos viivad selle keeleliselt kõige paremasse konditsiooni.

Juhataja

Kas hr. Tupp on nõus? Nõus. Vladimir Malkovski.

V. Malkovski

Lugupeetud spiiker, lugupeetud saadikud, ma tahaksin juhtida veel kord teie tähelepanu kahele sõnale, mis esinevad antud paragrahvis. Vene keeles tähendab sõna "obõtšai" midagi, mis on välja kujunenud eelnenud aegadel, s.t. mingitel momentidel. Ma arvan, et mõningatest momentidest, mis on kujunenud eelnenud tegevuse käigus, sealhulgas ka Ülemnõukogus, tuleks kindlasti loobuda, mitte aga võtta neid kasutusele. Mis aga puutub rahvusvahelistesse reeglitesse, siis ma arvan, et antud situatsioonis oleks lihtsam vastu võtta Rootsi või Inglise või siis Prantsuse parlamendi reglement ning tegutseda vastavalt sellele. Sellepärast, et nad erinevad üksteisest. See tähendab, et me oleme praktiliselt jõudmas mingisse arusaamatusse absurdi ja mulle tundub, et me peame pöörduma tagasi selle sõnastuse juurde, kus oli selgelt ja täpselt öeldud (arvatavasti oli, nii ma sain aru Jaak Alliku vastusest), millistest reeglitest juhindub siiski spiiker. Ning mulle tundub, et me peaksime vältima sõna "tavakohane" ning täpselt kirjeldama, millest spiiker juhindub. Muidu me oma edaspidises tegevuses lihtsalt takerdume.

Juhataja

Võib-olla tasuks pakkuda parem tõlge. Mis puudutab nüüd rahvusvahelisi reegleid, siis mulle tundub küll (ise ma ei ole komisjoniga seda asja arutanud), et me praegu vist kunstlikult tõstatame probleemi. Seda võib mõista nagu kultuurilmas tunnustatud käitumise reegleid, et inimesed räägivad viisakalt, ei tarvita ebatsensuurseid sõnu, ei tõsta häält jne. Loomulikult parlamenditöö on mõnevõrra spetsiifilisem, kuid kopeerida mõne teise demokraatliku maa parlamendi reglementi on võimatu ja mõttetu. Peet Kask.

P. Kask

Austatud Ülemnõukogu, ma kutsun üles hääletama selle parandusettepaneku poolt. Mitte üheski parlamendis ei õnnestu reglementeerida kõikvõimalikke elujuhtumeid. Seda sätet, mida pakutakse praegu § 18 all, kasutavad ka sellised parlamendid oma töös, kes on koos istunud aastakümneid ja isegi rohkem. Näiteks Kanada parlamendi reglemendis on see mõte esimeses paragrahvis. Tänan!

T. Anton

Lugupeetud reglemendikomisjoni liikmed! Lugupeetud kolleegid, kutsun üles hääletama nimetatud parandusettepaneku poolt, mis käsitleb seadusega reglementeerimata protseduurireegleid. Siiski pean vajalikuks, et tekstis tehtaks üks parandus ja see puudutab meile väljajagatud projekti viimast rida, mida minu arvates pole üldse tarvis. Küsimus on selles, et sellised parlamendireeglid, mis oleksid rahvusvaheliselt tunnustatud, puuduvad. Võimalike segaduste ärahoidmiseks teen ettepaneku lõpetada tekst sõnadega: arvestades seejuures Ülemnõukogu tavaid.

Juhataja

Suur tänu! Mida Jaak Allik arvab?

J. Allik

Et vaidlus lõpetada, oleksin ma põhimõtteliselt nõus ja pakuksin veel juurde: lähtudes loogikast ja tervest mõistusest.

T. Käbin

Ma olen täiesti nõus selle viimase osa ärajätmisega, sest seda on tõesti raske täpselt sõnastada. Me võime siin 10 versiooni leida ja mõnele meeldib, mõnele mitte. Tähtis on see, et me seda põhimõtet arvestame. Aga ma ei tahaks nõustuda Jaak Alliku praegu väljaöeldud mõttega, et lähtudes loogikast ja tervest mõistusest. Mõned filosoofid on ütelnud, et terve mõistus kõlbab ainult selleks, et poest leiba osta. Igapäevaelu on keerukam ja lahendused on sageli ebatüüpilised. Nii et jääksime võib-olla selle juurde, et jätame selle lõpuosa ära ja lahendame väljakujunenud heade kommete ja praktikaga. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Jaak Allik on nõus.

Meil hääletusvoorud käivad, sellepärast me ei tee järjekordset kohaloleku kontrolli. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on reglemendikomisjoni poolt pakutud parandusettepanekuga nõus, mis puudutab § 18 pealkirja all "Reglementeerimata protseduurid" ja mis pannakse hääletamisele sellisel kujul, millega komisjoni esimees Jaak Allik on nõustunud, s.t. lõpeb sõnaga "tavasid". Palun hääletada! 53 häält on vaja. Selle ettepaneku poolt on 71 saadikut, vastu 2 saadikut, erapooletuid on 4. Reglemendi parandus on vastu võetud.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kas ollakse nõus praegu arutama tänase "Rahva Hääle" numbriga seonduvat? Ollakse nõus. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja! Mida on Ülemnõukogul seoses "Rahva Häälega" arutada? See on esimene küsimus. Ja ausalt öeldes on see päevakorraväline. Päevakorda võtmiseks peab see läbima konkreetse protseduuri. Palun siis neid inimesi, kes on valitud ja seatud, et kaitsta reglementi eksimuste vastu, astuda otsekohe tegevusse ja tagada reglemendi täitmine. Aitäh!

Juhataja

Ma annan kohe selgituse. Küsimus kerkis üles tõepoolest ootamatult. Seda ei olnud päevakorras ja praegu teeb juhatus Ülemnõukogule ettepaneku arutada seda komisjonide ja presiidiumi töö ajal. Ülemnõukogul on õigus avaldada oma seisukoht just sellises vormis, nagu ta soovib, ka lähtudes konkreetsest reglemendist, mis tähendaks seda, et meil tuleks siis ametlikult tööaega pikendada. Aga võib-olla me annaksime kõigepealt sõna Jaak Jõerüüdile, kes meid pühendaks probleemidesse. (Hääled saalist.)

Lugupeetud Ülemnõukogu, praegu on kell 12.04, praegu on veel minu aeg. Selleks, et aru saada probleemist, oleks vaja saada informatsiooni. Lubage mul kasutada oma aega. Ma siiski teen ettepaneku, et nõustugem sellega, et Jaak Jõerüüt annab meile informatsiooni. Üks hetk, Ants Paju.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Minu arvates me just lõpetasime reglemendi ühe punkti arutluse ja esitasime küsimuse, millal me jõuame ühe punkti juurest kogu paketi juurde. Nüüd me äkitselt viskame kõik nurka ja hakkame ühest olematust asjast tegema olevat ja siis põhjus-tagajärg seoseid otsima. Minu arvates sellest ajast, kus ühest karikatuurist "Sitta

kah!" küsimus tehti, oleme üle saanud, sest siia võiks juurde kirjutada "Kalevipojal sitta küll!". Palun vabandust niisuguste mõtete pärast enne lõunavaheaega. Minu arvates praegusel hetkel peaks töö jätkuma nii, nagu ta meil on reglemendi järgi mõeldud, ning peatoimetajate ja muidumeeste jooksutamine ei ole üldse meile kohane.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, vastavalt reglemendile on plenaaristungite tööaeg teisipäevasel päeval kella 10–12-ni, nüüd on veerand tundi minu aega. Kui Ülemnõukogu seda küsimust ei soovi, me paneme ta hääletamisele ja siis seda ei arutata. Kuid selleks, et teada saada, milles on küsimus, oleks vaja anda informatsiooni. Olete nõus? Jaak Jõeriüt.

J. Jõeriüt

Härra juhataja ja lugupeetud kolleegid! Ma alustaksin natukene rahustavalt, sest ma saan kirgedest aru. Ma ei taha mingil moel, et asja arutamine toimuks niisuguse vanaaegse kombe kohaselt, kus peatoimetajaid kutsuti kõrgetesse majadesse kohvile ja aru andma ühe või teise materjali puhul. Kuid minu arvates, see on minu isiklik arvamus, on küll põhjust siin saalis natukene rääkida ühest pildist, mis tänases "Rahva Hääles" on. Täiesti võimalik, et paljud ei tea, millega üldse on tegemist. Suhtumised võivad olla täiesti erinevad. Informatsioon on selline. Täna "Rahva Hääles" on tekst ja pilt kõrvuti 3. leheküljel ja fotol kannab üks mees loosungit, millel on kirjutatud "Peatame okupandid, kõik juba 6. novembri õhtul Vabaduse platsile, tankirusikad kaasa". Ma tahaksin öelda veel niipalju neile, kes ei ole teksti lugenud, et tekst ajalehe seisukohana loomulikult lükkab täiesti ümber seda üleskutset või vaidleb sellele vastu. Selles mõttes on ajalehe poolt kõik täiesti korrektne. Kuid sõندان siiski isegi minusuguse diletandina, kes on töötanud elu jooksul kahes ajalehetoimetuses, ühes kirjastuses ja teinud ajakirjanduses kaastööd viimased veerand sajandit, sõندان öelda, et ka mina tean mõnda ajakirjanduse ABC-st ja nimelt teksti ja pildi vahekorra. Paraku on küllalt elementaarne, et esmast visuaalset pildiinformatsiooni ükski tekst kunagi ümber ei lükka. See on lühidalt kokku võetud mõte. Ajakirjandusel ja massikommunikatsiooni maailmal on omad reeglid. Ma olen kaugel sellest, et lugupeetud peatoimetajat ja toimetust süüdistada, kuid minu isiklik probleem (ja me arutasime ka liberaalidega omavahel) kerkib üles nimelt järgmisena. "Rahva Hääle" on Ülemnõukogu ja valitsuse päevaleht. Sellisena ilmub ta iga päev, me oleme selle isegi unustanud, kuid seda enam tahaksin ma protesteerida selle vastu, et niisugune informatsioon või üleskutse "tankirusikad kaasa Vabaduse platsile" ilmub niisiis minu tahtmata ka kaudselt minu poolt. Küsimus on minu arvates ülimalt tõsine neile, kes vähegi on

jälginud Eesti praegust elu, kes vähegi on jälginud ajakirjanduslikku demagoogiat naaberriikides, mis tahes ilmakaares, ja ma palun sellesse väga tõsiselt suhtuda. Ma ei pea demagoogia all üldse silmas "Rahva Häält", jumala pärast, ärge mind valesti mõistke, vaid seda, mismoodi siit nüüd edasi võib ahelaid alustada. Sellega seoses kerkib mul üles teine probleem. Ajaleht on Ülemnõukogu ja valitsuse häälekandja. Ja minu arvates on meil kõigil põhjust natukene järele mõelda, mismoodi tegelikult reglementeerida või seadustada või fikseerida neid suhteid selle kogu vahel, kes me siin oleme, ja toimetuse vahel. Ma ei tea, mul ei ole selget vastust, aga täiesti ilmne on see, et nii ebamäärased nad ei tohiks praegu olla. Me ju elame teineteisest täiesti lahus ja muuhulgas on seegi omandi küsimus. Tänan! Loodetavasti alustasin ma õiges toonis.

Juhataja

Suur tänu! Mul on jäänud mõned minutid. Lugupeetud Ülemnõukogu, kuidas te suhtute sellesse, kui seda küsimust arutaks ajakirjanduskomisjon. Komisjonide tööaeg hakkab praegu peale ja kui komisjon leiab, et seda küsimust on vaja tõstatada presiidiumi või Ülemnõukogu tasemel, siis komisjon teeb selle ettepaneku. Kõik on nõus sellega? Üks hetk. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud kolleegid, ma põhimõtteliselt toetan härra Nugise ettepanekut, kuid nagu härra Jõerüüdi jutust nähtub, võib olemasolevas pingelises olukorras sellest ilmunud materjalist lähtuda terve sündmuste ahel, sellepärast on mul ettepanek pikendada Ülemnõukogu tööaega ja võtta Ülemnõukogu päevakorda küsimus "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu pöördumisest elanikkonna poole", mille projekt on teile laiali jagatud. Aga "Rahva Häälega" seotud probleeme peaks muidugi arutama ajakirjanduskomisjon.

T. Made

Austatud eesistuja, kuna selles pildis ja sõnas "Rahva Hääles" on selgesti väljendatud suhtumine välismaailma, siis ka väliskomisjon tahaks seda küsimust arutada. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, kahe minuti pärast saab minu aeg otsa. On Jaak Alliku ettepanek, see eeldab kvalifitseeritud häälteenamust. Pöördumise projekt on teil olemas, venekeelne tuleb ka kohe iga minut. On olemas? On. Midagi ei ole teha, seadused on karmid, reglemendist tuleb kinni pidada. Võib-olla võtab see meil aega 5–10 minutit, me peame seda

tõesti Ülemnõukogu otsusega kinnitama. Kohaloleku kontroll. Kohal on 83 saadikut, puudub 22.

Lugupeetud Ülemnõukogu, ma formuleeriksin meiepoolse pakkumise selliselt, et kes oleks nõus pikendama tänast plenaaristungi ametlikku tööaega kuni Eesti Vabariigi Ülemnõukogu pöördumise vastuvõtmiseni. Pöördumise projekt on teile välja jagatud. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et pikendada tänase plenaaristungi ametlikku tööaega kuni Eesti Vabariigi Ülemnõukogu pöördumise vastuvõtmiseni? Kvalifitseeritud hääleteenamus, kaks korda rohkem poolt kui vastu. Ettepaneku poolt on 73 saadikut, vastu 5, erapooletuid ei ole. Tööaeg on pikendatud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu pöördumise vastuvõtmine

Juhataja

Head kolleegid, on palju sõnasoovijaid, vahest oleks õigem, et me kõigepealt oleksime valmis avaldama oma arvamust pöördumise projekti kohta. Võib-olla Jaak Allik tahab kõnetoolist? Jaak Allik, tule kõnetooli.

J. Allik

Lugupeetud kolleegid, see projekt on valminud siin tunni aja jooksul väga erinevate saadikufraktsioonide üksikute esindajate koostöös. See ei esinda ühegi olemasoleva fraktsiooni tervikarvamust. Olemasolevas tekstis on palve ära parandada trükiviga alt teises lõigus, sõna "vaimsus" asemel sõna "väärikus". "Vastavalt oma veendumustele ja väärikusele". Rohkem mul ei ole midagi öelda. Kas härra Nugis arvas, et ma olen puldis ja parandan teksti?

Juhataja

Ma mõtlesin, et kui kohapealt esitatakse küsimusi, on hea kohe vastata. Palun, Ants Paju.

A. Paju

Austatud eesistuja, härra Allik! Mul oleks just teile sellesama lõigu kohta küsimus. Loeme nüüd tähelepanelikult seda teksti: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu on kindel, et kõik Eestimaa elanikud toimivad 7. novembril vastavalt oma veendumustele ja väärikusele, ilmutades samal

ajal rahumeelset sallivust ka teistsuguste veendumustega inimeste käitumise suhtes." 1. Võimalus, et me oleme rahulikud, kui Tamme kompanii teeb nii, nagu tema tahab. 2. Me oleme hoopis paraadi suhtes rahumeelsed. Kas ei oleks selle komajärgse lõigu äravõtmine meil juba eesti inimesele omaselt paika pannud sellesse päevasse suhtumise? Sest üldiselt ma arvan, et ei ole vaja Eesti rahvast erutada, vaid on vaja teatud ringkondi, kes on nõus siin midagi ette võtma.

J. Allik

Ma olen härra Paju ettepanekuga põhimõtteliselt nõus, kuid siis tekib kohe see probleem: nagu kellegi veendumus on – kas või kepiga sõdurile pähe. Sama loogika kui see, mis sa arendad. Milline oleks nüüd kiire võimalus see asi ära parandada? See, mis sa ütlesid, on õige.

A. Paju

Jätaksime peale koma ära ja punkt.

J. Allik

Aga siis seesama kompanii. Ei maksa siin vist konkreetseks minna. Ükskõik mida keegi teeb, ta käitub vastavalt oma veendumusele. Kuidas see oht ära võtta?

A. Paju

Palun vabandust, mis puutub siia siis sallivus? Ma arvan, väärikus on kõrgem kui sallivus, kui me hakkame märksõnade peale minema.

J. Allik

Ei, siin oli võtmesõna just rahumeelsus. Püüame mõelda. Hr. Nugis, oli vist veel küsimusi.

Juhataja

Ma palun tõsta käsi, kellel on teksti kohta küsimusi. Ma oletan, et ülejäänud soovivad sõna võtta. Võtame siis järjest. Jüri Liim.

J. Liim

Aitäh! Minu arusaamise järgi oleme jälle tunduvalt hiljaks jäänud, oleks pidanud juba ammu olema vastu võetud. Esimeses osas me protesteerime Nõukogude armee paraadi läbiviimise vastu, eelviimases lõigus aga lubame tegelikult toimuda vastavalt soovidele. Ma mõistan, et

tsiviilelanikke võib arvata teistsuguste veendumustega kodanike hulka, kuid ma ei saa nõustuda, et ka marssivad Nõukogude armee üksused on teistsuguste veendumustega jõud. Need on siiski suurriiklikud jõud. Paraku see paraad siiski takistab meie tavalist tööpäeva. Isegi kui see oleks toimunud mingisuguste teiste veendumuste najal, oleks ta pidanud toimuma teises kohas. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Siin tahaks kuulda ikkagi Jaak Alliku kommentaari. Teeme niimoodi, et see oli repliik kohapealt. Ole hea ja anna omapoolne kommentaar.

J. Allik

Ega siin ei ole midagi kommenteerida, see oli seisukoht. Tähendab, härra Liim ei teinud ju ühtegi parandusettepanekut, vaid esitas oma seisukoha, kommenteerimise põhjust ma ei näe.

V. Lebedev

Lugupeetud eesistuja, austatud kolleegid! Tekst on väga hea, kuid ma teen ettepaneku jätta esimene lõik üldse välja. See haakub Rein Järliku ettepanekuga. Alustada tuleks teisest lõigust sõnadega "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ...". Tänan!

A. Zõbin

Ma toetan Lebedevi ettepanekut, aga ainult esimese lõigu teise lause osas. See on jäme õiguserikkumine presidendi suhtes jne. Teine lause tuleb välja jätta.

Lisaks sellele tahaksin juhtida teie tähelepanu viimasele lõigule: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu kutsub üles Eesti Vabariigi kodanikke". Kes on kes? Kes on kodanikud, aga kes ei ole. Me ei tea, kes on kodanikud ja kes ei ole. Mina näiteks olen võib-olla kodanik, Gussev aga ei ole. Sellepärast arvan ma, et antud juhul peaks kirjutama "elanikud", mitte "kodanikud". Meil pole veel kodanikke. Tänan!

Juhataja

Mida Jaak Allik arvab? Kas kodanikud või elanikud?

(Hääled saalist.)

J. Allik

Ka mina toetaksin "elanikke". Praegu vahest ei hakkaks seda kodakondsuse probleemi arutama.

Juhataja

On Jaak Allik selle parandusettepanekuga nõus?

I. Toome

Lugupeetud kolleegid! Ma teen ettepaneku lõpetada see kollektiivne redigeerimine ja kutsun üles kõiki hääletama Jaak Alliku poolt esitatud teksti poolt nende kahe parandusega, mida ta on aktsepteerinud. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Kuidas on ülejäänud nelja saadikuga? Kas nad toetavad Toomet, on neil oma arvamus? Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Paistab, et me oleme ikka endiselt veendumusel, et pöördumiste ja avaldustega me otsekohe muudame seda meie olukorda. Kui meil on seda avaldust või pöördumist vaja oma südame rahustuseks, siis me loomulikult võtame selle praegu vastu. Kuid ärgem olgem enam nii idealistid, et sellega siis nüüd kõik need, kes kavatsesid minna paraadile ja kes seda korraldavad või kes sinna ei taha minna, et nemad oma otsust muudavad. Niisiis oma südame rahustuseks me võime selle pöördumise võtta vastu ükskõik mis redaktsioonis. Aitäh!

T. Kallas

Lugupeetud juhataja, härra Allik! Ma tahan piirduda pisikese redaktsioonilise täpsustusega. Samas ma toetan väga Indrek Toome ettepanekut. Ma võrdlesin vene keelega. Me räägime liiga palju rahumeelsusest, eriti lõpulõigus, nii et piisab, kui eelviimases lõigus ütelda "ilmutades samal ajal sallivust", sest viimane lõik on ...

J. Allik

Vene keeles ongi ainult "terpimost".

T. Kallas

Jah, sõna "rahumeelselt" võiks likvideerida.

J. Allik

Me jõudsime härra Pajuga konsensuseni, mis puudutab seda lõiku, ja pakume sellist redaktsiooni: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu on kindel, et kõik Eestimaa elanikud toimivad 7. novembril rahumeelselt, vastavalt oma veendumustele ja väärikusele."

E. Tupp

Mul on niisugune ettepanek, lugupeetud juhataja ja härra Jaak Allik, et jätta ära kogu eelviimane lõik. Siis on asi väga selge ja konkreetne, ei teki mingeid probleeme. Teiseks, teises lõigus tuleb sõna "on" tõsta ümber: "Samal ajal on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu seisukohal ...". See oleks kõik. Tänan!

J. Allik

Põhimõtteliselt ma olen härra Tupi ettepanekuga nõus, kui see ei tekita mingeid vastuväiteid.

A. Gussev

Lugupeetud juhataja, kolleegid! Ma ei hakka pikalt seletama, kui hea või halb on antud pöördumine, ma toetan täielikult Toome ettepanekut võtta see vastu selles redaktsioonis, mis on kokku lepitud.

J. Liim

Ka mina mõtlesin täpselt samamoodi, nagu ütles härra Enn Tupp. Selles on olemas väljapääs. Tänan!

J. Allik

Ma tahaksin öelda seda, et oleks väga hea, kui me jõuaksime sellise variandini, et me saaksime selle enam-vähem ühehäälselt vastu võtta. Ja härra Madele. See ei ole südamerahustuseks. Asi on selles, et ükski jõud ega organ vabariigis ei suuda reglementeerida vabariigi iga elaniku käitumist. Kuid kui on olemas eilne Eesti Komitee seisukoht, tänane Ülemnõukogu seisukoht, siis ükskõik mis siin ka võiks kellelgi pähe tulla teha, on selge, et kõigi Eesti autoriteetsete võimude arvamus on ühene ja see peaks rahvale ka lugema. Ja pärast on asi selge, kui mingisugused järeloomid tulevad.

Juhataja

Suur tänu! Ma küsin üle, kas Vladimir Lebedev nõuab oma ettepaneku eraldi hääletamisele panekut või lepib üldise redaktsiooniga? Lebedev tegi ettepaneku esimese lõigu ärajätmiseks. Võtab tagasi. Kas Aleksei Zõbin võtab ka tagasi? Ka võtab tagasi. Kõik on tagasi võtnud. Vello Pohla.

V. Pohla

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma vaidleksin vastu sellele parandusele, mida tahetakse teha eelviimases lõigus. Ja ma kutsun just üles rahumeelset sallivust ilmutama teiste veendumustega inimeste suhtes. See on minu arvates selle pöördumise põhiline punkt või keskpunkt, mis hakkab kandma seda avaldust, seda pöördumist. Ja mitte teha seda muudatust selles eelviimases lõigus.

Juhataja

Kui Jaak Allik nõustub, siis jääb nii. Kui ei nõustu, siis tuleb Vello Pohla ettepanek hääletusele.

J. Allik

Kuna siin on praegu üks ettepanek jätta ära kolmas lõik ja teine ettepanek jätta ära neljas lõik ja jätta siis see kolmas lõik järele, siis on võimalus teha redaktsioonikomisjon. Seda ei saa otsustada siit puldist. Või võtta vastu nende kahe parandusega. Võtta vastu nii, et teises lõigus on: "Samal ajal on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu seisukohal ...". Kolmandas lõigus on tekst: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu on kindel, et kõik Eestimaa elanikud toimivad 7. novembril rahumeelselt, vastavalt oma veendumustele ja väärikusele." Ja viimases lõigus: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu kutsub kõiki Eesti elanikke ...".

Juhataja

Jaak Allik, kui sina oled nõus, et ainult redaktsioonilised parandused, mis puudutavad grammatikat ja stiili, siis sellisel juhul saan ma panna kohe hääletamisele. (Hääled saalist.)

J. Allik

Kui me saame mõistliku konsensuse. Oluline on, et me siiski saavutaksime vastuvõtmise peaaegu ühel häälel. Kumb lõik parem on, seda ei suuda siin puldist otsustada.

Juhataja

Kes nüüd vaidleb veel? Vello Pohla.

V. Pohla

Ei vaidle.

E. Tupp

Lugupeetud juhataja, ma pakun selle kolmanda lõigu ärajätmine panna hääletusele.

J. Allik

See tähendab, hr. Tupp, siis seda, et kui see lõik saab rohkem hääli poolt kui vastu, siis ta jääb sisse ja me saame hääletada. Ühesõnaga, et me pärast seda hääletame tervikuna. See on mõistlik ettepanek.

Juhataja

Kõigepealt parandusettepanek.

J. Allik

Ja oleneb, kuhu hääled kalduvad. Siis hääletame tervikuna. See on vastavalt reglemendile.

Juhataja

Lubame siis Jaak Allikul vahepeal minna kohale hääletama.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Enn Tupi ettepaneku poolt, et ära jätta projekti kolmas lõik (Eesti Vabariigi Ülemnõukogu on kindel jne.)? Palun hääletada! Lihthäälteenus. Selle ettepaneku poolt on 11 saadikut, vastu 54, erapooletuid on 7. See ettepanek ei leidnud heakskiitu.

Ja nüüd, lugupeetud Ülemnõukogu, panen teie ette terve pöördumise vastuvõtmise. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et vastu võtta Eesti Vabariigi Ülemnõukogu pöördumine? Projekt on teil käes ja arvesse võttes grammatilisi ja stiililisi parandusi, mida me refereerisime, palun hääletada. (Hääled saalist.)

Võtan hääletuselt maha. Jaak Allik. Ja palun kohapealt, selgelt.

J. Allik

Kolmas lõik jäi meil nii: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu on kindel, et kõik Eestimaa elanikud toimivad 7. novembril rahumeelselt, vastavalt oma veendumustele ja väärikusele." Punkt. Neljas lõik jääb endiseks. 4. lõik on: "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu kutsub kõiki Eesti elanikke sel päeval tulema väärikalt töötama oma isamaa ja oma pere heaks, laskmata end häirida mis tahes provokatsioonidest."

Juhataja

Mina ütlesin, et oli stiililine parandus, parandus on natuke laiema iseloomuga, keegi ei vaielnud. Vello Pohla.

V. Pohla

Lugupeetud juhataja, ma kordan oma ettepanekut, palun see panna hääletusele. Nimelt tekst "ilmutades samal ajal rahumeelset sallivust teistsuguste veendumustega inimeste käitumise suhtes". Minu arvates seisneb selles pöördumise tuum. Ma palun see panna hääletusele.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Vello Pohla parandusettepaneku poolt, et säilitada kolmanda lõigu esialgne tekst "ilmutades samal ajal sallivust" jne.? Lihthäälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 32 saadikut, vastu 36, erapooletuid on 9. Vello Pohla ettepanek ei leidnud toetust.

J. Põld

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud kolleegid, mul on üks märkus, kuna meie pöördumine nii või teisiti ajakirjandusse ei jõua õigeaegselt, siis oleks ettepanek lugeda see ette täna nii raadios kui ka televisioonis. Aitäh!

V. Malkovski

Lugupeetud spiiker, ma tahaksin vaid, et mulle seletataks, kuidas antud situatsioonis suhtuda kolmandasse lõiku. Kuidas ma peaksin seda lugema, kas ta kuulub teksti või ei kuulu sellesse?

Juhataja

Lõpeb seal, kus on sõna "vaimsusele", seal on punkt. Jaak Allik ütleb täpselt, ma ei teinud parandusi.

J. Allik

Kõigepealt ma ütlen, miks ma hääletasin härra Pohla paranduse vastu. Ma saan aru tema sisulisest murest, kuid minu meelest see mõte täiesti sisaldub allesjäänud tekstis ja see tekst oleks siis niimoodi, ma loen nüüd vene keeles. Верховный Совет Эстонской Республики убежден, что все жители Эстонии поведут себя 7 ноября миролюбиво в соответствии со своими убеждениями и достоинством. Или спокойно. Ma ei tea, kas rahumeelselt on миролюбиво või спокойно.

Juhataja

Kui venekeelne tekst vajab keeleteadlaste abi, siis loomulikult tuleb seda kasutada. Kas usaldatakse, et eestikeelse põhjal tehakse väga korralik, täpne ja keeleliselt õige tõlge? Sergei Sovetnikov.

S. Sovetnikov

Lugupeetud spiiker, ma olen nõus, et venekeelse teksti kallal tuleb veel tööd teha, kuid mulle näiteks ei meeldi meie pöördumise kõige viimased sõnad. Venekeelses tekstis seisab, et nad ei luba end kaasa tõmmata mitte mingitesse provokatsioonidesse. Siin on silmas peetud, et provokatsioonid on juba varem armee või teiste demonstrantide poolt ette valmistatud, lubamatud on aga provokatsioonid nii ühelt kui teiselt poolt, nii peaks see lause kõlama.

Juhataja

Kas Jaak Allik ka mõtles niimoodi? Jaak Allik ütleb oma kommentaari.

J. Allik

Ma ei saa praegu aru härra Sovetnikovi murest venekeelse teksti pärast, küll aga muudaksin ma eestikeelse teksti venekeelsele vastavaks ja kirjutaks mitte "laskmata end häirida" vaid "laskmata end kaasa tõmmata", "vovletš sebja", siis oleks tekstid vastavuses. Ma ei saanud praegu aru, mida härra Sovetnikov silmas pidas, mis siis praegu häirib.

Juhataja

Võib-olla Lembit Annus annab meile selgitust.

L. Annus

Lugupeetud spiiker, lugupeetud kolleegid! Minu meelest on tekst praegu juba küllaltki korralikult redigeeritud. Selle asemel et otsida sealt seda, mida seal ei ole, oleks vist mõistlikum panna praegu see küsimus hääletamisele ja lõpetada see arutelu ära. Mida rohkem me, vabandage mind väga, jahume selle teksti kallal, seda enam me üles kütame, ja me võime selle hea asja, mida Jaak Allik pakkus, ära rikkuda. Aitäh ja vabandan.

Juhataja

Võtame head nõu kuulda. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu pöördumine? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 73 saadikut, vastu ei ole keegi, 3 on erapooletud. Pöördumine on vastu võetud. 74 poolt, lisame ka Klavdia Sergij hääle.

Lugupeetud Ülemnõukogu, komisjonid alustavad oma tööd nagu oleme kokku leppinud.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

21. ISTUNGJÄRK

KOLMAS ISTUNG

7. november 1990

Eesti Vabariigi Ülemkohtu liikme valimine

Juhataja (Ü. Nugis)

Tere õhtust, lugupeetud Ülemnõukogu, asugem töökohtadele. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 76 saadikut, puudub 29.

Lugupeetud Ülemnõukogu, asugem päevakorra juurde. Eesti Vabariigi Ülemkohtu liikme valimine. Ettekandja on Ülemkohtu esimehe esimene asetäitja härra Jaano Odar.

J. Odar

Lugupeetav Ülemnõukogu, lubage mul teie poole pöörduda ettepanekuga valida Eesti Vabariigi Ülemkohtu liikmeks üks tubli Saare naine Maie Kram. Võime omalt poolt teda iseloomustada kui kogenud ja tasakaalukat juristi, kes on töötanud prokuratuuris tükk aega, hiljem Haapsalu rajooni rahvakohtus, praegu siis Haapsalu Maakohtu esinaisena. Me arvame, et ta Ülemkohtu liikmena meil kriminaalkolleegiumis suudab samuti ennast heast küljest ja tubli inimesena näidata.

Juhataja

Suur tänu! Kas on Ülemkohtu esimehe esimesele asetäitjale küsimusi? Ei ole. Suur tänu! Palume kõnetooli proua Krami. Lugupeetud Ülemnõukogu, kas on proua Kramile küsimusi? Tõnis Mets.

T. Mets

Lugupeetud eesistuja ja lugupeetud rahvasaadikud! Mina tunnen isiklikult Maie Krami kui Lääne maakonna kohtunikku. Ja veel rohkem tunnen teda kui oma isiklikku konkurenti viimasel valimisvõitlusel Ülemnõukogusse. Ja nüüd, mil tema kandidatuur on üles seatud Ülemkohtu liikmeks, palun ka teil, lugupeetud saadikud, toetada tema kandidatuuri hääletamisega. Kõik.

Juhataja

Suur tänu! Ülo Uluots.

Ü. Uluots

Palun Tõnis Metsa sõnavõtt korrutada kahega.

Juhataja

Suur tänu! Peeter Lutt.

P. Lutt

Lugupeetav proua Kram! Ma annan ka oma hääle teie poolt. Kolm häält on teil käes, aga mul on teile siiski üks küsimus. Kui te olete nüüd Ülemkohtu liige, kust võtab Eesti Vabariigi Ülemkohus Eesti Vabariigi prokuratuuri esindajat, kuna Eesti Vabariigis prokuratuuri ei eksisteeri, eksisteerib ainult Nõukogude Liidule alluv prokuratuur?

M. Kram

See küsimus oli eile ka õiguskomisjonis. Ma arvan, et see on seadusandjate asi. Mina seal Lääne maakohtus olen ammu oodanud, et millal siis Eesti Vabariigi prokuratuur seadusega paika pannakse.

J. Põld

Kallid kolleegid! Ma pean teie arvamusega ühinema, ainult mul on austatud proua Kramile üks küsimus. Ega ta Saaremaal ei tahaks enam elada? Aitäh!

M. Kram

Ärge puudutage nii hella küsimust. Ma olen sentimentaalne inimene, võin nutma hakata.

A. Sirendi

Lugupeetud kandidaat! Te kuulsite siin äsja, kuidas teid positiivselt iseloomustasid hr. Mets, Uluots. Kas te võite nende kohta ka täpselt sedasama öelda, mida nemad teie kohta ütlesid?

M. Kram

Ma olen väga tänulik härra Metsale, et ta mind neljandale kohale jättis ja ma ei pea siin saalis vaevlema. Ma tunnen teile südamest kaasa. Aga härra Uluotsale on mul ammu olnud põhjust tänulik olla, sest tema oli see mees Läänemaal, kes mind, kui ma prokurör olin, õpetas seadust lugema. Mäletan väga hästi, kui ma üldjärelevalve korras läksin kontrollima, kas ta täidab seda Ministrite Nõukogu määrust, mille järgi purjus peaga sooritatud kuriteo eest tuleb töötasu preemia näol vähendada. Siis küsis hr. Uluots, tookord seltsimees Uluots, kas ma olen prokurör. Ma nagu kohmetusin, olin ju vormis, ütlesin, et olen küll. Ta küsis, kas te peate seaduslikkust jälgima. Aga loomulikult. Siis ta küsis, mis on seaduse puhul ülimuslik. Kas te konstitutsiooni olete lugenud? See oli muidugi see sügav stagnaaeg, kui keegi seda ei lugenud. Ja ma ei olnud ka eriti lugenud. Ta ütles, et seal on kirjas, et kui inimene on oma palga välja teeninud, siis mitte keegi ei saa seda temalt ära võtta. Ministrite Nõukogust rääkimata. Ja siis ma hakkasin lugema konstitutsiooni nagu teises valguses. Ja see ütles tõesti midagi muud kui Ministrite Nõukogu määrused. Ainult ma panin tähele, et kui ma oma tarkusega kolleegiumil välja tulin, siis mõned kolleegid (üks neist istub saalis) ei saanud järsku aru, millest ma räägin, arvasid, et ma olen natuke ära pööranud. Nii et härra Uluotsa osa Läänemaal võib-olla minu vastus selgitab teile.

E. Leisson

Lugupeetud härra juhataja! Mul on tunne, et teisesisuliselt arvamusi ei tule ja mul on ettepanek panna kandidatuur hääletamisele. Täna!

Juhataja

Suur tänu! Tiit Made tahab ka kiita.

T. Made

Lugupeetud spiiker! Tahaksin kiita küll, kuid mul jäi niisugune mulje, et teil vist ebaõnnestus härra Uluotsa kinnipanemine. Või kuidas?

M. Kram

Jah, ükskord me mängisime selle ka Eesti Televisioonis ette, proovistaadiumis oli see natuke teisem, ta surus mind nurka. Aga see oli naistepäeva saade ja ei kõlvanud näidata, kuidas need asjad tookord olid. Aga tõstan käed püsti, mul ei õnnestunud härra Uluotsa kinni panna.

Juhataja

Suur tänu, proua Kram. Tundub, et rohkem teid ei piinata. Aitäh! Asuge nüüd oma istekohale, me hakkame otsustama.

Lugupeetud Ülemnõukogu, nagu reglement ette näeb ja ilmselt ka asjaolud seda nõuavad, teeme kohaloleku kontrolli. Kohal on 77 saadikut, puudub 28. Lugupeetud Ülemnõukogu, teil kõikidel on käes otsuseprojekt, ma ette lugema ei hakka, me paneme selle otsuseprojekti hääletamisele, hääletamine on salajane. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Maie Krami valimise kohta Eesti Vabariigi Ülemkohtu liikmeks? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 75 saadikut, vastu ei ole keegi, üks jäi erapooletuks. Maie Kram on valitud Ülemkohtu liikmeks.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatistest komisjonidest

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, järgmise päevakorrapunktina me arutame Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatiste komisjonide probleeme ja paistab, et selle küsimuse juurde tuleb tulla veel mitmelgi istungil.

M. Lauristin

Lugupeetud saadikud! Kuna mul on see punkt pooleli, siis ma läheksin sellega edasi. Praegu, kui saadikurühmad on komisjonide koosseisu veel kord vaadanud, on uuesti üles tõstatatud kahe juba hääletatud komisjoni küsimus. Esimene puudutab saadikueetika komisjoni. Nimelt eelmine kord hääletades oli meid kohal liiga vähe ja 44 poolthäälest ei piisanud reglemendimuudatuseks. § 4 lõige 2 on: "Iga saadik võib kuuluda ainult ühte alatisse komisjoni." Jaak Alliku ettepanek oli täiendada seda sõnadega "välja arvatud eetikakomisjon", lubades sellega saadikutel, kes eetikakomisjoni pretendeerivad, olla ka teistes komisjonides. Konkreetne põhjus oli seotud ka sellega, et ainsana ei ole saadikurühmad eetikakomisjoni esitanud kandidaate, välja arvatud komisjoni esimees Villu Jürjo. Olukord ei ole tänaseks muutunud ja härra Allikult on ettepanek uuesti panna hääletusele tema täiendus § 4 lõige 2: "Iga saadik võib kuuluda ainult ühte alatisse komisjoni, välja arvatud saadikueetika komisjon." Nii et kui teile on selline ettepanek vastuvõetav, siis täna me saaksime seda teha, meil on täna tunduvalt suurem koosseis.

Meil on tekkinud veel teine probleem. Õiguskomisjon on olukorda arutanud, meil on olemas otsus, et komisjon jaguneb kaheks. Kuid praegu on komisjon hakanud uuesti selles otsuses kahtlema. Nad tulevad selle küsimuse juurde siis, kui eetikakomisjoni probleem on lahenenud. Kas eetikakomisjoni puudutava ettepaneku suhtes on arvamusi ja küsimusi või me saame hääletada? Ei ole. Härra Made.

T. Made

Austatud proua Lauristin, kas on veel meie poolt varem üle-eelmisel nädalal vastuvõetud otsused, mida me peaksime täna tühistama ja uuesti hääletama, lisaks nendele kahele? Aitäh!

M. Lauristin

Praegu ei ole saadikurühmade ja komisjonide poolt teisi ettepanekuid tehtud. Ma loodan ka, et need jäävad viimasteks, sest me läheme nende probleemidega niikuinii edasi. Palun hääletame siis uuesti küsimust saadikueetika komisjoni liikmete kuulumise õigusest ka teistesse komisjonidesse. Kes on selle poolt, et anda selline õigus, teha erand reglemendi §-s 4 p. 2? Palun hääletame! Selle poolt oli 68, vastu 6, erapooletuks jäi 4. Järelikult saadikueetika komisjoni komplekteerimisel me teeme erandi reeglist: üks komisjon igal saadikul. Palun siis sellest lähtudes saadikurühmadel mõelda saadikueetika komisjoni liikmetele, sest praegu mul ettepanekuid ei ole. Ja teine küsimus puudutab õiguskomisjoni. Härra Telgmaa, palun.

J. Telgmaa

Kas nüüd ei võiks hetkeks ära kuulata Villu Jürjo arvamust selle kohta, kas saadikueetika komisjon alatise komisjonina on sellisel kujul mõttekas. Meil vahepeal nagu oli arvamus, et ta võiks olla mingisugune erikomisjon. Tänan!

M. Lauristin

Kas härra Jürjo on valmis oma arvamust avaldama? Oli küsimus, kas härra Jürjo on sellise komisjoni koosseisu komplekteerimise puhul nõus sellega, et eetikakomisjon jääb ikka alatisena tööle, palun. Mis härra Jürjo arvab sellest?

V. Jürjo

Austatud koosolijad, me oleme omavahel sellest natukene rääkinud ja paistab, et üldine arvamus on selline, et ta võiks olla alatine komisjon.

M. Lauristin

Tänan! Palun nüüd õiguskomisjoni küsimuses komisjoni praegune esimees härra Anton.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid, riigiõiguskomisjoni ja õiguskaitsekomisjoni moodustamist tundus takistavat kaks asjaolu. Esiteks see, et saadikurühmade poolt pakutud 15-st Ülemnõukogu liikmest valdav enamus soovis osaleda riigiõiguskomisjonis, õiguskaitsekomisjoni osas ei ole minuni jõudnud ühegi saadikurühma taotlust ühe või teise Ülemnõukogu liikme lülitamiseks sellesse komisjoni. Teiseks takistavaks asjaoluks on see, et osa õiguskomisjoni liikmetest soovisid samaaegselt töötada ka saadikueetika komisjonis. Selles küsimuses me võtsime mõni minut tagasi otsuse, mis mõneti muudab olukorda. Viimatinimetatud asjaolu tõttu ei saa ma momendil käituda vastavalt õiguskomisjoni otsusele, millega taotleti meie poolt langetatud otsuse – moodustada kaks õiguskomisjoni – ringivaatamist. Vajalik oleks anda õiguskomisjonile hetkeks aega selleks, et arvestades saadikueetika komisjoni osas tehtud erandit, veel kord asjaolusid kaaluda ja esitada teile lõplik ettepanek.

M. Lauristin

Niisiis praegu me ei hääleta ja võtame kuulda esimehe ettepanekut anda veel aega. Nüüd ma paluksin endale veel korraks sõna, et valgustada seda situatsiooni, mis praegu on komisjonide koosseisus. Praegu vanematekogu vaatas natukene seda olukorda.

Lugupeetud saadikud! Saadikurühmadel on praegu mõne komisjoniga seoses vaja veel täiendavalt asjad üle vaadata. Kõigepealt haldusreformi komisjoni on praegu ikka veel esitatud 5 inimest. Täiendavalt sellele, mis teil on trükitud nimekirjas, on Jüri Kork maarahva saadikurühmast ja Priidu Priks sotsiaaldemokraatide hulgast. Aga mitmed saadikurühmad ei ole esitanud oma ettepanekuid. Eriti ma rõhutaksin, et siin ei ole ühegi venekeelse saadikurühma esindajaid. Samuti ei ole siin liberaalide ja kristlike-demokraatide jne. esindajaid. Nii et koosseis vajaks veel kord läbivaatamist. Ma väga paluksin seda teha. Oli juba juttu õiguskomisjonist. Tõepoolest on ka minul ainult üks inimene registreerinud ennast õiguskaitsekomisjoni liikmeks. Nii et ma väga paluksin siis koos Tõnu Antoniga mind informeerida, kui on leitud, kes jääb õiguskaitsekomisjoni, kes riigiõiguskomisjoni, kui jäävad eraldi komisjonid. Maaelukomisjoni suhtes on raske öelda, et seda saaks tasakaalustada, praegune koosseis on täpselt see, mis teil oli algselt. Ja seal on praegu ainult kolme saadikurühma esindajad. Põhimõtteliselt ta võiks nii jääda, kuna komisjon ise on sellega rahul. Kuid me võtsime ise vastu otsuse, et komisjonide koosseisud peaksid olema tasakaalustatud. Nii et sellelt seisukohalt võiks seda ka veel vaadata. Ja väliskomisjonis on teie käes olevasse nimekirja tehtud täiendus, nimelt maa-keskerakond otsustas Ivar Raigi suunata majanduskomisjonist väliskomisjoni. Nii et te võiksite sellega täiendada teie käes olevat nimekirja. Ülejäänud saadikurühmad ja komisjonid on praeguste nimekirjade järgi selles koosseisus, nagu on teile kätte jagatud. Nii et üldiselt on väga vähe muutusi. Kui me saaksime haldusreformi komisjoni suhtes täienduse, kui ma saaksin ettepanekud saadikueetika komisjoni suhtes ja kui õiguskomisjon otsustaks oma asjad ära, siis me saaksime homme komisjonide koosseisud kinnitatud. Tänan teid!

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud Marju Lauristin! Mul on tungiv palve õiguskomisjoni asjad täna ära lahendada. Sest muidu me homme takerdume koosseisude taha, kui me täna seda otsust ei tee.

M. Lauristin

See küsimus nõuaks siis vaheaega, nagu ma Tõnu Antonist aru sain.

Juhataja

Kui pikalt? Vaheaeg 10 minutit.

V a h e a e g

Juhataja

Kontrollime kohalolekut. Kohal on 72 saadikut, puudub 33. Palun kõnetooli Tõnu Antoni.

T. Anton

Lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon otsustas jääda oma varasema otsuse juurde kindlaks ja taotleb teie ees 25. oktoobril tehtud otsuse "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatiste komisjonide kohta" muutmist selliselt, et õiguskaitsekomisjoni ja riigiõiguskomisjoni asemel saaks moodustatud ühtne õiguskomisjon. Sellise ettepaneku põhjuseks on asjaolu, et õiguskaitsekomisjoni pole saadikurühmade poolt esitatud liikmeid. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu! Ma panen õiguskaitsekomisjoni esimehe Tõnu Antoni ettepaneku hääletamisele ja me teeme uue kohaloleku kontrolli. Kohaloleku kontroll. Kohal on 82 saadikut, puudub 23. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Tõnu Antoni ettepaneku poolt, et Eesti Vabariigi Ülemnõukogus oleks üks õiguskomisjon? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 70 saadikut, vastu 4, erapooletuid on 3. Tõnu Antoni ettepanek on vastu võetud.

T. Made

Austatud Ülo Nugis! Mul on üks küsimus. Nüüd me oleme täpselt samal tasemel, kui me olime poolteist kuud tagasi. Kes küll ära seletaks, milleks see kõik vajalik oli? Aitäh!

Juhataja

See oli kõik vajalik selleks, et iseendale tõestada, et seda tralli vaja ei olnud.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendist

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, jätkame päevakorraga. Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi muudatustest. Me palume kõnetooli Jaak Alliku.

J. Allik

Lugupeetud Ülemnõukogu juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma tahaksin teile kõigepealt ette kanda, et teie poolt moodustatud 3-liikmeline reglemendikomisjon on töötanud üsna viljakalt. Teile on hulk pabereid ette antud, pealegi üsna üksmeelselt, mis näitab seda, et teatud laiapõhjaline koalitsioon on siiski mõnes küsimuses võimalik. Ja kohvi me igatahes joonud ei ole. Nüüd konkreetselt. Täna te leidsite oma laualt § 7 uue variandi. Seesama § 7 muudatused olid välja jagatud ka umbes kaks nädalat tagasi. Ma tahaks öelda seda, et need kaks varianti ei erine teineteisest ühegi sisulise aspekti poolest, lihtsalt pärast esimese materjali kättejagamist rahvasaadik Priks andis oma sõnastuse, mis meie arvates tundus olevat kompaktsem ja eesti keeles parem, nii et sisulisi muudatusi selles paragrahvis ei ole ja isegi komisjon ei ole vahepeal selles küsimuses kokku tulnud. Küll tahaksin ma aga mõneti seletada, mida kogu see paragrahv tähendab. Ja teine paber tuli vist möödunud nädalal reglemendi kohta, see on § 9, § 10, juurde tulid § 6, § 11, § 16 ja § 17 täiesti uute paragrahvidena. Nii et viljakaks tööks tuleks teil see möödunud nädalal saadud paberipakk ka üles leida. See on üsna mahukas, seitse lehekülge. Nii et võtaks praegu aluseks täna väljajagatud § 7 ja § 15 uue sõnastuse ja möödunud nädalal väljajagatud § 9 ja teised.

Nüüd aga läheme sisu juurde. Eesmärk, mille Ülemnõukogu seadis reglemendikomisjonile ja mille me ka ise endale võtsime, oli jätkata tööd, et viia meid siin rahvakoosoleku režiimi töölt üle parlamendirežiimi tööle, arvesse võttes neid kitsaskohti, mida viimased kaks kuud meie ette on veeretanud. Meile sai selgeks, et veel kord tuleb läbi vaadata tõesti üsna mitmed reglemendi paragrahvid, eelkõige aga päevakorra kinnitamine, mis on läinud meil üsna vaevaliselt (õnneks küll kahel viimasel istungil mitte), samuti seaduseelnõude esitamise ja lugemise kord, millega on ka arusaamatusi. Ma tahaks tänada neid Ülemnõukogu saadikuid, kes tegid väga konkreetseid ettepanekuid: Enn Põldroos, Ülo Uluots, kristlikud demokraadid, Priidu Priks. Me püüdsime kõiki neid ettepanekuid võimalikult arvestada.

Kui me nüüd tuleme § 7 juurde, siis on teie ees uus päevakorra kinnitamise kord. Meil tuli ühitada kaks esimesel pilgul üsna vastukäivat probleemi. Kõigepealt takistada korralikult ettevalmistamata, pooltooreste ja juhuslike ja ainult emotsioonidele rajatud küsimuste päevakorda ja Ülemnõukogus kõne alla sattumist. Ja Ülemnõukogu muutumist kohati rahvakoosolekuks, kus igaüks võib igal ajal rääkida ükskõik millest. Teine, mis oleks nagu vastupidine moment, oleks see, et mitte suruda maha iga saadiku seaduslikku õigust küsimusi tõstatada ja ära kuulatud saada. Anda sealjuures igale saadikule kindlus, et tema poolt tõstatatud küsimus Ülemnõukogu tähelepanu pälvib ja ei kao kuhugi Ülemnõukogu Presiidiumi lauasahtlisse või mõnda komisjoni, nii et saadikul puudub igasugune teave ja

kontroll tema ettepaneku edasise saatuse üle. Selle vastuolu lahendamiseks pakume välja selle süsteemi, mida § 7 sisaldab. Nimelt iga istungjärk algab sellega, et Ülemnõukogu paneb ise oma päevakorra kokku, kusjuures aluseks on kolm erinevat küsimuste plokki. Kõigepealt arutame me läbi kõik saadikute või komisjonide või saadikurühmade või valitsuse ja teiste ühiskondliku initsiatiivi õigust omavate institutsioonide ettepanekud ühe või teise küsimuse Ülemnõukogu menetlusse võtmiseks, mis on Ülemnõukogu Presiidiumile laekunud viimase kahe nädala jooksul. See aeg võib olla lühem, aga ei või olla pikem. Seetõttu ka selles viimases projektis, § 7 lõige 2 neljas rida tuleks sõna "vähemalt" ilmselt maha tõmmata. Selleks et me seda plokki saaksime Ülemnõukogu täiskogul läbi arutada, esitab Ülemnõukogu Presiidium igale saadikule neljapäevaks taoliste ettepanekute nimekirja koos omapoolse konkreetse suhtega või ettepanekuga. Ilmselt need ettepanekud, mis presiidium teeb, saavad olla põhimõtteliselt kolmelaadilised.

Esiteks. Küsimust ühel või teisel põhjusel üldse Ülemnõukogu menetlusse võtta. Teiseks, suunata küsimus ettevalmistamiseks kas mõnele komisjonile või vabariigi valitsusele või läbiarutamiseks saadikurühmadele, kusjuures see suunamine peab ilmtingimata olema kindla tähtajaga. Ja kolmas võimalus, võtta küsimus juba algava istungjärgu päevakorda. Sel juhul on koos taolise ettepanekuga vajalik mõistagi välja jagada ka otsuse või seaduseelnõu projekt. Igas küsimuses võib põhjenduseks sõna saada ettepanekuga esineja ja Ülemnõukogu Presiidiumi esindaja. Neile võib esitada küsimusi, kui asja sisu jääb arusaamatuks, aga läbirääkimisi sel hetkel ei avata, sest et vastasel korral me asendaksime menetlusse võtmise arutelu juba asja sisulise arutamisega. Ja seejärel Ülemnõukogu võtab igas taolises küsimuses lihthäälteenamusega vastu oma seisukoha.

Võib oletada, et mõni küsimus satub ka algava istungjärgu päevakorda, aga see on erandjuhtum. Enamik küsimusi jääb oma aega ootama, kuid seejuures kindla tähtajaga. Sellega hakkama saanud, võtab Ülemnõukogu ette järgmise küsimuste ploki, nimelt need küsimused, mille arutamise alustamiseks või jätkamiseks on Ülemnõukogu poolt määratud tähtaeg kätte jõudnud. Need küsimused tulevad algava istungjärgu päevakorda automaatselt, ilma hääletamata. Kui aga ettevalmistustöö pole tähtajaliselt lõpule jõudnud, võetakse küsimus ikkagi päevakorda, kuulatakse ära vastavad seletused ja antakse uus tähtaeg. Meie arvates distsiplineerib selline protseduur küsimuste ettevalmistajaid. Samuti kanduvad istungjärgu päevakorda automaatselt need küsimused, mis eelmisel istungjärgul olid küll päevakorda võetud, kuid mida arutada ei jõutud. Kui nii peaks veel kord juhtuma, siis oleme sätestanud, et kolmandal istungjärgul tulevad taolised küsimused arutusele esmajärjekorras ja seejärel võetakse vaatluse alla Ülemnõukogu Presiidiumi poolt istungjärgule esitatud

päevakorra projekt. Ilmselt on juba presiidium lülitanud sinna esimesest ja teisest plokist lähtuvaid küsimusi. Kuid võimalik, et ka täiendavalt just neid, mille arutamist presiidium peab vajalikuks. Meie arvates tuleks presiidiumile see õigus anda ning tema poolt esitatud küsimuste puhul võib arutuse alla tulla vaid nende sõnastus, mitte aga nende küsimuste taandamine. Kõnealuse kolme ploki väliseid küsimusi täiendavalt päevakorda esitamise õiguse me välistaksime. Andes aga samas selle võimaluse täiesti uue § 15 alusel, mis käsitleb kiireloomulisi küsimusi. Kui Ülemnõukogu on selliselt kolme ploki läbitöötamise abil päevakorra koostanud, pannakse see tervikuna kinnitamiseks hääletusele. Kas päevakorra kinnitamine vajab lihthäälteenamust või absoluutset, s.t. 53 häält, selles küsimuses me oma komisjonis konsensuseni ei jõudnud ja pakume teile otsustamiseks kaks varianti. Mulle isiklikult tundub, et kui üksikküsimuste üle otsustamisel võiksime nõustuda lihthäälteenamusega, siis päevakorra lõplik kinnitamine vajaks ehk 53 saadiku nõusolekut, s.t. Ülemnõukogu enamiku nõusolekut selle päevakorra järgi töötada. Ühtlasi tahaks juhtida tähelepanu sellele, et päevakorra taoline moodustamise kord nõuab suurt vastutustunnet nii Ülemnõukogu Presiidiumi kui ka Ülemnõukogu poolt, sest tuleb hoiduda päevakorra ülekujamisest küsimustega, mida arutada ei jõua. See kord nõuab realistlikku päevakorra koostamist.

Ja nüüd siis § 15 kiireloomulistest küsimustest. Kommenteerida siin polegi midagi, sest see paragrahv annaks igale saadikule võimaluse talle tähtis küsimus koheselt arutusele võtta. Kuid seob ettepaneku ka vastutusega, sest nõuab otsuse projekti ning toob kaasa ka Ülemnõukogu tegevuse katkestamise ja küsimuse viivitamatu arutamise. Sel juhul peab olema tõesti kindel, et asi on nii tähtis, et ei anna kaks nädalat oodata ja normaalset ettevalmistusprotseduuri läbida. Kusjuures me oleme ka sõnastanud, et taoliselt ei saa läheneda seaduseelnõudele. Aga juba edasistes paragrahvides, mis teil ka käes on, oleme sätestanud ka seaduseelnõude kiireloomulise arutamise korra. Juhul kui me kogu päevakorra vastuvõtmise otsustame 53 häälega, siis võiks selles küsimuses minu meelest loobuda kvalifitseeritud häälteenamusest. Nii on siin ka sõnastatud. Võtta need kiireloomulised küsimused päevakorda, kui ettepanek kogub rohkem poolt- kui vastuhääli. Ja see omakorda tõstaks iga saadiku vastutust taolise ettepaneku esitamisel.

Ja lõpuks on ettepanek iga teispäeva hommikul anda võimalus esineda poliitiliste avaldustega. Sellisest vajadusest me ilmselt ei pääse, kuid meie arvates on vajalik taoliseks Hyde Park'iks eraldada kindel aeg, mis tähendab, et muul ajal Ülemnõukogus mingeid päevakorraväliseid jutte ja esinemisi ei toimuks.

Mis puutub § 9 ja edasi seaduseelnõude lugemist, eriti § 11, siin ma pikalt ei kommenteeriks, aga juhiks teie tähelepanu sellele, et me püüdsime täiesti selgelt eristada esimesel, teisel ja kolmandal lugemisel toimuva. Praegu on meil ju nii, et esimene lugemine jääb formaalseks ja kolmas lugemine on kuidagi üldse tarbetu, sest ei saa teha parandusi ega esitada küsimusi. Siin me sätestasime, mida tehakse esimesel, mida teisel ja mida vajaduse korral ka kolmandal lugemisel. Kusjuures kolmanda lugemise puhul andsime õiguse teisel lugemisel tehtud muutusi uuesti hääletada, kui seda nõuab ettekandja või mõni komisjon. Et välistada läbimõtlematust taoliste kiireloomuliste muutuste tegemisel, mille taga on mitmed miljonid rublad, nagu siin on mõnikord ka juhtunud. Ja lõpuks siis ka kiireloomuliste seaduseelnõude arutamine § 16. Üldse ei olnud meil sätestatud Ülemnõukogu Presiidiumi seadluste kinnitamise kord. Sellega on olnud mitmeid arusaamatusi ja nüüd on see siis §-s 17 kirjas. Siin on muudatusi veel mõnes punktis, ma arvan, et üle kordama ei hakka. Kõik oskavad ju seda ise lugeda, nii et ma praegu lõpetaksin. Kas on küsimusi? Vastaksin küsimustele.

Juhataja

Meil on mõned küsimused. Priidu Priks.

P. Priks

Lugupeetud ettekandja, § 7 lg. 4, kas seal 2. reas ei ole neljas või kolmas sõna üleliigne?

J. Allik

Sõna "eelmine" on ilmselt üleliigne. Ma sain alles täna kätte nagu teiegi. Aitäh!

Juhataja

Kas on veel küsimusi Jaak Allikule? Ei ole. Suur tänu! Avame läbirääkimised. Peet Kask.

P. Kask

Austatud Ülemnõukogu juhataja ja lugupeetud Ülemnõukogu! Kuna töö reglemendi töörühmas on olnud võrdlemisi viljakas, nagu härra Allik juba rääkis, siis ma keskendun ainult ühele probleemile. See on see probleem, milles me konsensusele ei jõudnud ja mille kohta on kaks varianti välja pakutud. See on § 7 5. lõige variant 1 ja 2, kuidas võetakse vastu otsuseid päevakorra küsimuses, kas absoluutse häälteenamuse või lihthäälteenamusega.

Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed, kõige tavalisem kollegiaalse otsustamise viis on lihthäälteenus. Seda kasutatakse väga laialt ja peaaegu kõikidel juhtudel, välja arvatud

mõned üksikud erandid, mil taotletakse suuremat konsensust. Need juhtumid on tavaliselt siis põhiseadus, tähendab reeglite kehtestamine, kus konsensus on tõesti vajalik, et kõik tunnistaksid reegleid. Ja veel mõned väga olulised üksikud küsimused. Aga minu arvates ei sobi konsensusdemokraatia elemendid kindlasti vähemalt kahel juhul. Esiteks ei sobi neid kasutada lihtseaduste hääletamisel, sest see teeb tegeliku poliitika võimatuks, blokeerib ära meie otsustusvõime. Me ei ole seni veel pärispoliitikasse jõudnud, me oleme seni tegelnud põhiliselt olemasoleva konsensuse vormistamisega. Väga suur osa meist taotleb ühtesid ja samu asju: me taotleme iseseisvust, me taotleme immigratsiooni tõkestamist, me taotleme turumajandusele üleminekut jne. Aga varem või hiljem me jõuame tegelikku ellu, tegelikku poliitikasse. Ja kui meil ei ole adekvaatseid seadusi, siis me jõuame kriisiolukorda. Praegu ei käi jutt lihtseadustest, veelgi vähem konsensusdemokraatia rakendamiseks sobivast juhtumist. Päevakorraküsimuses võime me konsensusdemokraatiat rakendada sel juhul, kui meil on aega konsensusele jõudmiseks. Kui konsensus on eesmärk, siis saab seda saavutada läbirääkimiste ja konsensuse otsimise teel. Päevakorraküsimuste arutamisel me küsimuste sisusse ei tungi, meil ei ole aega konsensust otsida, seetõttu ei maksa mingil juhul rakendada konsensusdemokraatia hääletamisreegleid. Sellepärast kutsun ma üles hääletama variant 2 poolt. Tänan!

T. Made

Austatud eesistuja, kallid kolleegid! Reglement on meile äärmiselt hädavajalik. See peab olema ratsionaalne. Sellest sõltub suures osas meie igapäevane töö. Reglemendi töörühm on tõesti ära teinud väga tubli töö ja asjad ilmselt paranevad oluliselt.

Mul on teile ette panna mõningad põhimõttelised küsimused meie töökorralduse edasise muutmise asjus, mida võiks arutada ja hääletusele panna. Kõigepealt see, mis ei ole üleüldse puudutamist leidnud töörühma poolt. Kuidas meie igapäevase töö aeg on korraldatud. Ma ei tea, kuidas teid, kuid mind selline töökorraldus ei rahulda, nii nagu see praegu on (esmaspäeviti, teisipäeviti, kolmapäeviti, neljapäeviti 2–3 tundi). Seepärast pakuksin välja põhimõttelise muudatuse. Alustaksin sellest, et mitte enam alustada tööd esmaspäeviti uue istungjärguga, vaid jagada parlamendi või Ülemnõukogu töö sügis- ja kevadistungiteks. Mitte kinnitada iga esmaspäev päevakorda, vaid Ülemnõukogu Presiidiumisse laekuvad nii valitsuselt kui ka üksiksaadikutelt, nagu reglemendis on paika pandud, ettepanekud päevakorraküsimustes. Need pannakse seal järjekorda ja informeeritakse meid küsimuste laekumisest. Kiireloomulised küsimused tuakse istungite saali täpselt nii, nagu see kord on

uues reglemendis kehtestatud. Jäägu ära see igasmaspäevane võitlus päevakorra ümber, mis on nüüd küll mõneti leevendunud.

Edasi. Ma teeksin ettepaneku nädalas kolme istungitepäeva sisseseadmiseks. Me ei määra põhimõtteliselt täpselt ära istungite aega. Selleks ettepanekuks on mind õhutanud meie naabrite soomlaste kogemus. Nemad on oma parlamendi Eduskunna töö korraldanud niimoodi, et nad on välja kuulutanud istungite algamise aja ja töötavad siis parasjagu nii kaua, kui on jaksu, jõudu ja küsimuste arutamine nõuab. Teeksin ettepaneku esmaspäeviti koguneda kell 15, kolmapäeviti kell 15 ja neljapäeviti kell 13 ja töötada siis nii palju, kui parasjagu on vaja. Hommikune aeg oleks komisjonide ja saadikurühmade tööks. Samuti teisipäev ja reede kas siis presiidiumi või saadikute individuaalseks tööks või siis tööks valijatega. Mitte enam pidada vaba nädalat. Edasi teeksin ma ettepaneku, et sügisistung lõppeks 20. detsembril enne jõule ja me peaksime vaheaja kuni 10. jaanuarini. Siis alustaksime kevadist istungit ja selle me lõpetaksime 15. juulil ja peaksime suvevaheajaga kuni 1. septembrini, kusjuures selle poolteise kuu sees on ka kohtumised valijatega ja individuaaltööaeg enda kallal ja töö komisjonides. Nii nagu parasjagu paremaks peame. Tähendab, teeksime oma hakitud töökorralduse pisut regulaarsemaks, et meil oleks igapäevases töös rohkem plaanipärasust. Nüüd veel konkreetselt mõned ettepanekud reglemendi juurde, mis on printsiipiaalse tähtsusega. Juba varem tegin ettepaneku, et meie komisjonid ei peaks mitte olema 6-liikmelised, vaid 8-liikmelised. Elu on näidanud, kui 50% komisjoni liikmetest on kohal, siis see on 3 inimest. Kui võetakse vastu otsus lihthäälteenamusega, siis see tähendab, 2 inimest poolt ja 1 vastu. Ja ongi põhikomisjoni seisukoht öeldud siin saalis välja kahe inimese seisukohana. Tähendab, komisjonid 6-liikmelisena on liiga väikesed.

Edasi, § 5. Vanematekogu. Selle esimeses punktis, kuidas vanematekogu komplekteeritakse, on teatud diskrimineerimine. Ilmtingimata tuleb kuuluda mingisse saadikurühma. Kuid meil on siin vähemalt 3 inimest, kes on ühe või teise erakonna või partei eesotsas, kelle parteid on seetõttu Ülemnõukogus mõneti diskrimineeritud, kuna nende esindajad ei saa võtta osa vanematekogu tööst. Seepärast on mul ettepanek 1. punkti lisada juurde veel, et vanematekogusse arvatakse saadikurühmadesse mittekuuluvad erakondade esimehed või liikmed.

Edasi. § 9 punkt 3. Kahjuks on olnud meie töös niisugust praktikat, et kõik saadikud ei ole saanud teps mitte kõnet pidada, sõna võtta ja küsimusi esitada, aga see on nende igapäevane õigus. Meie, saadikute õigus. Sellepärast pakuksin välja 3. punkti niisugust redaktsiooni: "Kõnet pidada, sõna võtta või küsimusi esitada peavad saama kõik selleks soovi avaldanud saadikud. Enne küsimuse arutamisele asumist võidakse määrata küsimuse arutamiseks

kulutatav aeg." Nüüd päevakorralduste arutamisest. On punkt, kus määratakse, et Ülemnõukogu esimehele ja valitsuse esimehele on antud päevakorrapunktis esinemise eelisõigus. Lisaksin 4-nda punkti 1. lõiku: "... kuid ka nendele kehtivad sõnavõttuks ja kõneks ettenähtud ajalimiidid".

Punkt, kus on öeldud, et kõne pidajale ja sõnavõtjale küsimusi ei esitata, on kahtlemata väga õige. Kuid meil on kogemusi, et läbirääkimiste käigus esitame saalis vastastikku teineteisele küsimusi või palume, et üks või teine saadik siin saalis toetaks või kinnitaks mõnda seisukohta. Peaksime arutama, kas see praktika läbirääkimiste käigus on õige? Võib-olla meie reglement peab kajastama ka seda, et läbirääkimiste käigus vastastikku teineteisele saalis küsimusi esitada ei ole sobilik.

Nüüd on üks niisugune probleem. § 10 punkt 6 on reglementeeritud meie lugupeetud istungi juhataja ja tema asetäitja sõnavõtmise, küsimuste esitamise ja kõnepidamise kord. See on minu meelest liiga range. Istungi juhataja ei või asja sisuliseks arutamiseks võtta kohalt sõna. Miks ta ei võiks seda teha? Las ta ikka võtab sõna kohalt, kui tal on midagi öelda. Teine asi, et kõnepidamise ajaks peaks ta tulema küll siia, kõnetooli. Kuid meil on kogemusi, et spiiker on olnud presiidiumis üksinda. Asetäitjaid ei ole olnud kohal. Mis siis saab, kui meie istungi juhataja tahaks tulla kõnet pidama, aga talle on öeldud, et ta peab istungi juhatamise andma üle asetäitjale ja ühtegi asetäitjat ei ole? Kas ta jääb kõnepidamise õigusest ilma? Lugupeetud töögrupp võiks selle küsimuse ka läbi mõelda, et mis siis sellisel juhul võiks juhtuda. Edasi. Mul on ettepanekud seaduseelnõude lugemise korra kohta. Kas me ei parandaks oma töötempot? Meil on kord, et esimesel lugemisel saab esitada ainult küsimusi ja kogu lugu. Ja milleks üldse me jagame Moskva eeskujul lugemised esimeseks, teiseks ja kolmandaks? Ehk loobume sellest printsiibist? Võib-olla saame kohe, niipea kui asjad tulevad meil esimene kord arutamisele, pärast küsimuste esitamist alustada ka läbirääkimisi, jagamata lugemisi esimeseks, teiseks või kolmandaks. Kui aeg lõpeb otsa, siis katkestame lugemise ja läheme arutamisega edasi järgmine päev. Antud juhul on vaja läbi teha teatud rituaal, enne kui seaduseelnõu saab vastu võetud. Teeme selle asja mõneti lihtsamaks. Juhul kui kõik jääb nagu praegu, ei ole ju kolmandal lugemisel õieti mingisugust mõtet. Diskussiooni enam ei saa avada, parandusi, isegi olulisi parandusi, ei saa sisse viia, midagi ei saa teha. Sellisel juhul ei ole kolmandal lugemisel enam mingisugust sisulist mõtet.

Ja nüüd lõpuks. Mul on ettepanek lisada veel üks paragrahv. Selle järjekorranumber on 19 või 20. Selle paragrahvi pealkiri oleks "Valitsuse infotund". Praegu on Ülemnõukogule ette kirjutatud, kuidas valitsuse esimees ja ministrid meie küsimustele või pärimistele vastavad. Viime reglementi ise sisse infotunni töökorra. Ettepanek on niisugune. Esimene punkt.

Valitsuse infotund toimub täiskogu istungitel igal neljapäeval, algusega kell 17. Selle kannab üle Eesti Raadio. Iga kuu istungjärgu kolmandal töönädalal kantakse infotund üle Eesti Televisioonis.

Teine punkt. Saadikud esitavad peaministrile ja valitsuse liikmetele küsimusi ja arupärimisi reeglina kirjalikult. Järgmisel infotunnil vastamisele kuuluvad need küsimused ja arupärimised, mis on Riigikantseleisse esitatud vähemalt 6 päeva enne infotunni toimumist. Kolmas. Saadikutel on õigus esitada peaministrile ja valitsuse liikmetele küsimusi istungitesaalis. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Enne kui me jätkame läbirääkimisi, juhin saadikute tähelepanu sellele, et praegu kehtib veel vana reglement, mis eeldab seda, et parandusettepanekud tuleb esitada kirjalikult. Enn Põldroos.

E. Põldroos

Härra juhataja, lugupeetud kolleegid, ma võtaksin endale julguse esitada ühe väikese täienduse, mida ma siiski pean oluliseks. Kuid kõigepealt ma tahaksin väljendada oma rahulolu reglemendiprojektis välja pakutud seaduseelnõu arutuse käigu üle, mille mõte seisab selles, et ei ole võimalik viimasel hetkel esitada tooreid ettepanekuid muudatuste ja täienduste kohta, et kõikide täiendusettepanekute laekumine on õigeaegne ja neisse on võimalik süveneda ning põhjalikult läbi arutada enne hääletamist. Selle tõttu ma ei ole päris nõus kolleeg Made ettepanekuga, et kõik lugemised teha üheks, sest asja tuum ongi selles, et enne teist lugemist peavad olema laekunud kõik ettepanekud. See teebki rääkimise võimalikuks. Hiljem ettepanekuid praktiliselt ei toimu. Kuid minu ettepanek puudutab § 16 1. lõiget. Asi on nimelt selles, et taolise korra alusel, mille me siin kehtestasime lugemisprotseduuride suhtes, venib seaduseelnõude arutelu käik suhteliselt pika aja peale, mis on ka loomulik. § 16 lõige 1 kehtestab: protseduur nende eelnõude puhul, mis on kiireloomulised ja mis lähevad teistsuguse protseduuriga ilma neid ajaliselt venitamata. On selge, et need on sellised ettepanekud, mis oleksid mõttetud, kui neid võetakse mitte praegu kohe, vaid kahe nädala tagant vastu. Ja selletõttu üks väga väike parandus, nimelt: siin on ette nähtud projektis, et selle kiirprotseduuri rakendamiseks peab olema hääletatud hääletamisel kaks korda rohkem poolt- kui vastuhääli. Praktiliselt see küsimus, kus on pandud nii kõrge tsensus selle protseduuri rakendamiseks, tähendab võimalust vähemuse küsimust täielikult blokeerida, sest juhul, kui seda protseduuri ei rakendata, muutuvad need seaduseelnõud mõttetuks, neid ei saa

enam hiljem arutada. Selle tõttu ma teen ettepaneku siin see kaks korda rohkem poolt kui vastu ära jätta ja kasutada lihthäälteenamust, rohkem poolt kui vastu. See oleks demokraatlikum. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Head kolleegid, ma ikka juhin teie tähelepanu sellele, et praegused parandusprojektid on ikka kui otsuseprojektid. Aitäh! Ja ma paluksin parandusettepanekud otsuseprojekti kohta esitada kirjalikult. Ants Paju.

A. Paju

Lugupeetud juhataja, austatud kolleegid! Mul on tõesti tihti selline tunne, et me pakume siit puldist vanu tõdesid kui uue avastajad. Hr. Made kõneles, et me jätaksime selle tsüklilisuse ära ja teeks oma elu lihtsamaks. Lõunanaabrid lätlased teevad seda ja väga edukalt. Krõlovi valmis "Kvartett" on ümberistumise probleem ammu juba selgeks mõeldud. Minu arvates kogu meie häda ei ole mitte niivõrd reglemendis, kui võrd ühes lihtsas tõdemuses. Selleks, et seadusloome töötaks, on vaja mingisuguseidki tingimusi. Tuletame eelnevalt meelde. Kui oli Ministrite Nõukogu, oli EKP Keskkomitee, Ülemnõukogu, kuidas siis töö käis? Meil on praegu läinud tegelikult ju määruste juurest seaduste vastuvõtmiseni. Kui palju oli siis kaadrit abiks ja kui vähe on meil? Ma toon lihtsa näite. Kui lõunanaabritel on keskkonnakomisjonil 10 000 rubla komisjoni eelarve ja on olemas vastavad spetsialistid ja eksperdid, keda saab kaubelda, siis meie siamaale ei tea näiteks veel, kui palju on ühel või teisel komisjonil eelarve, milliseid inimesi võib kaasa haarata. Ja lõpuks kogu selle raamistiku juures, mida me püüame luua, et see protsess oleks taltsutatud, puudub üks mõiste. Ei ole ju arvestatud seda peamist, millised seadused kuskohal peaksid olema, et need oleksid õigeaegselt vastu võetud ja et kogu elu, mis ootab neid seadusi, saaks juhitud. Mulle tundub, et me juhime praegu teise kohta oma energia ja jätame selle peamise tingimuse loomeprotsessi soodustamiseks täiesti arvestamata. Ja oma küsimuse esitan ma ka kirjalikult. Mulle tundub, et selles pakutud seaduseelnõus on väike vastuolu. See on § 7 punkt 5: "Päevakorra arutamise raames kuulatakse ära ..." jne. Need protestitakse. Ja p. 6 ütleb, et kui istungi juhataja nõustub päevakorra projekti suhtes esitatud protestiga, siis loetakse protest rahuldatuks. Ma ei saa siin hästi sisust aru. Ja jään selle juurde, et võiks olla variant 2. Aga kogu see lugu on meil ikkagi kunstlikult üles aetud. Sellega me raiskame aega, loomeprotsessiks ei ole veel tingimusi, jään selle juurde.

Juhataja

Suur tänu! Hea kolleeg Tiit Made, parandusettepanekud oleks vaja esitada kirjalikult komisjonile. Suur tänu! Ülle Aaskivi.

Ü. Aaskivi

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid. Ma tahaksin tõesti praegu resoluutselt võimendada seda juhataja poolt väga malbelt tehtud märkust. Lõpetame sellise tööstiili, mille kohaselt me ei anna oma ettepanekuid moodustatud töökomisjonile juba eelnevalt, kui komisjon töötab, vaid käime ennast nende ettepanekutega kõnetoolis eksponeerimas. Ja ma palun väga, kallid kolleegid, katsume nüüd edasises arutelus jääda nende projektide raamidesse, mida meile töögrupp on täna esitanud, ärme lähme nendest välja. Meil on juba kogemusi, kuhu me selle reglemendi arutamise jäle võime välja jõuda. Aitäh!

K. Koha

Lugupeetud juhataja, kolleegid! § 7 pakutud kahest variandist toetan ma põhimõtteliselt teist varianti, s.o. lihthäälteenamust, sest päevakorraküsimus ei ole ju nii kaalukas põhimõtteline küsimus, kus peab olema suurem konsensus. Ma toetan igal juhul teist varianti.

A. Prii

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Tegin kirjalikult kristlik-demokraatliku saadikurühma poolt ettepaneku, et esmaspäeviti toimuks täiskogu istung kell 12–14 lisaks õhtusele, kuna meie arvates on täiskogu istungeid liiga vähe. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kas see on komisjoni antud? Tiit Made.

T. Made

Lugupeetud kolleeg Aaskivi! See meie töö siin ei ole enesenäitamine, vaid oma oskuste ja võimete piires püüame seda teha nii hästi või halvasti, kui see meil õnnestub. Kas siis kirjalikult või suuliselt, kas siis saalis või kuluaarides. Kuid kahtlemata ma saan teie ettepanekust aru. Reglementi võiks ju tõesti sisse panna, et lõpetada siin saalis kõik sõnavõttud ja kõned ja teha seda üldse kirjalikult komisjonide kaupa. Aitäh!

A. Sirendi

Austatud kolleegid! Ma tahtsin ka toetada põhimõtteliselt Tiit Madet ja astuda välja pr. Aaskivi vastu selles küsimuses. Me ei saa ju lihtsalt komisjonile anda ettepanekuid, kuna ta võib need kõrvale visata. Me peame oma seisukohti põhjendama, ja me peame põhjendama just nimelt siin kõigi 105 kolleegi ees. Ja ainult sel juhul, kui me tõesti ei leia siin toetust, siis ilmselt me oleme vähemuses ja peame leppima sellega, et enamuse ettepanek läheb läbi. Aga niisuguse jutuga välja tulla, et me käime ennast eksponeerimas, on lihtsalt veidikene ebameeldiv kuulda. Ja kes selle mõtte peale tuleb, on võib-olla ise selleks esinenud. See on muidugi tema enda sisemine asi, mille puhul ja kuidas ta esines. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Võib-olla me kuulame ära ka kohalt sõnavõtu, enne kui tuleb Jaak Allik kõnepulti. Illar Hallaste ja siis Jaak Allik.

I. Hallaste

Austatud eesistuja, lugupeetud kolleegid! Mul oleks tegelikult rohkem küsimuse laadi ettepanek. Kas praegu on meil olemas korda, kuidas kutsutakse tagasi neid ametiisikuid, keda Ülemnõukogu on ametisse kinnitanud? Me täna kinnitasime Ülemkohtu liikme ametisse. Ma ei väida, et me peaksime teda kohe tagasi hakkama kutsuma, aga põhimõtteliselt selline kord võiks meil reglemendis olemas olla. Ja kas reglemendi töörühm on selle välja töötanud? Nii et selline küsimus hr. Allikule ja aitäh.

J. Allik

Lugupeetud kolleegid, ma tahaksin vastata nendele ettepanekutele, mis on tehtud. Üks arutelu on tõesti tekkinud lihtsalt minu süü tõttu. Nimelt, reglemendikomisjon otsustas, et me ei ole oma tööd lõpetanud ja me jätkame tööd vastavalt sellele, kuidas meile laekuvad saadikutelt kirjalikud ettepanekud. Ma lihtsalt unustasin ütlemata, meil olid lisaks neile täiendustele, mida me teinud olime, kristlike-demokraatide ja veel üksikute, ka sotsiaalkomisjoni ettepanekud istungjärkude aja muutmise suhtes, mille juurde tuli siin ka Tiit Made. Niivõrd kategoorilisi ettepanekuid, nagu Made täna tegi, meil küll ei olnud, küll aga oli kellaegade ja päevade kohta, selle tsükli muutmise kohta. Ja komisjon jõudis üksmeelsele arvamusele, et me tuleksime selle küsimuse juurde tagasi paari kuu pärast, pärast seda, kui me oleme moodustanud uued komisjonid ja kui need uued komisjonid on reaalselt tööle hakanud. Et saada selgeks, kui palju normaalse tööritmi juures kulub meil aega komisjonide tööle ja kas

üldkogu tööaeg vajab korrigeerimist või mitte. See oli meie täiesti üksmeelne arvamus, et praegu, kus meil kõigil on teatud elu- ja töötükk sisse töötatud, mitte hakata surkima istungjärgu tööaja muutmist. Aga kui vajadus tekib, tuleme paari kuu pärast selle juurde tagasi.

Nüüd aga konkreetsete ettepanekute kaupa, sest osa küsimusi on meie poolt juba läbi arutatud, osa on täiesti uued.

Kõigepealt see, millest rääkis härra Peet Kask. Ilmselt jälle vist minu süü tõttu variandid 1 ja 2 ei ole päris täpselt need, millest ma rääkisin ettekandes ja mis oli komisjoni teine variant, mida mina ja härra Menšikov toetasime. Et need oleksid täpsed, kui me hääletama hakkame, siis variant 1 peaks olema sõnastatud selliselt: otsused päevakorraldustes võetakse vastu lihthäälteenamusega, päevakord tervikuna kinnitatakse absoluutse häälteenamusega. Siis vastaks sellele, mida me komisjonis rääkisime. Ja teine variant oleks, nagu kirjas on: otsused päevakorraldustes võetakse vastu lihthäälteenamusega.

Edasi, ma püüdsin kirja panna härra Made 11 ettepanekut. Härra Made esimene ettepanek tähendaks minu arvates seda, et me üldse mitte kunagi päevakorda ei arutaks või teeks seda kevadel ja sügisel üks kord. Minu meelest tuleks sellest suur segadus. Ma ei oska teistmoodi seda asja kommenteerida. Ma ei saa aru, et see ettepanek meie tööd sisuliselt parandaks. Või tuleks igal esmaspäeval meie ette pidev Ülemnõukogu Presiidiumi diktaat. Ma isiklikult seda ei toetaks, ma ei tea, mis teised reglemendikomisjoni liikmed teevad.

Ajast ma rääkisin. Jälle puhtisiklik arvamus, et ettepanek määrata kindlaks ainult alustamisaeg, jättes lõpuaja lahtiseks, ei ole vastuvõetav. On ju inimestel ka muid ülesandeid. Mina ei kujuta oma tööd ette, kui ma ei tea, mis kell siin lõpeb, üks päev kell 6, teine päev kell 10 öösel. Seda ettepanekut võib ju hääletada või, kui Ülemnõukogu täiskogu nõus on, võtame selle arutusele siis, kui me üldse hakkame aegu ümber vaatama. Kolmas ettepanek: mitte pidada vaba nädalat. Täpselt sama asja oleme pikalt arutanud kevadel ja jõudnud selles suhtes üsna suurele üksmeelele.

Komisjonid 8-liikmelisteks. Härra Made, me nädal aega tagasi vist hääletasime selle täiskogus läbi.

Viies küsimus, kuidas sõltumatute saadikud saavad vanematekogus olla. Ilmselt on see küsimus, mida reglemendikomisjon peaks arutama, see on tõsine probleem. Mul on ettepanek anda see ettepanek reglemendikomisjonile.

Kuues probleem. Siin minu meelest oli vastuolu, võib-olla ma ei saanud aru. Ühelt poolt soovitas härra Made sisse viia, et kõik selleks soovi avaldavad saadikud saavad sõna. Ja teiselt poolt soovitas määrata küsimuste arutamiseks antav aeg. Minu meelest korraga neid kahte

asja ei saa kuidagi rakendada. Meil on praegu see süsteem, et juhataja võib teha ettepaneku läbirääkimiste lõpetamiseks, kuid on sätestatud, et kõik, kes on registreeritud tablool, saavad sõna. Juhataja ettepanek tähendab seda, et rohkem registreerimisi vastu ei võeta.

T. Made seitsmes ettepanek. Kehtestada ajalimiidid Ülemnõukogu esimehe ja valitsusjuhi sõnavõttude suhtes. Kuna me ei ole praegu erandeid kehtestanud, siis loomulikult eeldab see, et neil on ka seesama 7 minutit. Ülemnõukogu juhatajal tuleb lihtsalt oma ülesannet täita ja nad katkestada peale 7 minutit. Kuid nüüd on uue punktina sees – paluda Ülemnõukogult luba nende sõnavõttu pikendada, kui Ülemnõukogu seda tahab, nagu iga saadiku puhul. Ma ei pea vajalikuks spetsiaalselt rõhutada, et neil ei ole erioigusi.

Kaheksas ettepanek puudutab seda, kas läbirääkimiste käigus võib esitada üksteisele küsimusi või ei või. Ilmselt vajab see ka reglemendikomisjoniga arupidamist.

Üheksas probleem. Kui spiiker on üksi, siis ta ei saa sõna võtta. Minu mõistus ei võta, kuidas seda küsimust lahendada. Me võime sätestada, et üks asetäitja peab tingimata kohal olema, aga see vist ei ole otstarbekas. Muud me sinna sätestada ei saa. Võib anda sel juhul, kui ta üksi on, talle õigus võtta sõna spiikrina, aga kes siis sel hetkel spiiker on ja kes katkestab, kui ta üle 7 minuti kavatses rääkida. See on üsna lahendamatu vastuolu, võib-olla me peame kolmekesi veel selle üle mõtlema.

Edasi, järgmine Tiit Made ettepanek lugemiste korra kohta, mitte teha esimest, teist, kolmandat lugemist. See on täpselt vastupidine ettepanek sellele, mille kallal reglemendikomisjon töötas ja püüdis sätestada reeglid iga lugemise kohta. Ma kardan, nagu siin ka juba härra Põldroos ütles, et sellest tuleb suur segadus, kui neid reegleid ei ole. Õigem oleks siiski jätta need kolm lugemist, tähendab kaks lugemist. Kolmas äärmise vajaduse puhul, kui mõni grupp nõuab. Mina eelistaksin praegu pakutud varianti.

Edasi härra Made ettepanek valitsuse infotunni kohta. Siin ma vabandan proua Sergij ees, kes on teinud konkreetse ettepaneku valitsuse infotunni osas. Küsimus on tõesti selles, et valitsuse infotund ei ole üldse reglementeeritud ja ma arvan, et, lähtudes proua Sergij ja härra Made ettepanekust, reglemendikomisjon võtab endale ülesandeks töötada välja spetsiaalne reglemendipunkt valitsuse infotunni suhtes, vajadus selleks on.

Edasi härra Põldroosi ettepanek § 16 kohta. Nagu te märkate, sätestab § 15 kiireloomulised küsimused, aga mitte seaduseelnõud, ja siin on meil kehtestatud lihthäälteenamus. Härra Põldroosi ettepanek oli ka § 16 puhul, kus on seaduseelnõude arutamise kord, otsustada nende päevakorda võtmise lihthäälteenamusega. Ma ei julge üksinda nõustuda, lihtsalt komisjonis ei ole seda arutanud. Võib-olla lahendada see küsimus täna täiskogus hääletamisega. Põhimõtteliselt ma ei näe siin probleemi. Muidugi võib ka siin lihthäälteenamusega. Me

lihtsalt lähtume sellest, et seaduseelnõu on nagu raskem küsimus, aga ma arvan, me lahendame täna selle küsimuse ära.

Härra Paju poolt ette toodud vastuolu § 7 lõige 5 ja lõige 6 vahel ma ei näe. Lõige 5 ütleb, et päevakorra arutamise raames kuulatakse ära ja vajaduse korral hääletatakse läbi protesti- ning muutusettepanekud. Lõige 6 annab siis istungi juhatajale õiguse, et kui ei ole protesti, siis mitte enam hääletamisele panna, vaid viia sisse. Mõni asi võib olla lihtsalt keeruline ja juhataja ei võta seda enda peale. Mõte on ju selles, kui te märkate, et protestid ei saa puudutada probleemi, kas see küsimus päevakorda võtta või mitte. Protest võib olla küsimuse sõnastuse osas või midagi taolist. Ma ei tea, mina ei oska siin midagi öelda, minu meelest see praegune kord loob need mõlemad võimalused.

Ja härra Hallaste probleem, kuidas kutsuda tagasi need ametiisikud, keda me oleme määranud või kinnitanud ametisse. See on väga tõsine probleem. Kevadel, kui reglemendi ümbertöötamisel see päevakorras oli, siis me lükkasime kogu selle problemaatika, nagu te mäletate, riigiõiguslike aktide vastuvõtmiseni edasi. Minu meelest läheb nende riigiõiguslike aktide vastuvõtmisega meil veel küllaldaselt aega. Ja praegu oleme me tõesti olukorras, kus kõik ametiisikud on määratud igaveseks tööle. Ma julgen arvata, et vastavalt härra Hallaste ettepanekule reglemendikomisjon peaks selle küsimuse kallal töötama ja siis esitama. Need on juba muutused või täiendused meie ajutise töö- ja kodukorra kohta. See kord oleks ilmselt vajalik. Ja kui saadikud usaldavad, siis me jätkaksime reglemendikomisjonis tööd just ka selle probleemi kallal.

Minu kommentaarid on kõik. Ma ei tea, kas nüüd on tekkinud veel küsimusi? Väga vabandan, veel üks asi. Härra Jürjo esitas kaks kirjalikku täiendust, minu arvates võiks mõlemat aktsepteerida. Härra Jürjo esitas paranduse § 9 lg. 1 viimase lause kohta, mis praeguses sõnastuses on: "Koos materjalidega eesti keeles antakse saadikule tõlge vene keeles." Ta teeb ettepaneku sõnastada see selliselt: "Saadikutele, kes eesti keelt valdavad puudulikult, samuti teistele saadikutele nende nõudmisel antakse lisaks materjalidele eesti keeles nende venekeelne tõlge. Võõrkeeles esitatud materjalidest on saadikutel õigus saada eestikeelne tõlge." Ma oleksin sellega nõus kõigepealt sellepärast, et praeguse teksti järgi võib aru saada, et Ülemnõukogu aparaat peab andma venekeelse tõlke 105 eksemplaris, seda me vist ei ole mõelnudki. Küll aga lisaksin sellele härra Jürjo parandusele, et võõrkeeles esitatud materjalidest on saadikutel õigus saada eestikeelne või soovi korral venekeelne tõlge. See on seesama printsiip, mis algul on sõnastatud. Nii et ma aktsepteeriksin selle härra Jürjo paranduse, kui täiendada "või soovi korral venekeelne tõlge" ka võõrkeele osas. See raskendab muidu meie tööd, me hakkame niikuinii siis nõudma ju venekeelset tõlget inimeste

puhul, kes aru ei saa. Ja teise paranduse tegi härra Kork. Nimelt § 9 lisada veel üks lõige, see oleks § 9 puhul juba 22. vist. Selline moment: "Eelarve korrigeerimist nõudvad muudatusettepanekud võib juhataja panna hääletamisele ainult pärast majanduskomisjoni seisukoha ärakuulamist." See veel kord välistab selle, et me miljonitega manipuleerime ilma majandusliku põhjendusega. Ma oleksin nõus lisama veel ka selle lõike §-le 9. Nüüd on juba üsna vähe saadikuid saalis, võib hakata hääletama.

Juhataja

Suur tänu, Jaak Allik. Peame nõu, mis me nüüd teeme. Tiit Made tahab kolmandat korda sõna võtta või küsimust esitada. Kas kuulame ära või? Jaak Allik. Kui me bürokraadid oleme, siis Tiit Madele mul enam ei ole õigust sõna anda. Anname? Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, ma tänan väga, palun mitte seda käsitleda kui enese näitamist või midagi niisugust. Ma tahtsin härra Allikule öelda, et need minu ettepanekud, mis olid tehtud seoses tööaja muutmise, on komplekselt tehtud. See ei tähenda, et kui me alustame kell kolm või kell üks, et siis vaba nädal igal juhul jääks, või et see vaba nädal oleks pakutud selleks, et antud kontekstis see ära jääks. Kogu seda tööaja muutmist tuleb käsitleda kui ühtset tervikut, me ei saa seda käsitleda eraldi. Ma seletaksin heameelega oma nägemuse ära, kuidas päevakorda võiks kinnitada operatiivselt. Aitäh!

Juhataja

Jaak Allik ei kommenteeris?

J. Allik

Kuna täna on võimatu hakata hääletama härra Made konkreetseid parandusi kellaaegade ja kuupäevade osas, siis tuleks hääletada probleemi. Reglemendikomisjoni ettepanek on lähima kahe kuu jooksul tulla tagasi tööaja küsimuse juurde. Võib-olla märtsis oleks paras aeg. Ja härra Made ettepanek anda kohe reglemendikomisjonile, teha ülesandeks läbi vaadata tööaja muutmise osas. Seda võiks täna hääletada.

V. Jürjo

Härra Allik, palun vabandust, te lugesite seda teksti vananenud skeemi kohaselt. Oli tõesti aeg, kus kõik keeled jagunesid emakeeleks, vene keeleks ja võõrkeeleks. See jaotus enam ei

kehti ja selle asja põhimõte on see, et ka vene keeles esitatud materjalidest oleks mul õigus saada eestikeelne tõlge lauale. Aitäh!

J. Allik

Jah. Härra Jürjo, siit võib ka kindlasti välja lugeda, et ingliskeelsed materjalid vajavad ainult eestikeelset tõlget. Seda selles sõnastuses, nagu ette on pandud. Me peame selle kuidagi ära lahendama.

M. Ahven

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma ei tea, kas mu käsi on liiga kõhn, aga minu protesti ei võetud kuulda. Mispärast eelistatakse ühtesid ja teised ei saa isegi protesti esitada? Kui meil oli ka eelmises reglemendis lubatud kaks korda sõna võtta, siis palun mitte teha erandeid. Ja protestist edasi ütleks ma niipalju, et tõesti tuleb luua mehhanism, mida pakkus ka proua Ülle Aaskivi, et me ei saaks selliseid tooreid projekte, mis peaaegu välistavad eelmise projekti, istungi ajal sisse viia. Võib-olla osa meist on eriti andekad, teravmeelsed ja kiire taibuga, kuid on ka maalt inimesi, kes on natukene aeglasema taibuga. Ja ma ei suuda tõesti nii kiiresti hakata otsustama uut, momendil sisse viidud parandusprojekti. Oleks vaja siiski, et ma saaksin parandusprojektiga tutvuda. Ma teen pärast kirjaliku ettepaneku. Ja et siiski need kõik saaksid komisjonidest läbi käia ja siis hakkame hääletama. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Kõigepealt on minu kord, siis Jaak Allik. Protest on rahuldatud ja vastu võetud. Selgituseks võib-olla niipalju, et poleks vaja olnud seda küsimust teravdada. Kõik saadikud peavad teadma, kui mitu korda on õigus esineda sõnavõtuga, kõnega, esitada küsimusi ühes päevakorrapunktis ühe istungjärgu jooksul. Mis aga puudutab käetõstmist, siis antud juhtumil ma ei saanud eelisjärjekorras protesti esitamist vastu võtta sellepärast, et käetõstmisega lahendatakse küsimus hääletamise protsessi käigus, praegu on küsimuste esitamine ettekandjale.

Ja nüüd Jaak Allik.

J. Allik

Härra Paju poolt tõstatatud probleem (ma ei võtnud seda parandusena), nimelt et komisjonid vajavad eelarvet oma tööks. Ma ei julgeks seda probleemi võtta reglemendikomisjoni lahendada. Ilmselt selle härra Paju ettepaneku peaks tegema Ülemnõukogu Presiidiumile. Ja

küsimus on tõstatatud muidugi põhjendatult ja meil olid juba kevadel ettepanekud, et saadikugruppide tööd tuleks finantseerida mingil alusel. Võib-olla Ülemnõukogu teeks Ülemnõukogu Presiidiumile ülesandeks järgmise aasta eelarve esitamisel esitada ka Ülemnõukogu enda eelarve kululõikude kaupa, nähes ette kõiki neid vajadusi. Ja härra Jürjo ettepaneku puhul ma sõnastaksin lõppvariandi § 9 lg. 1 viimase lause asemele selliselt: "Saadikutele, kes eesti keelt valdavad puudulikult, samuti teistele saadikutele nende nõudmisel antakse lisaks materjalidele eesti keeles nende venekeelne tõlge. Vene keeles esitatud materjalidest on saadikutel õigus saada eestikeelne tõlge. Teistes keeltes esitatud materjalide puhul antakse saadikutele tõlge eesti ja vajaduse korral ka vene keeles."

Juhataja

Suur tänu, Jaak Allik. Me peaksime nüüd kahekesi nõu pidama. Tegemist on otsuseprojektidega ja minul on käes üksainukene parandusettepanek. Samal ajal sõnavõttudest koorus välja, et neid on rohkem ja nad on esitatud komisjonile. Jaak Allik, kuidas me nüüd käitume? Kas komisjon tahab veel tööd teha ja me tuleme uuesti selle teemaga Ülemnõukogu ette ja paneme selle siis hääletamisele? Või on mõni teine ettepanek?

J. Allik

Minu meelest, kui me reglemendikomisjoni koostasime, siis me sätestasime ka teatud põhimõtted. Mul on ettepanek, et kõik need ettepanekud (põhiliselt tehtud härra Made poolt), mis ei puuduta tänaseid kättejagatud projekte, vaatab reglemendikomisjon veel kord läbi. See on punkt 1. Punkt 2 on põhimõtteline küsimus, kas reglemendikomisjonile teha ülesandeks kohe esitada projekt Ülemnõukogu tööaja muutmise suhtes või mitte. Seda võiks hääletada. Meie ettepanek, kordan veel kord, on töötada mõned kuud rahulikult ja tulla märtsis selle küsimuse juurde tagasi. Edasi tuleks meil läbi hääletada kaks varianti. Üks on see, mis on teil projektis, ja teine on härra Pöldroosi parandus häälteenamuse korra kohta. Ülejäänud ettepanekuid ma vist aktsepteerisin. Reglemendikomisjon jätkab tööd. Põhiprobleemid on siin mõned härra Made poolt tehtud ettepanekud ja härra Hallaste ettepanek.

Juhataja

Lähtudes nüüd veel praegu kehtivast reglemendist, pöördun ma Tiit Made poole ja küsin, kas ta nõustub sellega, et tema poolt tehtud parandusettepanekud võetakse arvesse komisjoni järgnevas töös?

J. Allik

Härra Made ettepanek, mis puutub sellesse projekti, on üldine ettepanek. Esiteks, sätestada teistsugune põhimõtteline päevakorra vastuvõtmise kord ja istungjärkude jagunemise kord. Aga mul ei ole konkreetselt ettepanekut, mida hääletada. See oli põhimõte, et meil on kaks istungjärku. Kuidas päevakorda vastu võetakse, seda ei ole Made meile kirjalikult esitanud. Seaduseelnõude lugemise korra kohta ei ole ka kirjalikku ettepanekut. Ma ei näe, mida hääletada.

Juhataja

Mina vabandan, mina olen bürookraat, minu amet näeb seda ette. Ja praegu kehtiv reglement ütleb niimoodi: "Parandusettepanekud esitatakse juhatajale kirjalikult enne hääletamisele panekut." Minu käes on Enn Põldroosi kirjalik ettepanek. Rohkem mul ei ole ja ma hakkam parandusettepanekuid panema hääletamisele. Samas on olemas projektis parandusettepanek, mis puudutab variante. Tõsi, Jaak Allik oma ettekandes seda silus ja sellisel juhtumil tuleks see ikkagi praegu kas esitada kirjalikult või jään ma selle projekti juurde, et on kaks varianti.

J. Allik

On küll kaks varianti, aga esimese variandi sõnastus ei ole täpne. Kas ma annan teile kirjalikult?

Juhataja

Kirjalikult.

J. Allik

Ja neid ettepanekuid, mida mina ja ilmselt ka teised reglemendikomisjoni liikmed aktsepteerisid, ei ole siis arvatavasti vaja eraldi hääletada.

Juhataja

Ei ole. Üks hetk, veel on küsimus. Valeri Kois. Ei ole küsimus? Sõnavõtt? Selge. Jaak Allik, võib-olla me siis teeme niimoodi, et formuleerime siis ka selle esimese variandi lõplikus sõnastuses ja anname selle minu kätte. Aitäh! Ma olen Ülemnõukogu informeerinud, et mul on ainult üksainuke parandusettepanek. Ja kuulame nüüd ära Valeri Koisi.

V. Kois

Nende kahe variandi suhtes tundub mulle, et Jaak Alliku poolt pakutud variant viib meid teatud ummikseisu. Asi on selles, et kui tema ettepaneku kohaselt mingi küsimus võetakse päevakorda lihthäälteenamusega, aga pärast kogu päevakorra me kinnitame absoluutse häälteenamusega, siis võib tekkida olukord, kus lõpliku päevakorra hääletamisel need inimesed, kes ei tahtnud antud konkreetse küsimuse päevakorda lülitamist, blokeerivad kogu päevakorra. Tänan!

Juhataja

Siis ma arvan, et tuleb vastu hääletada. Jaak Allik, kas me võime asuda hääletama, Jaak Allik? Lugupeetud Ülemnõukogu, asugem otsustama. Kohaloleku kontroll. Palun kiirustada, kolleegid. Kohal on 70 saadikut, puudub 35. Head kolleegid, meid oli ju pool tundi tagasi üle 80. Palun hilinejatel registreerida.

Lugupeetud Ülemnõukogu, teie käes on reglemendi parandusprojektid ja neid tuleb lugeda kui otsuseprojekte. § 7-t käsitlevas otsuseprojektis lõige 5 lõpus on 2 varianti. Ma loen nad veel mõlemad ette, sellepärast et komisjon on sõnastust täpsustanud. Variant 1. "Otsused päevakorra küsimustes võetakse vastu lihthäälteenamusega. Päevakord tervikuna kinnitatakse absoluutse häälteenamusega." Teine variant. "Otsused päevakorra küsimustes võetakse vastu lihthäälteenamusega." On Ülemnõukogul selge? On selge. Tegemist on konkureerivate ettepanekutega ja sellisel juhtumil otsustatakse selle variandi kasuks, mis saab rohkem poolthääli. On selge? Paneme hääletamisele. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on § 7 esimese variandi poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 11 saadikut, vastu on 55 saadikut. Erapooletuid on 6. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on § 7 teise variandi poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 57 saadikut, vastu on 8, erapooletuid on 8. Ülemnõukogu eelistab teist varianti.

Lugupeetud Ülemnõukogu, Enn Põldroosi parandusettepanek § 16 lg.1. Loen ette: "Ülemnõukogu võib erandjuhul rakendada seaduseelnõude kiireloomulise arutamise korda. Niisugune otsus vajab vastuvõtmiseks rohkem poolt- kui vastuhääli ja selle võib vastu võtta enne seaduseelnõu arutamisele asutamist." Kas Ülemnõukogul on selge, see puudutab lihthäälteenamust. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Enn Põldroosi parandusettepaneku poolt? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 50 saadikut, vastu 14 saadikut, erapooletuid on 7. Enn Põldroosi parandusettepanek on vastu võetud. Rohkem parandusettepanekuid minul ei ole.

Lugupeetud Ülemnõukogu, panen otsuseprojekti tervikuna hääletamisele. Otsuseprojekt on Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi parandused ja on juba arvesse võetud parandusettepanekuid ja eelisvariante. Kas Ülemnõukogu mõistab, mida me hääletamisele paneme? Mõistab. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu reglemendi parandused, arvesse võttes parandusettepanekuid ja Ülemnõukogu poolt eelistatud variantsust? Palun hääletada! 53 häält. Selle ettepaneku poolt on 65 saadikut, vastu on 1, erapooletuid on 4. Reglement on parandatud. Lugupeetud Ülemnõukogu, lugupeetud Jaak Allik, nüüd on minu poolt küsimus. Mis ajast see võiks kehtima hakata, kas homsest istungist või sellest hetkest, kui on korralikult vormistatud ja välja jagatud?

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, minul on ettepanek, et hakkaks kehtima järgmisest esmaspäevast, järgmisest istungjärgust, siis saavad saadikud natukene harjuda ka sellega. Aga ma paluksin siiski, kuna siin oli ettepanekuid mitmetelt inimestelt, hääletada läbi küsimus, kas me reglemendikomisjonis peame kohe hakkama tegelema Ülemnõukogu ajagraafiku muutmisega või ootame selle asjaga.

Juhataja

Mina vabandan oma lähenemisviisi pärast, kuid seda ettepanekut tahan ma kirjalikult. Ma võin eksida redaktsioonis. Lugupeetud Ülemnõukogu, kas see on üldiselt heaks kiidetud, et reglemendiparandused hakkavad kehtima järgmisest istungjärgust? Kõik on nõus, me ei pea tegema mingisugust erilist hääletusprotseduuri? Ei pea. Kas me võime lugeda sellega reglemendiga seonduva tänaseks istungiks lõppenuks? Võime. Suur tänu!

Teadaanded. Rahvasaadik Klavdia Sergij palub minu käest, arvesse võttes seda, et vastavalt reglemendile Ülemnõukogu juhataja otsustab päevakorraküsimuste arutamise järjekorra, et ma eelnevalt iga istungi lõpul informeeriksin, millised küsimused tulevad arutamisele järgmisel istungil. Ma pean ütlema, lugupeetud Ülemnõukogu, et see on väga keerukas ülesanne, sest tihtilugu seaduseelnõud, otsuste projektid ja muude dokumentide projektid oma õiges konditsioonis, kvaliteedis saabuvad mulle alles vahetult enne istungit ja ma saan alles siis otsustada, kas nad on kõlblikud arutamiseks või mitte. Kui ma täna teataksin teile, et me tahaksime siiski homme arutada Ants Veetõusme ettekandes maksukorralduse seaduste aluste probleemi, siis selle ma võin kindlalt välja pakkuda, see on ette valmistatud, eks ole,

Veetõusme. Kuid muude kohta ma praegu ei söanda kindlalt öelda. Praegu on meie töö veel selline, et ma võin teid hoopis desinformeerida.

Homne plenaaristung algab kell 10.

EESTI VABARIIGI ÜLEMNÕUKOGU XII KOOSSEISU

21. ISTUNGJÄRK

NELJAS ISTUNG

8. november 1990

Juhataja

Tere hommikust, lugupeetud Ülemnõukogu, asugem töökohtadele. Kontrollime kohalolekut. Kohal on 64 saadikut, puudub 41.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kõigele vaatamata istungi töö algab. Kas Enn Tupp soovib kõnet enne päevakorra juurde minekut? Palun, Enn Tupp.

E. Tupp

Lugupeetud kolleegid, et ma kogemata mõne sõnaga ei eksiks, siis ma kirjutasin natuke isegi üles. Minu järgnev monoloog puudutab eilse "Aktuaalse Kaamera" viimaste uudiste viimaseid lauseid, mis kinnitasid, et kristlikud demokraadid pakkuvat mulle tulevases valitsuses siseministri ametikohta. (Aplaus saalis.) Vabalt, vabalt. Teil on kindlasti eredalt meeles see aeg, kus ajalehtedes, ajakirjades, raadios ning televisioonis eriti midagi lugeda, kuulata ja vaadata polnud. Aga üks omapära oli siiski – oli selge vahe pidulikult öeldud lollustel ning tõelisel naljal. Tulles tänasesse tagasi, teatan pidulikult, et enne kui kavatsen oma kandidatuuri esitada Eesti Vabariigi siseministri kohale, kandideerin Zimbabwe peaministriks, Bangladeshis parlamendisaadikuks ja Franz Josephi maa kuningaks. Eesti Vabariigi Valitsusse kandideerin vaid siis, kui käivitub proua Aaskivi pakutud alfabeetiline variant, kus esimene peaminister on proua Aaskivi ja teine on Aksinin.

Edasi natuke tõsisemalt. Olen härra Savisaare peaministriks saamisele suutnud ühe ja teise asjaga kaasa aidata ja kristliku demokraadina toetan tema valitsust endiselt, olles samal ajal kaugel pimesi aplodeerimisest. Varikabinettide olemasolu pean demokraatlikuks ja kui see

mõnele meist koletu tundub, siis tuleneb see meie totalitaarsest mõtlemisest. Kui ajalukku vaadata, siis enne 1920. aasta põhiseaduse rakendamist oli Otto Strandmani esimene valitsus ametis 8. maist 1919 kuni 18. novembrini 1919. Aga praktilise elukorralduse võrdlemisel ei saa paralleele tõmmata. Eestimaa vajab praegu stabiilset pragmaatilist tegutsemist ja vaevalt seda kindlustab valitsuskriis. Lahkhelised ja lõhenemist peab aitama vähendada meie terve mõistus. Praegu paistab olukord bridžimänguna, kus üks pool bluffib pakkumises, aga kahjuks on see mõttetu, sest vastased ja publik on bluffi ära tabanud ega tule sellega kaasa. Pean lugu Märt Mägra huumorist, Ralf R. Parvest, kes ikka üllatab. Kogan üllatas tema kaudu, sest tema oli Eestis esimene mees, kes alustas n.-õ. fašismi propageerimist. Me räägime koridorivestluses ka vahel ebasündsaid anekdoote või jumal teab mida, see ei ole ametlik info. Sensatsiooni paras paik on "Eesti Ekspressi" "Sahinad", mitte AK uudised. Täna Eesti Televisiooni mulle osutatud tähelepanu eest ja vabandan valijate ees plenaaristungi kalli aja raiskamise pärast, teid aga, kallid kolleegid, täna mind ära kuulamast.

Juhataja

Suur tänu! Te teate, et vastavalt uuele reglemendile on sellelaadilisteks etteasteteks üks kindel aeg ette nähtud. Täna teeme võib-olla viimast päeva veel vanaviisi. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud kolleegid, kuna Rein Veidemann ei ole saalis, siis ma võtan endale õiguse esineda ajakirjanduskomisjoni esimehe asetäitjana. Et eileõhtuses "Aktuaalses Kaameras" oli tegemist Eesti riigiteleviiooni päevauudistega ja seal vihjati Eesti Vabariigi Ülemnõukogu kuluaaridele, siis on mul ettepanek volitada ajakirjanduskomisjoni välja selgitama, kuidas säärane "uudis" sattus Eesti Televisiooni päevauudistesse.

Juhataja

Kas Ülemnõukogu on vaikides nõus või peame hääletama? Enn Leisson.

E. Leisson

Härra esimees, kolleegid, ma avaldan protesti Ülle Aaskivi ja Enn Tupi esinemise selle koha peale, mis puudutab nende alfabeeditundmist. Teisena peaks peaministriks saama siiski kindral Abdurahmanov, B on enne K-d.

T. Made

Austatud eesistuja, kallid kolleegid! Ma avaldan protesti Jaak Alliku ettepaneku peale arutada jälle ühe või teise ajakirjaniku mõtteavaldust, artiklit, intervjuud või esinemist. Ülemnõukogu olgu sellest üle, mida ajakirjanikud ütlevad ja teevad, ning hoolitsegu selle eest, et informatsioon, mida ta ei taha avalikkuse ette lasta, sinna ka ei läheks. Aitäh!

T. Kallas

Üksainus täpsustus. See ei ole ühe ajakirjaniku mõtteavaldus, see on informatsioon, mis levis riigitelevisioonis üle kogu Eesti.

K. Raud

Lugupeetud kolleegid, välisagentuuride teadaannetes viidatakse tihtipeale usaldusväärsetele isikutele, teatud ringkondadele ja nii edasi. Palun, kas me ei lõpetaks ükskord niisuguse praktika, kus me hakkame järjest mingisuguseid väljaandeid "vaiba peale kutsuma". Härra Leitoga oleks peaaegu juba läinud niimoodi, nüüd võtame ette riigitelevisiooni, järgmisel nädalal veel mõne väljaande. Ehk me lõpetaksime ükskord selle keskkomitee büroo käitumismaneeri! Aitäh!

Juhataja

Praegu on plenaaristung aeg, nii et ilmselt ajakirjanduskomisjon tööle ei hakka. Meil on võimalus veel vaheajal, kella 12–12.20-ni arutada asjaolusid, kui midagi on vaja täpsustada. Aga nüüd päevakorra juurde. Vastavalt meie reglemendile ei ole ette nähtudki, et Ülemnõukogu otsustab, kas komisjon arutab ühte või teist teemat või mitte. See on komisjoni siseküsimus, nemad hääletavad seda.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 1990. aasta 23. oktoobri otsusest "Eesti Vabariigi Ülemnõukogu maaelukomisjoni ja saadikurühma "Sõltumatud demokraadid" poolt esitatud seaduseelnõust "Muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti NSV maksukorralduse seaduses"

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Jätkame päevakorraga: Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi

23. oktoobri 1990. aasta otsus Eesti Vabariigi Ülemnõukogu maaelukomisjoni ja saadikurühma "Sõltumatud demokraadid" poolt esitatud seaduseelnõust "Muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti NSV maksukorralduse seadustesse". Ettekandja on Ülemnõukogu Presiidiumi liige Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud esimees, lugupeetud rahvasaadikud! Kui ma täna hommikul päevauudiseid kuulasin, pidin jällegi tõdema, et mitte päris täpselt ei antud seda päevakorrapunkti edasi. Täna me peame kinnitama või mitte kinnitama presiidiumi otsuse. See otsus on teil ka käes ja selle 1. punkt sisaldab arvamuse, et nimetatud seaduseelnõu, mille on esitanud maaelukomisjon ja saadikurühm "Sõltumatud demokraadid", tuleb anda läbivaatamiseks ja ettepanekute tegemiseks Ülemnõukogu majanduskomisjonile. Praegu on see küll teise nimetusega, kuid põhimõtteliselt on komisjon sama. Ja teine punkt ütleb, et käesolev otsus antakse seisukoha võtmiseks Ülemnõukogule. Siin ma kommenteeriksin vaid nii palju, et kui Ülemnõukogu aktsepteerib seda otsust, siis hakkab majanduskomisjon selle seaduseelnõuga tegelema, ja kui Ülemnõukogu seda otsust ei aktsepteeri, siis järelikult tuleb mingi muu otsus teha või saata asi presiidiumile ümberotsustamiseks. Aitäh!

Juhataja

Kas on ettekandjale küsimusi? Ei ole. Suur tänu, härra Veetõusme.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kontrollime veel kohalolekut. Kohal on 68 saadikut, puudub 37.

Lugupeetud Ülemnõukogu, meil on vaja otsustada, kas me kinnitame presiidiumi otsuse või mitte. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada Ülemnõukogu Presiidiumi otsus 23. oktoobrist k.a.? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 64 saadikut, vastuolijaid ja erapooletuid ei ole. Otsus on kinnitatud.

Valeri Koisil on küsimus minule, palun.

V. Kois

Lugupeetud juhataja, mul on niisugune küsimus. Kas Ülemnõukogu Presiidium ei võiks selliseid otsuseid ise teha, kas neid on vaja tingimata täiskogule saata? Aitäh!

Juhataja

Valeri Kois, kõik see tegevus toimub tõepoolest vastavalt kinnitatud reeglendile. Ka Ülemnõukogu juhatajal ei ole siin fantaseerimise võimalust.

Eesti Vabariigi Valitsuse 1990. aasta 3. septembri määruse nr. 184 "Riigimajandite süsteemi loomise kohta" rakendamise peatamisest

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Jätkakem päevakorraga. Meil on ammust ajast lahendamata üks tõsine probleem ja see puudutab maa-keskerakonna saadikurühma arupärimist. Palume selles küsimuses meile selgust tuua põllumajandusministril härra Linnul.

V. Lind

Lugupeetud eesistuja, lugupeetud saadikud! Ma olen nii palju esinenud, et ma ei oska enam millestki rääkida. Võib-olla võiksin ainult veel kord teie küsimustele vastata. Nagu ma aru sain, keegi põhimõtteliselt asjade vastu ei olnud, küsimus oli nüanssides. Ja võib-olla oli tegu rohkem ajendiga, et teisi küsimusi üles tõsta. Ma kordan siin veel kord. Vabariigile alluvaid riigimajandeid on 3% kogu põllumajandusmaast. Meil on *ca* miljon hektarit põllumajandusmaad, sellest 30 000 hektarit on vabariigile alluvad riigimõisad. Selle pakkusime välja meie kui spetsialistid ja asjatundjad ning niimoodi valitsus selle ka vastu võttis. Kui seda on palju, siis peaks ütleva, milline protsent oleks õige. Maakondade alluvusse on praegu pakutud umbes 6%, nii et kokku 9%. Spetsialistide arvates peaksid praegusel üleminekuperioodil riigimajandid hõlmama umbes 10% põllumaast. Sealt eraldatakse nagunii kogu aeg talusid ja see pind hakkab edaspidi vähenema. Nii et ei oska ütelda, et oleks vale plaani peetud või et tulnuks veel pikemalt arutada kõigi maakondadega. Kunagi ei ole nii, et asi on kõigile meelepärane, ja seda ma ei loodagi. Kui nüüd teha veel mingi täiendus, siis oleks mõeldav võtta vastu otsus, et anda riigimajanditeks ainult 17 majandit, see 3%, mis on vabariigi alluvuses, ja jätta täiesti välja maakondadele mõeldud riigimajandid, kus on tehnikumid. Iga maakond tuleb siis parlamenti oma sooviga, et kinnitada kas Väimela või mõni teine kunagine riigimõis uuesti selleks. Selline nii-öelda tagasimineku on võimalik. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, härra Lind! Me pidasime silmas seda, et läbirääkimised sellel teemal on lõppenud ja maaelukomisjon on esitanud uue projekti. Meie reglemendi järgi tuli praegu võtta härra Linnu esinemist kui lõppsõna. Kas on nii, härra Lind?

V. Lind

On küll.

Juhataja

Sellisel juhul me ei esita küsimusi, rääkimata kõnede pidamisest, läbirääkimised on lõppenud. Ma vabandan, kuna Hanno Schotteril oli ettekanne, siis on ka temal lõppsõna õigus. Ekspertiisiotsus tuleb pärast lõppsõna.

H. Sohotter

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Kaks nädalat tagasi arutasime kahel päeval EMKE grupi arupärimist riigimajandite moodustamise asjus. See on seotud valitsuse määrusega nr. 184. Probleem sai tookord igati lahti räägitud, ära kuulati lugupeetud põllumajandusministri vastused ja sõnavõttud. Üsnagi selgelt tulid ilmsiks vastuolud nimetatud määruse ning taluseaduse, kohaliku omavalitsuse seaduse ning riigiettevõtete põhimääruse vahel. Seejuures ei pannud ükski esineja kahtluse alla riigimõisate loomise vajadust kui niisugust. Tähelepanu juhiti vaid selle ettevõtmise äpardunud teostamisele. Viperus juhtus aga arutluse lõppotsuse vastuvõtmisega. Heast tahtest lähtudes püüti esitatud teksti käigupealt parandada ning sealt n.-ö. vett välja väänata, juhtus aga see, mis meil ennegi on juhtunud: viskasime koos pesuveega ka lapse välja. Parandusettepanekute läbihääletamisel läks otsuse iva kaduma. Tegemist ei ole sugugi pelgalt juriidiliste vastuoludega. Asi on üsnagi põhimõttelist laadi. Seadused on mängureeglid meie endi jaoks ja kehtestatud selleks, et neid täita. Kui nad mingil moel elule jalgu jäävad, on võimalik neid parandada. Mingil juhul ei tohi neid aga ignoreerida. Sellega looksime pretsedendi ja üsna ohtliku. Ükskõik milline valitsus võib kas tähelepanematuses või ka ettekavatsetult vähemalt selle seadusandliku kogu seadused igal ajal pilaks panna. Seetõttu jätkas maaelukomisjon tööd Juhan Telgmaa esitatud alternatiivse projekti kallal. Ja kuna vahepeal oli istungi vaheaeg, siis laekus veel üks otsuse projekt härra Kaljuveelt. Tegu pole teineteist välistavate projektidega ja seetõttu valmis maaelukomisjonil härra Kaljuvee osavõtul mõlemaid ühendav redaktsioon, mis ongi nüüd teie ees laual. Härra Kaljuvee ei viibi praegu saalis, kuid ta teatas kirjalikult oma projekti tagasivõtmisest ja see dokument on antud härra Nugise kätte. Selle teile esitatud projekti esimene punkt peatab valitsuse määruse nr. 184 rakendamise. Teine punkt kohustab valitsust riigimõisate moodustamist tõsiselt, korrektselt ja tähtajaliselt käsile võtma. Seal on antud ka tähtaeg – hiljemalt 3 kuu jooksul –, kuid see ei välista, et kas või homme päev ei võiks selle algatusega tulla Ülemnõukogu ette, kui selle asja kallal on juba töötatud. Ja kolmas punkt

kaitseb riigi huve omandiõiguse järjepidevusest lähtudes. Mingisugust põntsu põllumajandusele otsuse projekt endas ei sisalda. Vastupidi, kui me vajame tõesti läbimõeldud, korrektselt koostatud riigimajandite süsteemi, siis on selle vastuvõtmine hädavajalik. Ja veel. Kaks nädalat on küllalt pikk aeg, et igäüks saanuks oma parandusettepanekutega välja tulla, ärgem siis hakakem ilutsema ja pisivigu otsima. Väljendame oma suhtumist hääletamisega. Ehk Juhan Smuuli sõnadega öeldes: kui võid, siis ära laula. Minul on kõik, ma tänan teid tähelepanu eest ja kutsun veel kord üles näitama oma suhtumist sellesse otsusesse hääletamise teel. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu, Hanno Schotter. Kuulame ära ekspertiisi seisukoha. Heldur Peterson.

H. Peterson

Lugupeetavad kolleegid! Maaelukomisjon saatis Ülemnõukogu Presiidiumi juures asuvale maaseadusandluse ekspertkomisjonile oma arvamuse, otsuse projekti ja kõik lisad, mis selle asja juurde käisid. Meil oli 5 põhjendust, mispärast valitsuse määrus on vastuolus taluseadusega. Kõik need põhjendused leidsid ekspertkomisjonis kinnitust. Ekspertkomisjon istus koos 2. novembril ja tegi otsuse, mille kokkuvõte on selline: "Käesoleval juhul on põhjendatud valitsuse määruse rakendamise peatamine." Ja punkt 6 ütleb: "Taluseaduses üksikparandust teha pole otstarbekas, sest see laiendaks liigselt valitsuse volitusi enne maaseaduse Ülemnõukogus vastuvõtmist." Kõik.

Juhataja

Suur tänu, Heldur Peterson. Ma saan aru niimoodi, et kui Lembit Kaljuvee võtab enda poolt esitatud otsuseprojekti tagasi, siis me paneme täna Ülemnõukogu ette otsustamiseks maaelukomisjonis tehtud otsuseprojekti. Ettekandjad on esinenud, küsimustele on vastatud, läbirääkimised on peetud, lõppsõnadega on esinetud, ekspertiisi otsus on teada. Nüüd on Ülemnõukogul vaja otsustada, kas võtta vastu otsus, mille projekt on teile välja jagatud ja mille sisuga te olete tuttavad. Kohaloleku kontroll. Kohal on 70 saadikut, puudub 35. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et võtta vastu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu otsus Eesti Vabariigi Valitsuse 3. septembri k.a. määruse nr. 134 "Riigimajandite süsteemi loomise kohta" rakendamise peatamisest? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 64 saadikut, vastu on 1, erapooletuid ei ole. Otsus on vastu võetud. Kas Tiit Käbin soovib sõna? Tiit Käbin.

T. Käbin

Täna, härra juhataja! Ma ei jõudnud enne öelda, seda oleks saanud võib-olla lihtsalt keelelise korrektuuri korras hiljem ära parandada. Aga et sama ebatäpsus on esinenud varemgi ja ma kardan, et see juhtub ka tulevikus, siis ma pean oma kohuseks praegu öelda, et sõna "sotsiaalmajanduslik" on sisutühi, ta ei tähenda tegelikult mitte midagi. Eesti keele liitsõnade moodustamise reeglid on natuke teised ja see tuleks asendada sõnadega majanduslikud ja sotsiaalsed. See on lihtsalt keeleline täpsustus, mis ei nõua mingit hääletamist, asi tuleb lihtsalt ära parandada. Ma arvan, et te nõustute, ja tulevikus peaksime seda silmas pidama. Täna!

Juhataja

Suur tänu! Kui keegi soovib Tiit Käbiniga vaielda, palun teha seda töö korras. Kui ei, siis võtame teadmiseks ja tulevikus kasutamiseks.

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatistest komisjonidest

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, meil on ikka veel päevakorras Eesti Vabariigi Ülemnõukogu alatiste komisjonide küsimus, ja nagu öeldud, tuleb meil seda võib-olla arutada isegi veel järgmisel istungjärgul. Selles küsimuses saab ettekandeks sõna Marju Lauristin.

M. Lauristin

Lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Teile on välja jagatud komisjonide isikulise koosseisu loodetavasti lõplik variant. Pärast pikka ja küllalt piinarikast tööd oleme jõudnud nii kaugele, et saaksime komisjonide isikulised koosseisud vastavalt parandatud reglemendile Ülemnõukogus kinnitada. Seoses sellega tahaksin kõigepealt vastata küsimusele, kas Ülemnõukogu juhatusel õnnestus töö, mille eesmärk oli tasakaalustada komisjonides saadikurühmade esindatust ja jaotada mandaadid õiglaselt. Pean tunnustama, et see töö ei õnnestunud. See on väga ilus üldine ja abstraktne printsiip, tegelikkuses aga otsustasid saadikurühmad, millistes komisjonides nad pidasid vajalikuks oma esindatust tugevdada ja millistes nad ei pidanud üldse oluliseks saada esindatud. Samuti peeti silmas iga saadiku taht ja meie läbirääkimised vanematekogus jõudsid ka ikkagi sinna välja, et see alt üles printsiip

jäi jõusse. Nii et ma palun reglemendikomisjonil tulevikus siiski uuesti vaadata seda § 4 lg. 3, mis on praegu teoreetiliselt küll väga ilus, kuid praktiliselt ei toimi. Eile küsiti ka, kas kogu see töö üldse oli mõttekas, sest komisjonide lõplik struktuur on ikkagi samaks jäänud. Kui me nüüd vaatame, missugune on isikuline koosseis, siis sellelt seisukohalt peaks sel tööil siiski tulemus olema. Kõigepealt, kõik saadikud, välja arvatud üks, on avaldanud soovi töötada komisjonides ja on selle soovi ka saadikurühmadega kooskõlastanud. See üks saadik on härra Panfilov ja ma ei tea, kas ta ise ei ole tahtnud üheski komisjonis töötada või ei ole tema saadikurühm pidanud teda vääriliseks seda tegema või on see lihtsalt jäänud kahe silma vahele. Tal on muidugi võimalik oma või saadikurühma tahet veel edaspidi avaldada, me võime ta siis ühte või teise komisjoni liita. Kõik ülejäänud saadikud on praegu komisjonides. Seega oleme siin jõudnud juba tunduvalt parema tööjaotuseni. Teiseks, komisjonide koosseisud on varasemaga võrreldes teatud määral stabiliseerunud ja konkreetsetesse komisjonidesse on nüüd tõesti jäänud see tuumik, kes on seal põhitöö teinud. Selles mõttes ei ole täielikult ümber formeeritud komisjone. Kuid samal ajal on teatud ümberjaotumine siiski toimunud. Loodame, et nüüd hakkavad komisjonid uutes koosseisudes tõesti püsivalt tööle. Seoses sellega tahaksin ka kohe ütelda, et vastavalt meie parandatud reglemendile seisab pärast komisjonide koosseisude kinnitamist ees komisjonide esimeeste valimine salajasel hääletusel. Muidugi sõltub komisjonide töövõime ka sellest, keda esimeheks valitakse. Me arutasime, kas on otstarbekas võtta enne hääletusele esimeeste ja presiidiumi vahekorra üldpõhimõtted, ja leidsime, et ootame siiski ära esimeeste valimistulemused. Iga komisjon peaks valima endale esimehe, kes suudab komisjoni tööd organiseerida. Üldküsimuste juurde, mis puudutavad presiidiumi, Ülemnõukogu juhatust jne., peame niikuinii tulema, sest siin on mitmeid ettepanekuid. Teeme seda siis, kui esimehed on juba reaalselt olemas. Nüüd konkreetsete komisjonide koosseisust. Teen ettepaneku, et vaataksime komisjonid läbi ühekaupa ja hääletaksime kohe, kui oleme jõudnud kokkuleppele. Loomulikult on selle vaatluse käigus võimalik teha viimaseid täiendusi ja ettepanekuid. Alustaksime tähestiku järjekorras ajakirjanduskomisjonist. Ajakirjanduskomisjonis olid praeguseni järgmised saadikud: Veidemann, Allik, Ammas, Arjakas, Israeljan, Junti, Kallas, Maarend, Made, Malkovski, Raud, Sirendi. Tegelikult nad kõik komisjoni tööst muidugi osa ei võtnud. Praegusse koosseisu kuuluvad saadikud Allik, Ammas, Israeljan, Kallas, Sirendi ja Veidemann on olnud ka tegeliku töö tegijad. Panen ette ajakirjanduskomisjon nimetatud koosseisus kinnitada.

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et Marju Lauristinile on küsimusi. Kalju Koha.

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Proua Lauristin, ma sain teie ettekandest niimoodi aru, et valime praegu komisjonide esimehed ära ja vaatame, mis saab. Mulle jäi see formuleering mõistetamatuks. Kõigepealt peaksime defineerima alatise komisjoni mõiste, tema funktsioonid, õigused, kohustused ja seejuures ka komisjoni esimehe kohustused, õigused, funktsioonid ja tegevuse väljundi, vastasel korral tekib segadus. Valida isikut, teadmata, millised on tema funktsioonid, on ju võimatu. Meil tuleks ikka põhimõttelised küsimused enne ära lahendada ja siis alles minna isikute valimiseni. Aitäh!

M. Lauristin

Lugupeetud härra Koha, me ei vali praegu komisjonide esimehi, vaid hakkame kinnitama komisjonide koosseisu. Ma ütlesin veidi etteruttavalt, et kui komisjonide koosseisud on kinnitatud, siis reglemendi järgi valitakse salajasel hääletusel esimehed. Täna sel istungil me esimeeste probleemi üldse ei puudutagi. Minu seisukohalt on lihtsalt võimalik niisugune lähenemine, et kui esimehed on konkreetselt valitud, siis asume vaatama seda üldküsimust. Mis puudutab aga seda, et meil puuduvad komisjonide põhimäärused, siis see on tõsi ja komisjonide tegevuse üldine laialivalgumus on olnud suureks takistuseks. Mulle tundub, et komisjonide ja Ülemnõukogu Presiidiumi ning selle töö eest konkreetselt vastutava härra Almanni koostöös peab esimene ülesanne olema kirja panna komisjoni põhimäärus ja komisjoni esimehe õigused. Seni on iga komisjon töötanud nii, nagu ta ise on oma elu ette kujutanud, ja ma olen täiesti nõus, et see on praegu kogu meie töös üks kõige suurem häda. Aga täna me tegeleme tõesti komisjonide isikkoosseisu kinnitamisega. Kui meil seda ei ole, siis ei saa üldse edasi minna. Ma tulen ikkagi tagasi ajakirjanduskomisjoni juurde.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud Marju Lauristin! Me oleme täna tõepoolest ühe sellise otsustava etapi juures, kus hakkame kinnitama komisjonide liikmeid. Kuid ma tahaksin siiski küsida, et kas me ei peaks enne endale selgeks tegema, kes on tulevased komisjoni esimehed, sest kinnitades täna komisjoni koosseisu, me anname võimaluse valida pärast lõunat juba ka komisjoni esimehe. Kui me ei määratle enne aga komisjoni esimehe staatust, siis võib pärast selguda, et komisjoni esimehel on hoopis teistsugune staatus, kui mõni on lootnud, ja see

hakkab tulevast tööd takistama. Kui me otsustame komisjoni esimehe staatuse, siis tekivad võib-olla hoopis uued võimalused kandidatuuride suhtes. Aitäh!

M. Lauristin

Ma vastaksin sellele, et on tõepoolest kaks võimalust – võib lähtuda staatusest ja võib lähtuda funktsioonist. Minu ettepanek on see, et komisjon lähtuks oma tegevuses komisjoni funktsioonist ja komisjoni esimees oleks tegelik töö organisator. Kui komisjonid on formeeritud ja nad on omavahel seda küsimust arutanud, saame järgmisel istungil juba ka nende seisukohad ja siis võime seda küsimust minu meelest palju konkreetsemalt lahendada. Mulle tundub, et komisjoni esimeeste ja järelkult ka presiidiumi liikmete staatuse küsimus on meil siin kaua aega õhus olnud, seda on minu meelest nii ja teisiti ülemäära tähtsaks paisutatud. Ma teeksin ettepaneku see küsimus praegu kõrvale jätta ja vaadata asja natuke teise pilguga, vaadata, kuidas me saame komisjonid tööle. Sellest lähtudes võiks siis juba järgmisel astmel arutada staatuse probleemi kui tööprobleemi ja käsitleda seda eraldi küsimusena.

T. Käbin

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud proua Lauristin! Reglementi sai küll muudetud, kuid selle järgi on ette nähtud, et kohad komisjonides jaotatakse vastavalt fraktsioonide ettepanekutele ja arvestades nende võrdelist esindatust, kusjuures fraktsioonid võivad omavahel kokku leppida, n.-õ. kohti vahetada. Muide, ma esitasin kord juba presiidiumile arvamuse, et seda paragrahvi võiks natuke teisiti sõnastada, arvestades lisaks võrdelisele esindatusele ka vastava fraktsiooni tegevussuunda või programmi. Praegu tulebki välja nii nagu varem, et see jaotus ei ole sugugi võrdeline, ja nii palju kui mina tean, ei ole fraktsioonid omavahel veel kokku leppinud. Seetõttu ei saa enne, kui me reglemendi järgi ei ole protseduuri lõpuni viinud, komisjonide koosseisu kinnitada. Tänan!

M. Lauristin

Ma pean tunnustama, et kõik minu katsed käivitada vanematekoguga ja fraktsioonide esimeestega seda kokkuleppimise ja võrdelise esindatuse protsessi, on ebaõnnestunud. Ma ei näe mingit võimu, mis sunniks seda tegema, kui fraktsioonid ise seda ei taha. Nii et ma olen nõutu.

T. Anton

Lugupeetav Marju Lauristin, lugupeetavad kolleegid! Palun hetkeks teie tähelepanu, sest ma arvan, et arutatav küsimus puudutab siiski kõiki. Ma arvan, et iga küsimuse otsustamisel on vaid üks loogiline järjekord. Arutatavat probleemi saab antud juhul lahendada vaid nii, et komisjon, valides endale esimehe, saab aru ja mõistab, keda ta tegelikult valib, kas ta valib ainult komisjonile esimehe või on nii, nagu praegune reglement ette näeb, et ta valib samaaegselt ka Ülemnõukogu Presiidiumi liikme. Pean täiesti võimatuks seda, et valitakse inimest, teadmata, mis ametimehega on tegemist. Ma palun, et kõik kolleegid selle üle järele mõtleksid ja siis otsustaksid, mida me teeme.

M. Lauristin

Härra Anton, ma tuletan veel kord meelde, et me ei vali ju praegu mingeid esimehi, me kinnitame komisjonide koosseisu. Nii või teisiti, komisjoni koosseis valib esimehe, aga nende kahe sammu vahel on teatud vahemaa. Kui Ülemnõukogu peab vajalikuks lahendada seda küsimust enne, kui komisjonid valivad esimehed, siis ometigi on komisjonidel juba uues komisjonis võimalik omavahel nõu pidada, mida nemad õigeks peavad. Meie asume praegu komisjonide nimekirju kinnitama, mitte esimehi valima.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, käitume vahest nii, nagu me traditsiooniliselt oleme käitunud. Lähtudes reglemendist, esitame praegu ettekandjale Marju Lauristinile küsimusi. Tõenäoliselt tuleb vist pidada ka läbirääkimisi. Tiit Made.

T. Made

Austatud eesistuja, lugupeetud Marju Lauristin! Ma ei püüdnud kinni loogikat selles jutus. Kui me kinnitame siin hetke pärast komisjonid, siis võime pärast lõunat juba võtta komisjonid kokku ja valida esimehed. Osa esimehi jääb samaks, kes on praegu, teised võib-olla muutuvad, osa esimehi jääb presiidiumi liikmeteks, teised aga mitte. Siin tekib teatud tasakaalutus. Peaksime siiski kõigepealt selle küsimuse siin saalis üheselt ja selgelt ära lahendada. Otsustama, kas presiidiumi moodustavad uued või vanad esimehed, kes valitakse tagasi ja kes valitakse juurde, või kas üldse esimehed moodustavad presiidiumi. Alles siis võib minna komisjonide esimeeste valimise juurde komisjonides enestes. Aitäh!

M. Lauristin

Härra Made, ma ei näe mingit loogikat ka selles, miks me peaksime otsustama küsimusi tagurpidi. Kui meil ei ole komisjonide koosseisu, siis ei ole põhjust rääkida ka nende esimeestest. Et tulla sellest lõpmatust vaidlusest välja, on mul järgmine ettepanek: me võime otsustada kõik esimeestega seotud küsimused ka täna, kuid pärast seda, kui oleme kinnitanud komisjonide koosseisud, sest komisjonide koosseisude kinnitamine ja esimeeste valimine pole omavahel mitte ainult loogilises, vaid ka täiesti selges ajalises seoses. Erinevalt vanast on uue reglemendi järgi võimalus valida esimeest, kui ei ole komisjoni. Me otsustasime teha vastupidi ja ma arvan, et meie praegustes arutlustes on ka selle vana tegevuse jälg, kui me valisime enne esimehed ja siis tegime esimehele komisjoni. Me tahaksime ju toimida just nimelt vastupidi. Teeme vahepeal vaheaja. Las need uued komisjonid, mis on kinnitatud, arutavad selle asja läbi ja me võime pärast vaheaega tulla kõigi nende esimeestega seotud probleemide juurde ja minna edasi juba vastavalt sellele ajalisele loogikale.

Juhataja

Suur tänu! Kas on küsimusi Marju Lauristinile? Alar Maarend.

A. Maarend

Lugupeetud juhataja, lugupeetud proua Lauristin! Kristlikud demokraadid on teinud konkreetse ettepaneku presiidiumi moodustamise kohta. Võib-olla oleks otstarbekam arutada see küsimus läbi, et vältida mõttetuid vaidlusi, ja minna siis edasi komisjonide kinnitamisele. Tänan!

M. Lauristin

Ma siiski küsiksin vastu. Kas sellest, mismoodi me hääletame presiidiumi asjus, sõltub konkreetsete komisjonide koosseis? Minu meelest ei sõltu. Komisjonide koosseis on võimalik ära kinnitada ja siis tulla kõigi nende küsimuste juurde.

Juhataja

Rohkem küsimusi Marju Lauristinile ei ole. Suur tänu!

Lugupeetud Ülemnõukogu! Peame nõu ja tõenäoliselt oleks meil vaja appi kutsuda ka Jaak Allik kui reglemendikomisjoni esimees. Nimelt pidas Ülemnõukogu juhatus praegu silmas, et ta esitab Ülemnõukogule ikkagi komisjonide koosseisud. Meie ei mõelnud, et me sellel istungil, sellel istungjärgul üldse oleksime suutelised kinnitama ka komisjonide poolt valitud

esimehi. Praegu on ettekande käigus laekunud ettepanekuid, mis seisnevad selles, et komisjonide koosseisu mitte kinnitada ja enne võtta vastu otsused riigiõiguslike aluste kohta. On tehtud ka ettepanekuid, et kui täna peaks komisjonide koosseis nüüd kohe kinnitamisele minema, siis teha enne hääletamist vaheaeg.

Lugupeetud Ülemnõukogu, mul on ettepanek arutada praegu nii, nagu me tavaliselt arutame seaduseelnõusid või otsuse projekte. Ma paluksin, et saadikud avaldaksid oma arvamust, kas kinnitada praegu komisjonide koosseisud. Kui mitte, siis tuleks sellest ka selgelt märku anda ja tulla välja omapoolsete ettepanekutega, mis võivad seisneda selles, et enne riigiõiguslikud alused paika panna või midagi kolmandat. Praegu on juhatas siiski seda meelt, et ta sooviks Ülemnõukogu ette panna koosseisude kinnitamise. Kas kõik on nõus, et me avame läbirääkimised? Samas ma ütleksin, et kui on näha Ülemnõukogu meelsus, siis me teeme kiiresti ettepaneku läbirääkimised lõpetada ning tegutseme vastavalt sellele meelsusele. Andrei Prii.

A. Prii

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Kristlik-demokraatliku saadikurühma ettepanek sisaldus, et Ülemnõukogu Presiidiumi liikmed ei kuulu alatiste komisjonide koosseisu. Kui üks inimene 6-liikmelisest komisjonist satub presiidiumi koosseisu, siis jäävad komisjonid 5-liikmelisteks. Sellest tekib vastuolu. Aitäh!

J. Telgmaa

Lugupeetud kolleegid! Minule paistab, et mitte miski ei takista meid komisjonide koosseisu kinnitamisest, ka oletatav kristlike demokraatide ettepaneku saatus. Ainsana võib küsimust tekitada see, kui kellelgi on pretensioon, miks tema on just selles komisjonis ja mitte teises. See küsimus tuleks võib-olla enne läbi arutada. Muidu on nii, et me kinnitame ajakirjanduskomisjoni ära, aga kuskilt tagantpoolt tuleb mingi mees, kes tahab minna just ajakirjanduskomisjoni. Võiksime teha nii, nagu Marju Lauristin siin praegu pakkus. Tänan!

Juhataja

Siis ma paluksin saadikutel, kellel on samasugune lähenemisnurk kui härra Telgmaal, juhtida tähelepanu, kas näiteks vaheajal oleks vaja veel kord kokku kutsuda vanematekogu. Teet Kallas.

T. Kallas

Härra esimees, head kolleegid! Mulle on jäänud eelnenud sõnavõttudest mulje, et me räägime natukene eri asjadest ja meid vaevab tõsine mure tulevase presiidiumi pärast. Mina lahutaksin need väga tõsiselt ära, sest muidu me ei pääse surnud ringist, kui me ei kinnita täna komisjonide koosseisu. Küll aga peame muidugi teatud aja jooksul väga täpselt selgeks tegema komisjonide esimeeste ja presiidiumi funktsioonid ning nende vahekorra. See ei pea loomulikult tingimata täna sündima ja võib-olla mitte ka esmaspäeval. Aga komisjonid me peame kinnitama, sest muidu oleksime näiteks ajakirjanduskomisjonis juba täna töövõimetud. Meil oleks vaja täna üht-teist teha. Aitäh!

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid. Ma tegin enne juhatusele ka kirjaliku ettepaneku ja kordan selle nüüd suuliselt üle. Teen ettepaneku täna mitte kinnitada komisjonide koosseisu ja teha seda alles siis, kui oleme täpselt määratlenud nii komisjonide kui ka kõigi teiste Ülemnõukogu organite funktsioonid. Vastasel korral ei ole võimalik niisuguseid küsimusi otsustada. Aitäh!

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Tõstaksin üles eile võib-olla mitte õigel ajal puudutatud küsimuse, miks seadusloome kui protsess ei ole käivitunud ootuspäraselt. Siin on palju objektiivseid põhjusi. Ja kui me hakkame praegu jälle taas neid põhjusi likvideerimata ennast ümber seadma, siis me läheme ummikusse. Jään kindlalt selle juurde, et orgaaniline seos loodud komisjoni ja loodava presiidiumi vahel peab olema, sest muidu tekivad ühendused, mis ei haaku. Ja täna peaks ikkagi kinnitama komisjonide koosseisu, siis saab juba edasi tööd teha. Muidu me räägime umbmääraselt. Paneme ühe asja paika, lähme sammu edasi. Aga et presiidium oleks eraldi ja komisjonid eraldi, see tundub mulle täiesti absurdne. Kui asjad ajaliselt ei passi, siis peame oma ajagraafikut seadma.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, kallid kolleegid! Juba eelmine kord, kui me esimest korda alustasime läbirääkimisi komisjonidest, mõistis enamik saadikuid, et komisjonid ei ole väljaspool Ülemnõukogu. Need on ju Ülemnõukogu üks osa. Ja Ülemnõukogu ei ole mitte ainult komisjon, tehniline seadusandja või seaduste ülevaataja, vaid on ka poliitiline organ, kelle esindajad olid esimeeste näol siamaani presiidiumis. Arutluse käigus on ju komisjonide

esimeeste kohta tekkinud tõepoolest mitu varianti. Esiteks, kas nad on presiidiumi liikmed või ei ole. Teiseks, kas presiidiumi liige võib olla komisjoni liige või ei. Ja nii kaua, kui me selles kokku ei lepi, nii kaua ei saa me ka teha õiget otsust. Kui me täna teeme mingi otsuse komisjoni esimeeste kohta, sõltumata sellest, milline tuleb homme otsus presiidiumi kohta, siis võib juhtuda väga kergesti, et järgmisel nädalal peame uuesti komisjoni koosseisude ja esimeeste juurde tagasi tulema. Ja seepärast ma ikkagi rõhuksin oma eelmisele sõnavõtule, et me peame need asjad selgeks rääkima, ja mida kiiremini, seda kiiremini suudame ka edasi minna. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Lugupeetud Ülemnõukogu, lepime nüüd džentelmenlikult kokku, ilma hääletamata, et viimane sõnavõtja oleks praegu Tõnu Anton ja siis me kuulutame välja vaheaja ning võtame kokku vanematekogu, muidu asi paigast ei nihku. Johannes Kass.

J. Kass

Lugupeetud juhataja, austatud kolleegid! Mul on konkreetne ettepanek komisjonide koosseisu kohta. Enne kui Ülemnõukogu hakkab alatiste komisjonide nimekirja kinnitama, peavad nimekirjas olevad saadikud omavahel kogunema ja allkirjaga kinnitama, et nad on nõus selles komisjonis töötama. Vastasel juhul võib tekkida ballastliikmeid ja sellega satub ohtu komisjoni töö. Meil näiteks on praegu kaks inimest, kes ei ole enne komisjonis töötanud. Kas nad on sinna sattunud formaalselt või on see nende tahe? See tahe peaks olema kinnitatud allkirjaga, muidu on 2 ballastliiget ja komisjoni koosseis jääb nõrgaks. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Suur tänu! Ettepanek on arutamist väärt. Kui vanematekogu kokku saab, arutame seal ka seda. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! On tekkinud kummaline olukord. Me jagame alles laskmata karu nahka: arutame, kas komisjoni esimees hakkab presiidiumi kuuluma või ei, kas ta saab portfelli ja sooja koha või ei. Mina pean saadikute komisjoni kõige tähtsamaks tööorganiks. Ja et Ülemnõukogu on presiidiumist kõrgem tasand, siis järelikult on seda ka saadikute komisjonid. Leian, et enne tuleb kinnitada komisjonide koosseis, alles seejärel otsustada, kes lähevad presiidiumi, määrata kindlaks nende ülesanded jne. Tänan!

K. Koha

Austatud kolleegid, esiteks toetan härra Kassi väljendatud mõtet. See mõte väärrib arutamist, sest siiamaani oleme ballastiga hädas olnud. Ma teeksin ettepaneku pöörduda tagasi Eesti Vabariigi seaduseelnõu juurde, mille tegid härra Veetõusme ja härra Anton Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi volituste lõpetamise kohta. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et see küsimus võib täna pikale minna. Ma juhin Kalju Koha tähelepanu sellele, et tema on oma sõnavõtuliimi kulutanud. Andrus Ristkok.

A. Ristkok

Lugupeetud juhataja ja kolleegid, mulle näib, et me hakkame jälle takerduma oma tüüpilistesse arenguraskustesse. On ette näha, et niipea me neid lahendada ei suuda, sest meil pole piisavalt lähtekohti, tugipunkte. See algab kõik sellest, et meil pole endiselt selge, millised on riigivõimuorganite täisfunktsioonid, nende jaotus eri organi osade vahel jne. Sealt algavad ka presiidiumi, tema liikmete staatuse ja muud küsimused. Ma ei usu, et me suudame seda ära otsustada nädala-kahega isegi, see nõuab hoopis tõhusamat lähenemist. Ja kui me seda ootama jääme, siis me jäämegi komisjonide taha, aga me näeme ju, et töö seisab selle tõttu, et komisjonide koosseisud pole fikseeritud. Ja ma teeksin sellise ettepaneku, et me kinnitame küll komisjonide koosseisud, aga samal ajal otsustame pikendada endiste komisjoni esimeeste volitusi ja nende staatust presiidiumi liikmena seniks, kuni me jõuame sammu võrra edasi ja teame, kuidas seda otsustada. See võib juhtuda mingi vaheotsusena nädala või kahe pärast, häda korral võib-olla ka hiljem. Aitab.

T. Anton

Kallid kolleegid! Ma palun teistkordselt minutiks teie tähelepanu. Kui me täna määrame komisjonide koosseisu kindlaks, siis loomulikult tuleb alustada komisjonidel tööd ja see on võimalik ainult sel teel, et nad valivad endale uued esimehed. Pole ju õige, et senine komisjoni esimees jätkab pärast uue koosseisu määramist oma tööd. Uut esimeest saab valida ainult siis, kui on selge, keda me valime. Pole ju võimalik, et meil on ükskõik, kas see inimene on ainult komisjoni esimees või ka presiidiumi liige.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, me oleme kokkuleppest kinni pidanud ja juhatuse saab ka väga

hästi aru, et olla presiidiumi liige, sellel on ühed motiivid, olla komisjoni esimees, ainult töörügaja, sellel on teised motiivid. Kas Ülemnõukogu on nõus, et me praegu kuulutaksime vaheaja ja võtaksime kokku vanematekogu? Kas 10 minutiga saame hakkama? Ettepanek on pool tundi. Kas sellisel juhul võime arvestada, et me reeglipärast vaheaega kell 12.20 siis ei tee? Üks hetk, kohe täpsustame asjaolusid. Tõnu Anton.

T. Anton

Palun, kas on võimalik, et sellest algavast nõupidamisest võtaksid osa ka praegused alatiste komisjonide esimehed?

Juhataja

Ma ei tea, kuidas teised asjasse suhtuvad, juhatusel ei ole selle vastu midagi. Ilmselt on kõik nõus. Vaheaeg pool tundi.

V a h e a e g

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kohal on 73 saadikut, puudub 32. Lugupeetud Ülemnõukogu, vanematekogu koos alatiste komisjonide esimeestega pidas nõu. Meil on ettepanek, et kõige esimesena annab Ülemnõukogule selgituse või teeb ettepaneku Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud Ülemnõukogu liikmed! Meil kehtib praegu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ajutise töö- ja kodukorra § 11, mille lõige 1 ütleb järgmist: "Ülemnõukogu kinnitab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi koosseisu, millesse kuuluvad ametikoha järgi Ülemnõukogu esimees, Ülemnõukogu juhataja ja tema asetäitja ning alatiste komisjonide esimehed." Edasi rakendasime oma otsusega töösse Ülemnõukogu reglemendi § 4 lõige 10, mis kõlab järgmiselt: "Alatine komisjon valib salajasel hääletusel endale esimehe ja aseesimehe. Valituks osutunuks peab saama kandidatuur üle poole komisjoni liikmete toetuse." Kui me jätame muudatusteta kehtima nii selle ajutise töö- ja kodukorra punkti kui ka reglemendipunkti, siis läheme üle printsiiobile, mille kaudu Ülemnõukogu Presiidium formeerub altpoolt ülespoole, see tähendab, et presiidiumi liikme valimise õigus antakse komisjonile, s.t. 6 või 8 inimesele. Ülemnõukogu täiskogu võib seda

muidugi mitte kinnitada, aga taolist segadust korraldada puudub ju vähimgi mõte. Edasi on küsimus selles, et minu arvates jõudsimel sel koosolekul konsensuseni selles osas, et momendil on primaarne rakendada uued komisjonid normaalselt tööle, see tähendab, et täna me kinnitaksime komisjonide koosseisu ja nad saaksid vastavalt reglemendi § 4 p. 10 valida endale esimehed. Siit aga tekib kohe probleem Ülemnõukogu Presiidiumiga, mille kohta on esitatud kaks projekti, üks Anton Veetõusme ja teine kristlike demokraatide oma, mis kõlab järgmiselt: "Ülemnõukogu kinnitab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi koosseisu, millesse kuuluvad ametikoha järgi Ülemnõukogu esimees, Ülemnõukogu juhataja, tema asetäitjad, samuti kuus liiget, kes valitakse Ülemnõukogu poolt üksiku ülekantava hääle meetodil. Ülemnõukogu Presiidiumi liikmed ei kuulu alatiste komisjonide koosseisu." Nende kahe projekti ja veel mitmete seisukohtade vahel ei ole võimalik täna saavutada konsensust, need vajavad põhjalikumat ettevalmistamist, läbimõtlemit saadikugruppides, üsna mitut nädalat tööd, sest need on juba riigiõiguslikud küsimused. Selleks et me saaksime täna edasi minna, on ettepanek komisjonid ära moodustada ja tööle hakata. Teha parandus ajutise reglemendi § 11 lõige 1 ja sõnastada see järgmiselt: Ülemnõukogu kinnitab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi koosseisu, millesse kuuluvad ametikoha järgi Ülemnõukogu esimees, juhataja ja tema asetäitjad. See vabastab kohustuslikust Ülemnõukogu Presiidiumi koosseisu tänasest muutmisest. Teiseks jõuti kokkuleppele selles, et kristlike demokraatide projekt ja Anton Veetõusme projekt jäävad menetlusse. Ilmselt tuleks seda menetlust kiirendada ja umbes kuu aja jooksul põhimõtteliselt otsustada, mis saab Ülemnõukogu Presiidiumist. Nüüd, kui me niimoodi töötaksime, võib aga kujuneda selline olukord, et teatud komisjonides valitakse esimeesteks praegused esimehed, see tähendab Ülemnõukogu Presiidiumi liikmed, mõnedes ei valita. Meie ettepaneku mõte oli see, et Ülemnõukogu Presiidium jätkaks kuni oma saatuse lõpliku otsustamiseni tööd. Kui mõnes komisjonis tekib küsimus, et härra X on nüüd ainult komisjoni liige, aga härra Y on uue komisjoni esimees, siis selle küsimuse peaksid härrad X ja Y ning komisjon ise ära otsustama. Siin on kaks varianti: kas komisjon arvab, et sellel lühikesel perioodil, kuni me presiidiumi saatuse otsustame, peab ta sidet presiidiumiga oma liikme kaudu või teeb komisjon täiskogule ettepaneku vabastada härra X Ülemnõukogu Presiidiumi liikme kohustest ja valida Ülemnõukogu Presiidiumi liikmeks härra Y. Meie arvamus on, et see puudutab võib-olla mõnda üksikut inimest, see ei tähenda rohkem midagi. See on nüüd kompromiss, mille abil me saaksime sammukese edasi ega võtaks maha ühtegi tõsist probleemi, kusjuures kristlikud demokraadid, nagu ma aru sain, olid nõus ülejäänud gruppide palvele vastu tulema ja oma projektist välja võtma viimase lause, mis kõlab nii, et Ülemnõukogu Presiidiumi liikmed ei kuulu alatiste komisjonide

koosseisu. Kui see jääks täna päevakorda, võib tekkida mitu komisjoni, mida ei saa komplekteerida, kuna nende liikmete arv jääb alla 6. See on vist kõik, rohkem ei oska ma midagi öelda.

Juhataja

Suur tänu, Jaak Allik. Tundub, et teema oli nii selgelt ette kantud, et meil küsimusi ei ole. Tiit Käbin.

T. Käbin

Kui ma õigesti aru sain, siis uus sõnastus on, et Ülemnõukogu Presiidiumi koosseisu kuuluvad esimees, Ülemnõukogu juhataja ja tema asetäitjad. See on ju ammendav loetelu. Sellise otsuse vastuvõtmisega arvame kohe alatiste komisjonide esimehed Ülemnõukogu Presiidiumi koosseisust välja. Nii et see tuleb natuke teisiti sõnastada. Aga ma tahaksin rõhutada veel kord seda, mida ma täna juba enne ütlesin: enne kui reglemendijärgsed protseduurid ei ole täidetud, ei saa me alatisi komisjone moodustada. Ja olles siin vahepeal vaadanud, kuidas mingi fraktsioon on ühes või teises komisjonis esindatud, võin ma kohe öelda, et kahes komisjonis on vist võimatu kohti vahetada. Ja ma tulen tagasi selle ettepaneku juurde, mille ma esitasin kirjalikult Ülemnõukogu Presiidiumile: arvestada komisjonides kohtade jaotamisel fraktsioonide ettepanekuid. See võrdelise esindatuse nõue võib jääda, kuid lisada sinna sõnad "ja arvestades fraktsioonide tegevussuunda". On ju loomulik, et maaelukomisjonis on rohkem inimesi maarahvafraktsioonist kui näiteks liberaalide hulgast või mõnest teisest fraktsioonist. Praega kehtiva reglemendiga me täna komisjone moodustada ei saa. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Mul ei ole praegu jälle muud lausuda kui seda, et me oleme edasi kimbatuses. Marju Lauristin.

M. Lauristin

Härra Käbin, siin on tõlgendamise küsimus. Me oleme toimunud selle parandatud reglemendi § 4 p. 3 järgi, mis ütleb, et Ülemnõukogu juhatus jaotab mandaadid fraktsioonide vahel, taotledes seejuures tasakaalustatud esindatust jne., jne. See on küllaltki leebe sõnastus ega sea rangeid piire, sest taotluste realiseerimine sõltub täiesti fraktsioonide otsustest, nagu nüüd välja tuli. Ja fraktsioonid on oma otsustes lähtunud just nimelt sellest, mida teie ütlesite. Kas

me peame siis fraktsioonidele ette kirjutama, et nad peavad toimima oma tegevussuunast lähtudes, see vist on loogiline, et nad seda teevad. Ja kui fraktsioonid ei soovi vahetada kohti, siis nad ei tee seda. Me ei pruugi jällegi ette kirjutada, mida nad peavad tegema. Ühesõnaga, tegelikkuses on läinud just nii, nagu te ette nägite. Kas see takistab meid siis tunnistamast, et just niiviisi ongi läinud ja et see praegune § 4 p. 3 sõnastus ei takistanud seda?

J. Alik

Härra Käbin vist ei pannud tähele seda paragrahvi sõnastust, mis on kirjas § 11 lõige 1. Ma loen uuesti ette: "Ülemnõukogu kinnitab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi koosseisu, millesse kuuluvad ametikoha järgi Ülemnõukogu esimees, Ülemnõukogu juhataja ja tema asetäitjad." Kui me siia paneme punkti, siis ei anna see võimalust tõlgendada, et presiidium on 4-liikmeline. See on Ülemnõukogu otsustada, kas see on 6- või 26-liikmeline ja keda ta sinna valib. Selle protseduuri tegime ära aprillikuus või märtsis ja me ei tule vastastikusel kokkuleppel selle juurde praegu tagasi. Presiidiumi arvuline ja nimeline koosseis on meil täiskogul kinnitatud.

T. Käbin

Ei tahaks küll aega kulutada vastastikustele vaidlustele, aga ma jään siiski oma arvamuse juurde, et sellises sõnastuses on presiidiumi koosseis toodud ammendavalt. Ja kui tulla tagasi komisjonide koosseisu juurde, siis ma pean kinnitama, et juhatus ei ole suutnud täita seda punkti, mis taotleb võrdelist esindatust. Ma toon teile konkreetse näite. Maaelukomisjonis, kus praegu on 9 liiget, on 1 sõltumatu saadik, 1 saadik maa-keskerakonnast, 3 sõltumatut demokraati ja 4 inimest maarahvafraktsioonist. Seejuures on maarahvafraktsioonis kokku 8 saadikut, pooled nendest ühes komisjonis. Nii et ma protestin ikkagi ja leian, et praegu me ei saa alatisi komisjone moodustada. Tänan!

P. Kask

Ma ei ole küll päris kindel, aga mulle tundub, et Tiit Käbin refereerib meie reglemendi § 4 lõige 3 endist redaktsiooni, me oleme seda juba parandanud ja praegu ei ole seal võrdelise esindatuse printsiipi enam üldse sees. Tänan!

M. Lauristin

Ma tahtsin lihtsalt öelda, et just nimelt maaelukomisjoni puhul seda võrdelist esindatust taotleti. Taotlemine tähendab seda, et me püüame teha midagi teatud sihti silmas pidades.

Sellest lähtudes on peetud läbirääkimisi nii fraktsioonide kui ka selle komisjoni liikmetega. Resultaat on aga negatiivne, mida ma ka oma ettekandes ütlesin. Nii et taotleti küll, aga taotlemise tulemus ei vastanud seatud sihile.

J. Rätsep

Austatud esimees ja lugupeetud kolleegid! Ma tahaksin juristina öelda oma isikliku seisukoha § 11 1. lõikes tehtud parandusettepaneku asjus. Minu arvates on Jaak Alliku esitatud redaktsioon grammatiliselt ja ka õiguslikult täiesti täpne. Ülemnõukogu kinnitab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi koosseisu, millesse kuuluvad ametikoha järgi Ülemnõukogu esimees, Ülemnõukogu juhataja ja tema asetäitjad. Sellega on loetletud need isikud, kes kuuluvad sinna ametikoha järgi. Ülejäänud liikmete kohta ei ole siin öeldud mitte midagi. Kõik see, et ta on 15-liikmeline jne. ja et ta on ammu moodustatud, jääb jõusse. Minu arvates ei saa seda sätet lihtsalt teisiti lugeda.

Juhataja

Jõudnud sel ajal, kui läbirääkimised käivad, need dokumendid läbi lugeda veel mitu korda, tahaksin ka korrata, et asjad on tõepoolest nii, nagu ütles kõige viimasena Jüri Rätsep. Ja seda osa, mis puudutab § 4, on sedamoodi muudetud, Tiit Käbin, et see ei tohiks enam probleeme tekitada.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kui me oleme nõus ajutise töö- ja kodukorra § 11 lõiget muutma, siis saame alatiste komisjonidega seonduvat jätkata ja kinnitada täna komisjonide koosseisu. Panen selle paranduse hääletamisele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 76 saadikut, puudub 29. Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud juhataja! Mul on meeles, et me mõned päevad tagasi arutasime nimelt sedasama küsimust ja otsustasime, et komisjonide esimehi ei vali Ülemnõukogu. Sellega seoses muutsime kodukorra § 10, võttes sealt esimesest lõikest maha sõnad "ja nende esimehed". Samal ajal on mul meeles, et me tegime mingi muudatuse ka § 11. Mul on palve, et juhatus ja reglemendikomisjon täpsustaksid, kas me juba ei ole § 11 muutnud. Aitäh!

Juhataja

Nii palju kui mina asja mõistan, me siiski ei ole muutnud § 11 selliselt, nagu Jaak Allik pakkus. Kuid las Jaak Allik ütleb ise.

J. Allik

Minu teada me ei ole suvel reglementi ega praegu § 11 puudutanud.

Juhataja

Suur tänu! Asugem otsustama. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et praegu kehtiva ajutise töö- ja kodukorra § 11 lõige 1 kõlaks selliselt: Ülemnõukogu kinnitab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi koosseisu, millesse kuuluvad ametikoha järgi Ülemnõukogu esimees, Ülemnõukogu juhataja ja tema asetäitjad. Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 58 saadikut, vastu 1, erapooletuid on 4. Ajutise töö- ja kodukorra § 11 lõige 1 on muudetud. Lugupeetud Ülemnõukogu, kas me võime asuda alatiste komisjonide koosseise kinnitama? Kas kinnitame nimekirjaliselt, personaalselt või komisjoniti? Komisjoniti? Kõik on selle poolt, et paneme komisjonide nimekirjad kinnitamisele komisjoniti? Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, keegi tegi siin enne ettepaneku võtta pärast komisjonide kinnitamist kõigilt liikmetelt allkiri. Kuidas Ülemnõukogu sellesse suhtub?

Juhataja

Selle ettepaneku tegi Johannes Kass ja ta leidis ka saalist toetust, kuid siin on oma probleem. Viimase loenduse andmete järgi on meil täna kohal 76 saadikut, mis saab siis, kui saadikuid kohal ei ole. Oleme realistid, sellist seisundit, et meil on 105 saadikut kohal, me nii lihtsalt vist ei saavuta. Marju Lauristin, palun.

M. Lauristin

Lugupeetud saadikud, saan aru härra Kassi motiividest, kuid samal ajal on selles ettepanekus ka teatud umbusaldusavaldus saadikurühmade tööle. Ma olen isiklikult kõigi saadikurühmadega need asjad läbi rääkinud, rühmad on mulle esitanud oma ettepanekud esimehe allkirjaga ja öelnud, et kõik need kandidatuurid on koosolekutel läbi arutatud ja nende inimeste nõusolek on olemas. Nii et sisuliselt me praegu umbusaldaksime saadikurühmade esimehi ja saadikurühmade tegevust.

K. Koha

Lugupeetud juhatus, kolleegid! Marju Lauristin ütles ära selle sõna umbusaldus. Ma tõesti umbusaldan teatud isikuid. Senine töökogemus ei anna alust uskuda, et osa härrasmehi

hakkab komisjonis tööle. On olemas konkreetsed näited, ma jätan siinjuures nimed nimetamata. Aitäh!

I. Toome

Ma ei hakka, lugupeetud juhataja ja kolleegid, tegelema ennustamisega nagu minu eelkõneleja, vaid kutsun üles toetama Marju Lauristini ettepanekut. Me peame usaldama oma fraktsioonide esimehi, kes on fraktsioonide koosolekul kõik kandidatuurid läbi arutanud, näiteks meie fraktsiooni koosolekutel on seda mitmeid kordi tehtud. See, kuidas üks või teine saadik hakkab tööle komisjonis, kuhu teda on suunanud fraktsioon, oleneb juba saadiku eetikast ja moraalist. Ma kutsun üles hääletama Marju Lauristini tehtud ettepaneku poolt. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Tundub, et reaktsioon on peaaegu tormiline. Lugupeetud Ülemnõukogu, ilmselt ei jää vist muud üle kui panna Johannes Kassi ettepanek hääletamisele. Kuulame ära veel kolm arvamust. Johannes Kass.

J. Kass

Lugupeetud kolleegid! Olen kohustatud andma teada, miks ma selle ettepaneku tegin. Pöördusin meie komisjoni uue liikme Peeter Luti poole ja küsisin, kas ta on sinna sattunud nomenklatuurselt või on see tema vaba tahe, aga ma ei saanud temalt konkreetset vastust. Sellest oli tingitud ka ettepanek. Ballastliikmete oht on tõesti olemas ja kui neid on näiteks komisjonis juba kaks, siis on tõsiselt ohus komisjoni sõnaõiguslik koosseis. Mul on veel ettepanek reglemendis määratleda, et teatud arvu puudumiste korral on komisjonil õigus üks või teine liige oma koosseisust välja arvata, saamaks sõnaõiguslikku, teovõimelist koosseisu. Aitäh!

Juhataja

Aitäh! Seda teemat võiks arutada reglemendikomisjoniga. Peeter Lutt aga annab täna meile selgitust. Valeri Kois.

V. Kois

Lugupeetud juhataja! Inglastel on selline vanasõna, et üks inimene võib hobuse jõuga jõe äärde viia, aga 40 inimest ei suuda teda jooma sundida. Meie võime praegu panna inimese

küll sellele paberile alla kirjutama, aga sundida teda pärast komisjoni töös osalema me nagunii ei saa. Nii et see oleks puhtformaalne paber. Seepärast panen ma ette nimetanud ettepanek tagasi lükata ja asuda komisjonide koosseisu kinnitama. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Muidugi ma teen veel ettepaneku ka Johannes Kassile, kui ta ei võta tagasi, siis panen hääletamisele. Ants Veetõusme.

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja! Nagu Indrek Toome ütles, on ennustamine halb asi, sellepärast ma ei hakkagi ennustama. Aga ma tuletan teile meelde, et kui eelmine kord majanduskomisjoni valiti, siis panid tollaegsed kommunistid hääletamise protseduuri ajal härra Gussevi nimeliselt komisjoni nimekirja juurde eeldusel, et tema esindab neid ja hakkab komisjonis tööl käima. Selle aja jooksul on ta käinud komisjonis kahel korral. Kas teie, reglemendikomisjon, või veel keegi võiks mulle nüüd vastata, kui kiiresti ja kui efektiivselt saab komisjon sellistest liikmetest lahti, kes kohal ei käi?

Juhataja

Suur tänu! Seda teemat tuleks arutada reglemendikomisjoniga. Samas juhin tähelepanu, et Ants Veetõusme ja Kalju Koha on oma limiidi ületanud. Peeter Lutt.

P. Lutt

Kui härra Kass ei saanud minult ammendavat vastust, siis võib-olla oli selles lihtsalt süüdi tema halb kuulmine. Ma ütlesin talle ja selgelt, et sellele, kuidas mina võtan osa komisjoni tööst, võib tema hinnangu anda kuu või kahe pärast. Nii et jääme ootama.

Juhataja

Suur tänu! Lepime nüüd ka džentelmenlikult kokku, et kuulame veel kaks sõnavõttu, siis tuleb meil dialoog Johannes Kassiga ning seejärel tõmbame joone alla. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Pöördun Ants Veetõusme ja teiste kolleegide poole. Ärgem hakakem kokku lugema, kui mitu korda keegi on mingi komisjoni töös osalenud. Olgem sallivad. Sääraste rehkendustega pole mõtet terve saali ees vehkida. Tänan!

A. Paju

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Võib-olla ma eksin ja sel juhul võtan vastu ka karistuse, aga mulle tundub, et iseenda umbusaldamisega läheneme tõesti absurditeatri finaalile. Kas ei oleks praegu siiski otstarbekam teritatud nuga taskust ära panna, pliiatsid ära teritada ja tööle hakata. Lõpetame ära, palun!

Juhataja

Suur tänu! Johannes Kass, ega ei ole soovi oma ettepanekut tagasi võtta? Johannes Kass.

J. Kass

Ma saan aru, et minu bürokraatia on kuidagi kabinetlik, aga parlament ongi üks kabinetlik koosseis, nii et peaks ikka allkirjaga protseduurid läbi viima. Ma ei võta tagasi.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, Johannes Kassi ettepanek pannakse hääletamisele. Kui see leiab toetust, siis jääb vastav päevakorrapunkt meil täna pooleli. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Ma oleksin kindlasti nõus toetama härra Kassi, kuid ma tahaksin meelde tuletada, et meie osavõtt parlamendi tööst on niisugune, et sel juhul me võime asuda komisjonide koosseisu kinnitamisele alles kuu aja pärast, sest mõni seltsimees käib siin tõesti väga harva.

Juhataja

Kohaloleku kontroll. Kohal on 75 saadikut, puudub 30. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Johannes Kassi ettepaneku poolt, et enne alatiste komisjonide nimekirja kinnitamist Ülemnõukogus peaksid komisjoni nimekirjas olevad saadikud kinnitama allkirjaga oma nõusolekut töötada komisjonis? Palun hääletada! Lihthälteenamus. Selle ettepaneku poolt on 5 saadikut, vastu 55, erapooletuid on 9. Lugupeetud Ülemnõukogu, asugem kinnitama komisjonide koosseisu, ma palun kõnetooli Marju Lauristini.

M. Lauristin

Lugupeetud saadikud, asume siis komisjonide koosseisude juurde. Vaheajal on tehtud ettepanek viia teile kätte jagatud projekti sisse muudatus. Nimelt pidas vaheajal koosolekut rahva-keskfraktsioon, kes palub osaliselt muuta oma eelmist ettepanekut ja tõsta oma

liikmetest ümber järgmised saadikud: Helgi Viirelaid sotsiaalkomisjonist kultuurikomisjoni, Jüri Rätsep õiguskomisjonist ajakirjanduskomisjoni ja Rein Järlik kultuurikomisjonist samuti ajakirjanduskomisjoni. Ühesõnaga, Viirelaid asendab Järlikut selle fraktsiooni esindajana kultuurikomisjonis ning Järlik ja Rätsep lähevad ajakirjanduskomisjoni. Ja nüüd saame asuda siis selle nimekirja läbivaatamisele. Mul on ettepanek, et me kinnitaksime vastavalt ettepanud nimedele komisjoni suuruse ja seejärel siis ka nimekirjaliselt. Kui on personaalselt muudatusettepanekuid või proteste, siis teeksime selle protseduuri enne, kui me hääletame nimekirju. Kas ollakse nõus sellise korraldusega?

Juhataja

Tundub, et kõik on nõus.

M. Lauristin

On ettepanek kinnitada ajakirjanduskomisjon 8-liikmelisena.

Juhataja

Kuidas me teeme, Marju Lauristin? Kas kõigepealt arv ja siis nimekiri? Ülemnõukogu arwab, et koos.

M. Lauristin

Hästi, seda parem. 8-liikmeline komisjon koosseisus Allik, Ammas, Israeljan, Järlik, Kallas, Sirendi, Rätsep, Veidemann.

Juhataja

Jüri Reinsonil on küsimus.

J. Reinson

Lugupeetud juhataja, lugupeetud ettekandja, kas me koosseisu peame arvuliselt kinnitama? Kui ta on kord arvuliselt kinnitatud, siis pärast on liikumine võimatu. Arv peab alati täis olema.

Juhataja

See on loogiline märkus. Kas ei oleks õigem, Marju Lauristin, et me kinnitame praegu nimekirja?

M. Lauristin

Mul ei ole midagi selle vastu, võime kinnitada ainult nimekirja. Probleeme tekib sel juhul, kui meil komisjon jääb väiksemaks kui 6 liiget. Me ei ole praegu kinnitanud, et peab olema vähemalt 6 liiget. Kinnitame ajakirjanduskomisjoni nimelise koosseisu ettelõetud nimekirja alusel.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada ajakirjanduskomisjoni nimeline koosseis, mille Marju Lauristin ette luges? Selle ettepaneku poolt on 68 saadikut, vastu 3, erapooletuid on 1. Ajakirjanduskomisjoni koosseis on kinnitatud. Marju Lauristin.

M. Lauristin

Haldusreformikomisjoni on, nagu te näete, esitatud Jüri Kork, Mart Madisson, Priidu Priks, Andrus Ristkok, Hanno Schotter ja Nikolai Zolin. Kas selles nimekirjas on muudatusi? Ei ole. Ma palun siis selle nimekirja järgi komisjoni koosseis kinnitada.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada haldusreformikomisjon loetud nimekirja järgi? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 70 saadikut, vastu on 1, erapooletuid ei ole. Haldusreformikomisjoni koosseis on kinnitatud.

M. Lauristin

Järgmine on keskkonnakomisjon. Ette on pandud 8 liiget, nimeliselt: Jermoškin, Kois, Novohatski, Paju, Prii, Raud, Tarand ja Tähiste. Kas on muudatusettepanekuid selles nimekirjas? Ei ole. Tänan!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada keskkonnakomisjon sellises koosseisus, nagu Marju Lauristin ette luges? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 67 saadikut, vastu on 1 saadik, erapooletuid on ka 1. Keskkonnakomisjoni koosseis on kinnitatud.

M. Lauristin

Järgmine on maaelukomisjon, mis on kavandatud 9-liikmelisena järgmises koosseisus: Uno Anton, Lembit Arro, Heino Kostabi, Ants Käärma, Eldur Parder, Heldur Peterson, Tõnu Saarman, Aldo Tamm ja Juhan Telgmaa. Kas selles nimekirjas on parandusettepanekuid? Ei ole. Paluksin panna hääletamisele.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada maaelukomisjon sellises koosseisus, nagu Marju Lauristin ette luges? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 63 saadikut, vastu on 4 saadikut, erapooletuid on 2. Maaelukomisjon on kinnitatud.

M. Lauristin

Järgmisena vaatleme eelarve-majanduskomisjoni, kuhu on esitatud 11 saadikut: Aleksandr Gussev, Juri Jevstignejev, Lembit Kaljuvee, Kalju Koha, Vladimir Lebedev, Vladimir Malkovski, Aavo Mölder, Jüri Reinson, Klavdia Sergij, Ülo Uluots ja Ants Veetõusme. Kas on parandusi, muudatusi?

A. Veetõusme

Lugupeetud juhataja, ma ei tea, kas ma nüüd võin veel rääkida? Aga kuna me kinnitame nimekirja, siis mina olen näiteks mõnede liikmete vastu. Konkreetselt kommunist Aleksandr Gussev on siamaani näidanud tõesti oma printsipiaalset suhtumist majanduskomisjoni mittekohalkäimisega ja ma ei saa mitte kuidagi tema poolt hääletada. Kuna me hääletame tervet nimekirja, siis saan ma hääletada ainult terve nimekirja vastu. Aitäh!

M. Lauristin

On võimalik teha ettepanek nimekirjast välja viia.

A. Veetõusme

Siis ma teeksingi ettepaneku arvata kommunist Aleksandr Gussev nimekirjast välja, kuigi seda ettepanekut on väga raske teha, sest kommunist Gussevit ei ole kohal.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Kui me kord juba hakkasime nimekirja järgi hääletama, siis ka jätkakem. Tahan öelda, et mullegi pole eelmiste komisjonide koosseis

paljus meeltmööda. Mul on õigus oma arvamust avaldada. Me peame kas uuesti alustama ja iga kandidaadi eraldi hääletusele panema või igatüüpi hääletab terve nimekirja poolt või vastu. Täna!

M. Lauristin

Ma julgeksin öelda, et härra Lebedevil ei ole selles suhtes õigus. Iga nimekirja puhul on esitatud küsimus, kas on parandusi. Ja seda võimalust on võimalik kasutada, muidu pole mõtet nimekirja järgi hääletada, kui enne hääletamist mingisuguseid märkusi ega parandusi teha ei või.

J. Telgmaa

Ants Veetõusme toetuseks juhin ma tähelepanu, et meie reglemendis ei ole niisugust punkti, mis sunniks andma kohustuslikult võimaluse kellelgi kuskil komisjonis olla. Mitte miski ei anna õigust kellelgi nõuda olla kuskil komisjonis, niisugust asja meil reglemendis ei ole.

V. Kois

Mina poleks sõna võtnud, aga Juhan Telgmaa jutt ei meeldinud mulle üldse. Kui ühed inimesed saavad komisjonide töös osaleda, aga teised mitte, siis me jaotame saadikud esimese, teise, kolmanda ja teab veel mitmenda sordi inimesteks. Täheleb, kui saadik tahab komisjonis töötada, siis tuleb seda talle võimaldada. Täna!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kas see diskussioon on nüüd vajalik? Ma teen ettepaneku, head kolleegid, jätkame juba välja kujunenud printsiibi järgi. Kellele ei meeldi komisjonide koosseis, hääletab vastu. Ma palun, võtke nõudmised maha. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on eelarve-majanduskomisjoni koosseisu poolt, mille Marju Lauristin ette luges? Palun hääletada! Võtame selle vooru maha. Ma tegin ettepaneku, mis muidugi aga ei tähenda, et Ülemnõukogu peab nõustuma. Sellel hetkel, kui ma panin küsimuse hääletamisele, tundus õhkkond olevat selline, et võib komisjonide kinnitamist jätkata. Ants Järvesaar.

A. Järvesaar

Lugupeetud juhataja, on selline ettepanek, et kui komisjon läbi ei lähe, siis teeme paranduse ja katsume uue komisjoni saada. Aga kui läbi läheb, siis pole ju probleeme.

Juhataja

Ants Veetõusmel ei olnud konkreetset ettepanekut, vaid kahtlus Gussevi kohta. Peet Kask.

P. Kask

Austatud kolleegid! Reglemendi kohaselt tuleb enne hääletada parandusettepanekud ja alles seejärel projekt tervikuna. Tänan!

Juhataja

Austagem siis reglementi. Enne hääletamisele panekut tuleb esitada mulle kirjalik parandusettepanek. Ants Paju.

A. Paju

Austatud juhataja! Kui me oleme praegu nii tugevalt rõhutanud fraktsioonide tähendust, siis peab fraktsioon ohjama oma esindajaid komisjonides ja Veetõusme vaev kaob ära. Gussev ei esinda iseennast, vaid fraktsiooni. Meil on ju fraktsioonidele nii suur tähendus antud.

J. Reinson

Ma tahan täiendada Ants Paju ettepanekut sellega, et me peame tõepoolest arvestama fraktsioonide demokraatlikku tahet. Aga et komisjonide tööjõulisust tagada, tuleb reglemendi see osa tulevikus kahtlemata ette võtta.

J. Allik

Lugupeetud kolleegid! Ma saan aru, et küsimus ei ole mitte niivõrd kellegi komisjoni koosseisu arvamisest, kuivõrd komisjonist väljaarvamises, kui ta tööst osa ei võta. Me arutasime seda küsimust reglemendikomisjonis. Küsimus on kahe otsaga. Ühelt poolt võib välja arvata inimese, kes kohal ei käi, teiselt poolt me ei taha kujundada situatsiooni, et komisjon arvab jälle teisitimõtleja enda hulgast välja. Ja me jõudsime reglemendikomisjonis sellise seisukohani, et kui inimene ei võta tööst osa, siis tuleb seda komisjoni ettepanekul arutada eetikakomisjonis ja anda asi edasi täiskogule.

Juhataja

Kas on kirjalikke parandusettepanekuid? Ei ole.

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada eelarve-majanduskomisjon koosseisus, mille Marju Lauristin ette luges? Palun hääletada! On vaja 53 häält. Selle

ettepaneku poolt on 37 saadikut, vastu 16 saadikut, erapooletuid on 12. See koosseis jääb kinnitamata.

M. Lauristin

Me ei saa seda ilmselt uuesti kinnitamisele panna enne, kui see konflikt komisjoni ja vastava fraktsiooni vahel on lahendatud ja kui härra Gussev on ise kohal. Nii et läheme edasi.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Grupp "Võrdsete õiguste eest" volitas mind teatama, et me arutame seda küsimust ja üldse meie esindajate osavõttu komisjoni tööst. Leian, et praegu on meid diskrimineeritud. Tänan!

M. Lauristin

Sotsiaalkomisjoni koosseisu on ette pandud 8 liiget: Mati Ahven, Nikolai Aksinin, Kaljo Ellik, Ants Järvesaar, Hillar Kalda, Mai Kolossova, Lehte Sööt-Hainsalu ja Uno Ungandi.

Juhataja

Ei ole muid arvamisi. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada sotsiaalkomisjon etteloetud koosseisus? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 64 saadikut, vastu 2, erapooletuid on 2. Sotsiaalkomisjoni koosseis on kinnitatud.

M. Lauristin

Rahvussuhete komisjoni on ette pandud 7 saadikut: Goderdzi Ahaladze, Pavel Grigorjev, Viktor Jermolajev, Enn Leisson, Tõnis Mets, Sergei Sovetnikov ja Aleksei Zõbin.

Juhataja

Tundub, et ei ole märkusi. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada rahvussuhete komisjoni koosseis nii, nagu Marju Lauristin ette luges? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 54 saadikut, vastu on 7, erapooletuid on 4. Rahvussuhete komisjoni koosseis on kinnitatud.

M. Lauristin

Järgmisena vaatleme riigikaitsekomisjoni. Sinna on esitatud 9 saadikut: Zijautdin Abdurahmanov, Johannes Kass, Toomas Kork, Jüri Liim, Jaan Lippmaa, Peeter Lutt, Jüri Pöld, Rein Tamme ja Enn Tupp.

Juhataja

Märkusi ei ole. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada riigikaitsekomisjon sellises koosseisus, nagu Marju Lauristin ette luges? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 58 saadikut, vastu 2, erapooletuid on 6. Riigikaitsekomisjoni koosseis on kinnitatud.

M. Lauristin

Ma jätaksin eetikakomisjoni kõige viimaseks ja läheksin edasi teadus-, haridus- ja kultuurikomisjoni juurde. Siia on esitatud 6 saadikut. Kui me võtame arvesse rahva-keskfraktsiooni paranduse, siis on koosseis järgmine: Lembit Annus, Küлло Arjakas, Jaak Jõerüüt, Enn Pöldroos, Mikk Titma ja Helgi Viirelaid.

Juhataja

Märkusi ei ole. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada teadus-, haridus- ja kultuurikomisjon sellises koosseisus, nagu Marju Lauristin ette luges? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 63 saadikut, vastu 2, erapooletuid on 2. Teadus-, haridus- ja kultuurikomisjoni koosseis on kinnitatud.

M. Lauristin

Väliskomisjoni on esitatud 12 saadikut: Ignar Fjuk, Vladimir Kuznetsov, Mart Laar, Aleksandr Labassov, Alar Maarend, Tiit Made, Vello Pohla, Ivar Raig, Indrek Toome, Heinrich Valk, Sergei Volkov ja Vaino Väljas.

Juhataja

Millised on märkused? Ei ole märkusi. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada väliskomisjon sellises koosseisus, nagu Marju Lauristin ette luges? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 44 saadikut, vastu 16 saadikut, erapooletuid on 7. See koosseis jääb kinnitamata.

M. Lauristin

Õiguskomisjoni koosseisu jääb 14 saadikut. Ettepanekute kohaselt Ülle Aaskivi, Tõnu Anton, Hillar Eller, Illar Hallaste, Liia Hänni, Arvo Junti, Kaido Kama, Peet Kask, Jevgeni Kotšegarov, Ahti Kõo, Tiit Käbin, Vitali Menšikov, Sergei Petinov ja Nikolai Zahharov.

T. Anton

Kommunist Nikolai Zahharov on olnud ka senise komisjoni koosseisus, kuid pole komisjoni tööst praktiliselt osa võtnud. Lähtudes aga komisjoni suurusest ja samuti selle komisjoni koosseisust, soovitan siiski õiguskomisjoni koosseisu kinnitada sellisel kujul, nagu ta esitatud on.

E. Tupp

Lugupeetud juhataja, lugupeetud proua Lauristin ja kolleegid! Me ilmselt natuke eksime, kui otsustame praegu selle järgi, kes ja kuidas komisjonis osales, sest me teeme ju uusi komisjone. Seni olid paljud saadikud jaotanud ennast mitme komisjoni vahel ja me ei saa seda praegu otsustamisel aluseks võtta. Tänan!

Juhataja

Kas Marju Lauristin kommenteerib?

M. Lauristin

Ei, mul ei ole midagi kommenteerida, sest ka härra Anton tegi ettepaneku kinnitada komisjon. Siin ju vaidlust ei ole.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada õiguskomisjon ettelõetud koosseisus? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 60 saadikut, vastu 3, erapooletuid on 2. Õiguskomisjoni koosseis on kinnitatud.

M. Lauristin

Lugupeetud saadikud, nüüd on meil ees eetikakomisjoni hääletamine ja ma ei tahtnud seda ühes reas panna hääletusele sellepärast, et mul on teile küsimus. Kuna eetikakomisjon täidab veel mõnevõrra ka aukohtu funktsiooni, kas ollakse siis nõus hääletama nimekirjaliselt või iga

liikme puhul eraldi? Kui soovitakse, et iga nimi eraldi, siis on see automaatselt salajane hääletus.

Juhataja

Kas hääletame nimekirjaliselt nagu teisi komisjone? Kuidas jääb? Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja, kõik saadikufraktsioonid said esitada oma esindaja eetikakomisjoni, järelikult on kõik oma valiku teinud ja ma arvan, et see valik on tehtud hästi, nii et teeme ikka nimekirja järgi.

Juhataja

Kas see parandab asja, kui me teeme selle vooru salajasena? Ei? Tähendab, hääletame nii nagu kõiki komisjone.

M. Lauristin

Kuidas hääletada, on ju kaks ettepanekut?

Juhataja

Kas me peame enne hääletama seda, millise hääletamisvormi me valime? Paistab, et peab. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et valida eetikakomisjon nimekirjaliselt, lahtise hääletamise teel? Palun hääletada! Vaja on lihthäälteenamust. Selle ettepaneku poolt on 55 saadikut, vastu 4, erapooletuid on 8. Toimub lahtine hääletamine nimekirjaliselt.

M. Lauristin

Rein Järlik, Villu Jürjo, Alar Maarend, Vitali Menšikov, Jüri Rätsep, Ain Tähiste, Uno Ugandi ja Heinrich Valk.

Juhataja

Kas on märkusi? Ei ole. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et kinnitada eetikakomisjon etteloetud nimekirja järgi? Palun hääletada!

Selle ettepaneku poolt on 56 saadikut, vastu 5 saadikut, erapooletuid on 4. Eetikakomisjoni nimekiri on kinnitatud.

M. Lauristin

Lugupeetud saadikud, viimane probleem on seotud sellega, et me ei kinnitanud väliskomisjoni. Kuna enne väliskomisjoni hääletusele panekut ei olnud märkusi ega parandusi, siis ma ei saanud aru, kas tegemist on sellega, et komisjonis on liikmeid, keda ei peeta väliskomisjoni jaoks kohasteks, või sellega, et komisjoni ei peeta vajalikuks, või ei olda nõus komisjoni suurusega. Ma ei tea, mismoodi tegutseda selle komisjoni formeerimisel. Majanduskomisjoni puhul oli tegemist konkreetse parandusega, konkreetse aruteluga, väliskomisjoni punul mingit arutelu ei olnud. Seepärast ma paluksin kõigepealt härra Toomel avaldada oma seisukoht ja võib-olla siis ka komisjoni suurus eraldi läbi hääletada. Muidu on täiesti võimatu selle komisjoni komplekteerimisel edasi tegutseda.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja, ma teeksin ettepaneku, et need saadikud, kes hääletasid vastu, lihtsalt võtavad sõna ja ütlevad, miks nad vastu hääletasid. Nii saamegi selle küsimuse kohe lahendatud.

I. Toome

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ka mina ühinen Ignar Fjuki arvamiselega, et need saadikud, kes hääletasid selle komisjoni kinnitamise vastu, põhjendaksid seda. Tundub veidikene ebaaus, kui me ei usalda vanematekogu tööd ja fraktsioonide esitatud kandidaate. Ma ei näe mingisugust muud põhjust, miks me ei peaks täna kinnitama ka selle komisjoni koosseisu, kui võib-olla vahest mõne inimese arvamus, et üks või teine isik sinna komisjoni ei sobi. Kuid ma olen kategooriliselt selle vastu, et me hakkaksime siin Ülemnõukogu täiskoguga ükshaaval hääletama ühe või teise saadiku sobivust sellesse komisjoni.

Juhataja

Suur tänu! Ootame vastuhääletajate seisukohti, kui ollakse nõus.

M. Lauristin

Või vähemasti mingeid ettepanekuid komisjoni moodustamise põhimõtte kohta, sest ilmselt oli siin mingisugune tõrge.

J. Kass

Lugupeetud kolleegid, minul tekkis küsimus, miks see komisjon nii suur on – 12 inimest. Meil on 2 välisministrit, kellega me oleme jõudnud kriisi. Nüüd lisanduvad 12 väliskomisjoni liiget, kas nii ei teki veel suurem kriis? Samal ajal on teistel komisjonidel tööjõupuudus. Tänan!

Juhataja

Suur tänu, kas on veel arvamused? Kas Tiit Made hääletas ka vastu?

T. Made

Austatud eesistuja, kallid kolleegid, võib-olla te siis avaldate arvamust, keda nimelt võiks sellest koosseisust välja arvata. Ja kas te oleksite siis ka nii kenad, et paigutaksite need inimesed teistesse komisjonidesse, kuhu te paremaks peate. Aitäh!

K. Koha

Lugupeetud juhataja ja kolleegid! Mina hääletasin vastu põhimõtteliselt, sest tegin täna ettepaneku koosseise mitte kinnitada, kuna meie funktsioonid ei ole selged. Aitäh!

J. Telgmaa

Kuidagi narr on, kui täna jäävad paar komisjoni kinnitamata. Kogu see asjaajamine on käinud ju fraktsioonides ja seal oleks pidanud asja selgeks saama. Kui fraktsiooni liider läks vanematekogu koosolekule, siis oleks tal pidanud olema juba teada, et nende fraktsioon ei toeta seda komisjoni ja milles on asi. Nüüd oleme sattunud jälle mingisse täiesti tobedasse seisusse. Fraktsioonid on oma arvamuse avaldanud, need inimesed, kes siin täna hääletavad ja sõna võtavad, on samuti fraktsioonide liikmed. Miks ei tehtud fraktsioonides asja klatiks? Lihtsalt häbi, kui keegi teada saab, mismoodi me tööd teeme. Mul on ettepanek teha praegu vaheaeg ja las need fraktsioonid, kes tahavad midagi muuta, ütlevad pärast, kas nad jäävad oma ettepaneku juurde või ei jää. Kui me ükshaaval hakkame jantima, siis teeme end lihtsalt naerualuseks. Tänan!

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, tundub, et Juhan Telgmaal on väga mõistlik ettepanek. Ehk teeme praegu 10-minutilise või veerandtunnise vaheaja? Valeri Kois.

V. Kois

Väga imelik, kui me praegu lahendame ainult ühe komisjoni küsimuse. Kui juba, siis viigem asi lõpule ja otsustagem, mis saab mõlemast seni kinnitamata komisjonist. Tänan!

M. Lauristin

Lugupeetud fraktsioonide esimehed, oleks väga ratsionaalne, kui te teeksite oma ettepanekud kirjalikult.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kas piisab 10 minutist või on vaja veerand tundi? Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Meie grupid on moodustatud fraktsioonide avalduste põhjal. Kordan jälle, et praegusel juhul rikutakse džentelmenlikkuse põhimõtet, milles me kõik varem üksmeelsed olime. Vähemalt kolm saadikugruppi hakkavad arutama, kas nad üldse kõigi komisjonide töös osalema asuvad. Tänan!

Juhataja

Lepime kokku, et vaheaeg on 15 minutit, ja katsume selgust saada mõlemas komisjonis, nii välis- kui majanduskomisjonis.

V a h e a e g

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, asugem töökohtadele. Kohaloleku kontroll. Kohal on 57 saadikut, puudub 48. Jaak Allik.

J. Allik

Lugupeetud härra juhataja, lugupeetud kolleegid! Me arutasime vahepeal grupi eri fraktsioonide saadikute ja ka mõnede reglemendikomisjoni liikmetega tekkinud olukorda. Pidades silmas vajadust täna siiski komisjonid kinnitada, teeksime ettepaneku täiendada reglemendi § 4 lõiget 4, mis praegu kõlab nii: "Alatine komisjon on otsustusvõimeline, kui

kohal on vähemalt pool tema liikmetest." Lisame sellele järgmise teksti: "Komisjoni tegevuses osalemine on saadiku töökohustus, kui komisjoni liige on rohkem kui kolmel korral arvestatava põhjusega koosolekult puudunud, on komisjoni esimehel õigus teha Ülemnõukogu täiskogule ettepanek arvata ta komisjoni koosseisust välja."

Juhataja

Suur tänu, Jaak Allik. Kas see on ka kirjalikult olemas? Rein Veidemann.

R. Veidemann

Austatud juhataja, lugupeetud saadikud! Sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni nimel kutsun üles kõiki hääletama just selle reglemendiparanduse poolt. See võeti meie initsiatiivil üles sellepärast, et konkreetselt majanduskomisjoni puhul seostuvadki tõrked nimelt selle asjaoluga. Muus osas meil ei ole mingeid probleeme ja me oleksime valmis hääletama ilusti kenasti kogu selle koosseisu lõpuni. Tänan!

J. Kass

Lugupeetud kolleegid, mul on konkreetne ettepanek väliskomisjoni suhtes. Järgides proportsionaalsuse põhimõtet, on fraktsioonid esitanud sinna ühe inimese. Erandiks on kaks fraktsiooni – "Koostöö" ja "Sõltumatud demokraadid" –, kes on esitanud kaks saadikut. Siin oleks võimalus komisjoni juba kahe liikme võrra vähendada.

I. Toome

Ma oskan vastata ainult sõltumatute demokraatide poolt. Meie fraktsioonis on 15 inimest. Komisjone on tunduvalt vähem, kui meie fraktsioonis liikmeid on, võib-olla siis eelkõneleja teeb ettepaneku, missugused saadikud ei peaks komisjonide töös osalema. Aitäh!

J. Kass

Ma vastaksin härra Indrek Toomele, keda ma siis personaalselt soovitan. Näiteks härra Tiit Made, temal on ikka olnud sõnavõtte ja ettepanekuid riigieelarve ja maksude kohta, miks ta ei võiks siis minna riigieelarve komisjoni. Härra Volkov on spetsialist riigiõiguse alal, tema võiks ju olla ka õiguskomisjonis, härra Labassov jääks asemele. Vello Pohla on roheline, tema võiks rohkem olla keskkonnakomisjonis ja seal oma tööd teha jne. Praegu, kui ei ole määratletud komisjoni funktsioonid ja pole teada, mis tööd teha tuleb, võib 12 inimest suur tööpuudus oodata. Aga samal ajal on teistes komisjonides vastupidi, on tööjõupuudus. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Tiit Made.

T. Made

Lugupeetud eesistuja, kallid kolleegid! Kahtlemata me peame millegagi oma aega sisustama. Omal ajal, 1933. aastal, kui oli ülemaailmne majanduskriisi viimane aasta ja Ameerikas oodati teateid Euroopast, siis dikteeriti telegraafi kaudu piiblit, et hoida liini kinni. Meie ka siin vahetame nüüd mõtteid. Mina nüüd küll ei ole sõltumatu demokraat, lugupeetud härra Kass, kuid ma tänan selle kõrge tunnustuse ja usalduse eest. Asi vajab tõesti kaalumist. Aga ma tahtsin hoopis teises asjas mõtteid vahetada. Majanduskomisjonil on ka omad probleemid, see on väga oluline, tõsine komisjon. Kui komplekteeriks ta nii nagu eetikakomisjonigi n.-ö. lahtisena ja korjaks sinna saali pealt kokku kõik inimesed, kes majandust mingil määral jagavad. Siis ehk saame ka nendest probleemidest üle. Aga nüüd ma pean siis härra Toome ja teiste sõltumatute demokraatidega nõu, kas nad võtavad mind niimoodi operatiivselt oma ridadesse. Siis saaks seda küsimust siin võib-olla ka kohe hääletada.

Juhataja

Suur tänu! Lepime nüüd niimoodi kokku, et viimane arvamuse avaldaja on Kois ja seejärel siis saame reglemendiparanduse hääletamisele panna. Vitali Menšikov.

V. Menšikov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Minu arvates on meil praegu käsil üpris tulutu tegevus. Komisjonide loomine kulges hästi seni, kuni jõuti nende koosseisu kinnitamiseni. Siis äkki jäädi toppama. Komisjonide moodustamise põhimõtte iseendast ei tekitanud kelleski kahtlusi, ometi hakati selle viimasel etapil esitama puhtisiklikke ettepanekuid. Fraktsiooni asi on mõjutada seaduseelnõude vastuvõtmist ja kogu Ülemnõukogu poliitikat oma esindajate kaudu komisjonides. Ühed inimesed meeldivad meile, teised ei meeldi, kuid need on isiklikud vahekorrad, mis siin saalis muide selgelt silma torkavad. Praegu on kõne all Ülemnõukogu ja tema komisjonide töö. Minu meelest tuleb komisjonide koosseis lihtsalt kinnitada ja kõik. Aga kui minna seda teed mööda, mida soovitab Johannes Kass, siis las ta paneb paberile, kes millisesse komisjoni hakkab kuuluma. Tänan!

M. Lauristin

Ma tänan härra Menšikovi, ma tahtsin tegelikult vastuseks härra Kassi püüetele ainuisikuliselt väliskomisjoni ümber formeerida, just sellelesamale tähelepanu juhtida. Minu oletuse järgi tekkis tõrge sellest, et inimeste arvates on see komisjon liiga suur. Ja kui see nii on, siis võiksime komisjoni suuruse eraldi hääletada. Enne peaksime aga kuulama ikkagi ära fraktsioonide arvamused ja mitte hakkama siin üksiksaadikute tasemel komisjone ümber formeerima.

Juhataja

Suur tänu! Otsustame reglemendiparanduse ära. Kohaloleku kontroll. Kohal on 71 saadikut, puudub 34. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on selle poolt, et parandada reglemendi § 4 järgmiselt: "Komisjoni tegevuses osalemine on saadiku töökohustus. Kui komisjoni liige on rohkem kui kolmel korral arvestatava põhjuseta koosolekult puudunud, on komisjoni esimehel õigus teha Ülemnõukogu täiskogule ettepanek tema väljaarvamiseks komisjoni koosseisust." Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 50 saadikut, vastu 5 saadikut, erapooletud on 11. Ettepanek ei leidnud toetust. Peet Kask.

P. Kask

Ma teen ettepaneku sedasama asja uuesti hääletada, lisades sõnad "ühe kuu aja jooksul". Vastasel juhul on tõepoolest nii, et kuna meie volituste tähtaeg on 5 aastat, siis võib selle aja jooksul juhtuda, et me puudume kolm korda sellistel põhjustel, mida me ei suuda selgitada. Tänan!

V. Pohla

Lugupeetud juhataja ja lugupeetud kolleegid! Ma leian, et selliste distsiplinaarsete vahenditega Ülemnõukogu saadikute tööd korraldada on siiski lubamatu. Rahva valitud saadik on siiski teatud määral suveräänne. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Ega Peet Kask ei võta oma ettepanekut tagasi? Ei võta.

J. Kass

Ma ei ole härra Vello Pohlaga täiesti nõus. Kui saadik on andnud nõusoleku komisjoni töös osaleda, siis see ei ole enam distsiplinaarkaristus, vaid ta peab oma sõna pidama. Tänan tähelepanu eest!

Juhataja

Me peame veel järelejäänud aja jooksul Jaak Allikuga nõu pidama, kui kaugele võib sõnavõttude sagedust puudutav erand laieneda. Ja nüüd Peet Kase ettepanek. See läheb sama hääletusvooru sisse, sellepärast me kohaloleku kontrolli ei tee. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on reglemendi § 4 sellise täienduse poolt: "Komisjoni tegevuses osalemine on saadiku töökohustus. Kui komisjoni liige on rohkem kui kolmel korral ühe kuu jooksul arvestatava põhjuseta koosolekult puudunud, on komisjoni esimehel õigus teha Ülemnõukogu täiskogule ettepanek tema väljaarvamiseks komisjoni koosseisust." Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 51 saadikut, vastu 11, erapooletuid on 10. Ettepanek ei leidnud toetust. Ignar Fjuk.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja! Väga paljud saadikud hääletavad vastu ilmselt põhjusel, et ettepanek ei ole eriti kooskõlas meil varem saalis arutatuga. Nimelt oleme arutanud, et kõnealusel juhul saadetakse küsimus eetikakomisjoni, aga mitte personaalküsimusena kohe Ülemnõukogu täiskogule. Nii et las kõik jääb nii, nagu on kirjas, aga asi läheb eetikakomisjoni.

Juhataja

Kui see on parandusettepanek, siis ma palun kirjalikult.

R. Veidemann

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Praegu te lükkasite tagasi sotsiaaldemokraatide initsiatiivi. Ma kardan, et sellega me lihtsalt blokeerime kahe komisjoni moodustamist. Tänan teid!

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Mul on juhatajale küsimus. Mõni hetk tagasi korjasite enda ümber vanematekogu ja pidasite nõu. Tähendab, vanematekogul kui fraktsioonide juhtide kogumil on mingisugune tähendus. Fraktsioonide tähtsust oleme üha suurendanud. Kui aga on jutt ühe või teise inimese distsipliinist, sellest, et ta komisjonis

töötaks, siis jätame selle fraktsiooni kõrvale. Ärgem tegelgem selle asjaga siin, see on fraktsioonisisene asi. Võib-olla fraktsioon teeb ettepaneku, et valijad mõne mehe hoopis tagasi kutsuksid.

Juhataja

Suur tänu! Lepime niimoodi kokku, et pärast Arvo Junti arvamuse avaldust paneme Ignar Fjuki ettepaneku hääletamisele. Tiit Made.

T. Made

Austatud juhataja, kallid kolleegid! Härra Veidemanni repliik tegi mulle selgeks, et me peame tulevikus arvestama, kui sotsiaaldemokraadid mingi ettepaneku on teinud. Me ei tohi seda tagasi lükata, vastasel korral on parlamendi töö blokeeritud. Aitäh!

A. Junti

Lugupeetud juhataja, kolleegid! Me oleme oma väga raske tee algul ja see algus on eriti raske. Oleme otsustanud, et komisjonide moodustamiseks teeb iga fraktsioon oma ettepaneku. Niisugust mehhanismi, kuidas komisjonide ettepanekuid mitte aktsepteerida, me ei ole välja töötanud. Arvestades reglementi ning austades kolleege teistest fraktsioonidest, teen ma ettepaneku usaldada fraktsioonide arvamust ja lähtuda sellest, kas fraktsioon ise toetab oma liikmeid või mitte. Kui me otsustame, et me ei usalda fraktsioonide arvamust, siis peaksime välja töötama ka mehhanismi, kuidas fraktsioonide arvamuse usaldatavust Ülemnõukogus kontrollida. Kuna seda praegu ei ole ja me oleme, nagu juba öeldud, oma arengutee väga vastuolulises alguses, siis on mul ettepanek austada fraktsioonide arvamust ja panna need komisjonid uuesti hääletusele.

Juhataja

Suur tänu! Juhatusel oli ka selline kavatsus, kuid võtkem nüüd Ignar Fjuki parandusettepanek. Reglement ei piira parandusettepanekute esitamise arvu. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on Ignar Fjuki reglementitüübi poolt? Ma loen teile ette: "Komisjoni tegevuses osalemine on saadiku töökohustus. Kui komisjoni liige on rohkem kui kolmel korral ühe kuu jooksul arvestatava põhjusega koosolekult puudunud, on komisjoni esimehel õigus teha eetikakomisjonile ettepanek tema väljaarvamiseks komisjoni koosseisust." Ma vabandan, parandus on esitatud käsikirjaliselt ja ma võtsin ta hääletuselt maha. Arvo Junti.

A. Junti

Lugupeetud kolleegid, igasugune personaalküsimuse tõstatamine töökorralduslikus küsimuses sisaldab endas juba repressiooni, sisaldab endas sanktsiooni. Ma leian, et saadikukorpuse moodustamise iseloomu arvestades ei ole meil õigust panna niisuguste korralduslike menetluste puhul sisse eeldusrepressiooni sanktsiooni kohaldamiseks saadiku suhtes.

I. Fjuk

Hommikust saab õhtu ja saadikud muudavad ka meelt. Arvan, et selline repressiivne käitumine ei ole tõesti päris õige, aga ma arvan ühtlasi, et me oleme juba lahendusele päris lähedal. Võib-olla võiks see tõlgendus olla hoopis järgmine, et kui kõik on nii, nagu seal on kirjas, siis on komisjoni esimehel õigus pöörduda saadikut delegeerinud fraktsiooni poole selle saadiku tagasikutsumise küsimuses.

Juhataja

Suur tänu! Niikaua kui Ignar Fjuk annab mulle oma parandusettepaneku täpse redaktsiooni, on meil nõu panna komisjonide koosseisud siiski hääletamisele. Ma paluksin, head kolleegid, et oleksite nii kenad, lahked ja suuremeelsed ning võtaksite oma sõnavõtusoovid tagasi. Palume kõnetooli Marju Lauristini.

M. Lauristin

Lugupeetud saadikud, asume siis uuesti nimekirju vaatama. Eelarve-majanduskomisjon on esitatud koosseisus; Aleksandr Gussev, Juri Jevstignejev, Lembit Kaljuvee, Kalju Koha, Vladimir Lebedev, Vladimir Malkovski, Aavo Mölder, Jüri Reinson, Klavdia Sergij, Ülo Uluots, Ants Veetõusme.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu! Kas võib loota, et märkusi ei ole? Ei ole. Kohaloleku kontroll. Kohal on 72 saadikut, puudub 33. Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on eelarve-majanduskomisjoni koosseisu kinnitamise poolt selliselt, nagu Marju Lauristin ette luges? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 61 saadikut, vastu 7, erapooletuid on 3. Komisjoni koosseis on kinnitatud.

M. Lauristin

Nüüd jõuame taas väliskomisjoni juurde. Vahepeal on saadikufraktsioonid loodetavasti nõu pidanud. Minuni on jõudnud kirjalikult vaid sõltumatute demokraatide arvamus, kes ütlevad, et nad jäävad oma seisukoha juurde ja pooldavad väliskomisjoni sellises koosseisus, nagu see on esitatud. Kas teistel fraktsioonidel on sellele vastupidiseid seisukohti? Millised olid arutelu tulemused? Paistab, et rohkem arvamuste avaldajaid ei ole. Sel juhul võiksime panna hääletusele.

Juhataja

Lugupeetud Ülemnõukogu, kes on väliskomisjoni sellise koosseisu kinnitamise poolt, nagu Marju Lauristin ette luges? Palun hääletada! Selle ettepaneku poolt on 55 saadikut, vastu 7, erapooletuid on 6. Väliskomisjoni koosseis on kinnitatud.

M. Lauristin

Lugupeetud saadikud, me oleme kinnitanud siis Ülemnõukogu alatiste komisjonide koosseisu ja vastavalt meie täna tehtud otsusele saavad komisjonid nüüd salajasel hääletusel valida endale esimehed ja ühtlasi teha ka selle otsuse, kas nad esitavad presiidiumi liikmeks uue esimehe või jätavad presiidiumi liikme endiseks, kuni me ei ole teinud uut otsust presiidiumi kohta.

Juhataja

Meil on veel hääletamata Ignar Fjuki teine reglemendiparandus. Rein Järlik.

R. Järlik

Austatud juhataja, lugupeetud kolleegid! Ma juhiksin tähelepanu sellele, et Ülemnõukogu töös ei ole komisjonidest osavõtt mitte kõige olulisem. Täpselt sama oluline on osavõtt istungitest, ja kui me praegu hakkame reglementeerima, mis juhtub siis, kui ei võeta osa komisjoni istungist, siis võib juhtuda, et komisjoni töös küll osaletakse ja seal istutakse, aga istungile ei tulla ja me ei saagi enam hääletada ühtki seaduseelnõu. Ei saa reglementeerida ainult ühte asja, Ülemnõukogu töö on tervik. Aitäh!

Juhataja

Suur tänu! Head kolleegid, tehke reglemendikomisjonile ettepanek täiskogu töö parandamiseks, ka osavõtu osas. Valeri Kois.

V. Kois

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Tõsi küll, härra Fjuki teist parandust ei ole veel täielikult ette loetud, aga tema sõnavõtust paistab, et ta tahab meil kehtestada fraktsioonidistsipliini. Saadiku tagasikutsumise õigus sätestati esimest korda Venemaal, Nõukogude Liidus Stalini-aegse konstitutsiooniga. Teiste riikide põhiseadustes seda õigust ei ole. Nüüd tahab härra Fjuk kehtestada meie parlamendis korra, kus fraktsioonil on õigus oma n.-ö. delegeeritud saadik tagasi kutsuda. Täna võidakse seda teha tema puudumise pärast komisjoni istungilt, homme vahest ei meeldi fraktsioonile, kuidas ta ühes või teises küsimuses hääletas. Mina leian, et see on põhimõtteliselt väär samm, mida tuleb takistada. Tänan!

V. Kuznetsov

Lugupeetud juhataja, lugupeetud saadikud! Ka mina ei ole põhimõtteliselt nõus Ignar Fjuki parandusega selsamal põhjusel: me kehtestame kepidistsipliini ja hakkame rakendama repressiivmeetodeid, mis omal ajal juba hukka mõisteti. Liiatigi on igal Ülemnõukogu saadikul, kaasa arvatud komisjonide esimehed, ka ilma selle paranduseta õigus pöörduda eetikakomisjoni poole. Peale selle on mul lugupeetud saadik Ignar Fjukile kaks delikaatset küsimust: kui saadik on näiteks kolmelt komisjoni istungilt puudunud, kas ta vallandatakse siis komisjonist või Ülemnõukogust? Ja kui saadik jääb Ülemnõukogu koosseisu, kas siis vähendatakse tema palka? Tänan!

J. Liim

Ma ei mõista, miks Ignar Fjuk juba pikemat aega ja ka täna on korduvalt üritanud parlamendisaadikuid diktatuurile allutada. Kas peame siis muutuma lambaparlamentiks, kus valitsevad karmid saadiku arvamust ja tegevust piiravad seadused? Demokraatlikku parlamenti ei sobi piitsaplaksud. Ma ei sooviks küll sellisest hääletamisest osa võtta, mida Ignar Fjuk nüüd hakkab pakkuma. Tänan!

K. Koha

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Kõigepealt ma julgen arvata, et uued komisjonid, mis täna siin pidulikult said ära kinnitatud, ei hakka paremini tööle. Te näete, kui keeruline meie töö on, funktsioonid, õigused ja ka kohustused tuleb ikka paika panna. Siin on härrasmehi, kes ütlevad diktatuurne, repressiivne jne. Teate, me ei saa kogu aeg õigustest rääkida, tuleb ka tööd teha, aga töötegemiseks on vaja endale kohustusi võtta. Selleks ongi vaja meie struktuurides teatud mehhanismid luua, et me tööd teeksim, mitte ei käiks siin

juttu ajamas, istumas ja puhkamas. Minu arvates me peame hakkama funktsioonidega tegelema, mitte malelaual nuppe ümber tõstma.

I. Fjuk

Lugupeetud juhataja! Kõigepealt ma tahaksin öelda, et siin toimuv tuleneb sellest, et osa saadikuid lihtsalt hilines saali. Minu ettepanek ainult pehendas kellegi juba varem tehtud ettepanekut, kus asi taheti Ülemnõukogu täiskogule kohe personaalküsimusena lahendamiseks anda. Mina tegin ettepaneku seda fraktsioonis lahendada. Nii et kõik etteheited on minu meelest lihtsalt kohatud. Ma pakun nüüd välja kaks momenti. Esiteks loeksin ette lõpliku redaktsiooni: "Komisjoni tegevuses osalemine on saadiku töökohustus. Kui komisjoni liige on rohkem kui kolmel korral ühe kuu jooksul arvestatava põhjusega koosolekult puudunud, on komisjoni esimehel õigus pöörduda saadikut delegeerinud fraktsiooni poole, sõltumatu saadiku korral aga saadikueetika komisjoni poole kujunenud olukorra lahendamiseks." Annan selle kollektiivse töö vilja nüüd juhatajale hääletamiseks, kuid teen ettepaneku kontrollida enne kohalolekut ja tulemus ajakirjanduses avaldada, siis me saame teada, kui palju meie töökatest saadikutest istungitel viibib.

Juhataja

Suur tänu! Kohaloleku kontrolli oleksin ma kohustatud enne hääletusvooru niikuinii tegema. Ants Paju.

A. Paju

Austatud juhataja, lugupeetud kolleeg Ignar Fjuk! Ma julgeksin teie tehtud parandust täiendada: mitte kohustus, vaid kohustuste hulka käib. Saadiku laia kohustuste diapasooni kuulub ka töö komisjonis. Aga ma pöördusin tänase päeva viimastel minutitel veel kord tagasi sellesama mõtte juurde, millest me eile rääkisime. Meie asjade sassiminemisel on objektiivsed põhjused. Võtame teeme presiidiumile kirja ja las presiidium rehkendab, millised peaksid olema komisjonide töötingimused. Siis tulevad kohustused ja siis me hakkame tööle. Praegu me oleme tegelikult ju ei keegi, selles suhtes on Kohal täiesti õigus. Härra Kohal on tänase päeva kõige suurem õigus.

Juhataja

Suur tänu! Kas Ignar Fjuk vaidleb sellele reaktsioonitäpsustusele vastu? Enne kui ma annan sõna Vladimir Lebedevile, tutvustan veel Juhan Telgmaa ettepanekut, et reglemendiga

tegelemine tundub praegu olevat pävakorraväline ja reglemendikomisjon on kõike kuulnud. Anname talle aega, sest me ei ole suutelised asja otsustama täna ja siin. Vladimir Lebedev.

V. Lebedev

Lugupeetud juhataja, lugupeetud kolleegid! Toetan neid kolleege, näiteks Jüri Liimi, kes ütlevad: kõik meie kukerpallitamised tulenevad sellest, et meil pole komisjonide töö põhimäärust, mis näeks ette komisjoni liikmete õigused ja kohustused, saadikute õigused ja kohustused. Seetõttu arutatakse praegu tegelikult, kas kasutada saadikute vastu repressiivabinõusid või ei. Iga saadik mõelgu enne hääletamist järele, kas ta pooldab repressioone või vabadust. Tänan!

Juhataja

Suur tänu! Arvesse võttes valitsevat õhkkonda ja kellaaega, on mul palve Ignar Fjukile, et ta annaks selle ettepaneku komisjoni. Ignar Fjuk on nõus. Suur tänu, lugupeetud kolleegid, sellega on käesolev istungjärk lõppenud. Soovin teile homseks viljakat tööpäeva valijate juures. Järgmine istungjärk algab nagu ikka esmaspäeval. Head nägemist!